

FERICITUL ARHIMANDRIT EPIFANIE

FAMILIEI ORTODOXE
~CU SMERITĂ DRAGOSTE~

Fericitul Arhimandrit
EPIFANIE TEODOROPULOS

FAMILIEI ORTODOXE
~ CU SMERITĂ DRAGOSTE ~

Relații înainte de căsătorie
Căsătoria civilă
Avorturile

✣

Traducere din limba elenă
de Ieroschim. Ştefan Lacoschitiotul

Schitul Lacu
Sfântul Munte Athos
2001

CUPRINS

Prolog

Articolele cuprinse în cărticica aceasta s-au publicat mai întâi în ziarul religios al Atenei "Presa ortodoxă". Ecoul lor a întrecut orice așteptare. Alcătuite în urma unor îndemnuri-rugăminți, și adresate mai ales clericilor, le redau independente unul de altul, ca să fie mai la îndemâna celor ce le vor folosi în înfruntarea "teoriilor" potrivnice. Unii dintre cei care mi le-au cerut, între care sunt chiar și ierarhi, mi-au declarat că își iau răspunderea publicării lor...

Cele de mai sus se referă la cele trei articole despre "relațiile înainte de căsătorie". Însă am considerat oportun să nu mă opresc doar la republicarea acestor articole, ci să adaug și alte articole ale mele, publicate mai demult sau mai recent, ce se referă atât la subiectul căsătoriei civile, cât și la cel al avorturilor. Astfel ciclul chestiunilor cercetate se va lărgi și cititorii vor avea mai mult folos.

Cele mai multe din aceste articole sunt cuprinse în a doua ediție a cărții mele "Articole – Studii – Epistole", tomul I, dar cartea aceasta s-a oferit în dar și, din motive economice, nu e cu putință să se afle ușor. De aici a apărut necesitatea practică a editării celei prezente.

Cărticica aceasta este închinată, ca o recunoștință, mătușii mele (surorii tatălui meu) Alexandra E. Teodoropulos, la împlinirea a trei ani de la adormirea ei întru Domnul. Spun ca o recunoștință, deoarece nu a fost în mod simplu o femeie cuvioasă contemporană, petrecându-și viața sa în feciorie și întreagă înțelepciune, în rugăciune, postiri, privegheri, rele pătimiri de bunăvoie și în diferite faceri de bine nezgomotoase, ci a și slujit întotdeauna cu o râvnă de nedescris, cu o iubire deosebită și cu o rară abnegație atât pe nevrednicia mea, cât și pe toți prietenii și ucenicii mei în Hristos, pentru care cu cea mai mare dragoste a cheltuit și s-a cheltuit până la ultima ei suflare. Locuind împreună cu părinții mei ea s-a dăruit în mod special nevredniciei mele și, de la vârsta mea copilărească și până la săvârșirea ei, a fost îngerul păzitor al vieții mele*.

---

* Compatriotul și prietenul meu Meletie, mitropolitul Nicopolei, care a cunoscut-o îndeaproape pe această femeie cuvioasă, vorbind la înmormântarea ei, a redat laconic, dar cu o "precizie fotografică", chipul ei. Cuvântarea s-a publicat în Revista "Mărturie ortodoxă", editată în Levcosia Ciprului (nr. din sept.-dec. 1983, pp. 31-32).

Republicăm din ea câteva extrase dintre cele mai grăitoare:

"... Astăzi, înaintea adormitei roabei lui Dumnezeu – Alexandra, cuget la câtă roadă are de consemnat dreptul Dătător de plată, dar și desăvârșitul scriitor al tuturor faptelor bune – și al valorii fiecărei fapte bune în parte – Domnul Iisus Hristos, la adormirea roabei Sale...

Am cunoscut – din spovedaniile ei făcute din toată inima, toată bogăția dragostei ce o avea față de Dumnezeu din fragedă pruncie; toată evlavia și toată dăruirea ei. Am cunoscut și am câștigat experiență despre osteneala ce o depunea pentru drumul ei personal, pentru drumul membrilor familiei ei (însemnare: aici se înțelege familia mai largă, cea duhovnicească a ei, deoarece ea nu și-a întemeiat o familie personală, ci a ales calea necăsătoriei în Hristos),

În anul 1949 când, tânăr fiind de 18 ani, am părăsit casa părintească din Kalamata, unde locuiam, ca să merg la Atena să studiez Teologia, a fost pusă în fața dilemei: să rămână în Kalamata și să îngrijească de mama ei bolnavă și bătrână, sau să mă urmeze pe mine la Atena? A preferat a doua alegere fără comentarii. "Mama mea, a spus, afară de mine are alături de ea pe fiul și pe nora ei (adică pe părinții mei). Vis-a-vis de casa noastră este casa celeilalte fiice a ei. Așadar își are asigurată îngrijirea ei cu vârf și îndesat. Eu trebuie să plec la Atena. Acolo este menirea mea specială..." De prisos este să se spună că pentru asta a avut consimțământul absolut al mamei sale: "Eu, fiica mea, nu am nevoie. Am atâția care să caute de mine. Tu, du-te! Îndată să te duci. Menirea ta acum este la Atena..." De atunci a stat mereu lângă mine, niciodată depărtându-se de mine, până la 29 martie 1983, data care a însemnat pentru ea chemarea la cer...

Femeie de cultură școlară redusă, dar de extraordinare însușiri sufletești și intelectuale (un Ierarh bătrân și distins spunea că femeie mai inteligentă și mai elocventă n-a cunoscut în toată viața lui...), a trăit în nearătare, sub "umbra" smerită a slujirii mele preoțești, simțind cea mai mare plăcere și cea mai înaltă satisfacție din faptul că "s-a învrednicit" să mă slujească atât pe mine cât și pe cei de lângă mine. Credea că aceasta constituie pentru ea o bunăvoință specială și o binecuvântare deosebită din partea lui Dumnezeu. O mulțime de studenți tineri, de la diferite facultăți au studiat sub "aripa" ei. Aceștia locuiau în blocul din strada Macedoniei nr. 24, ce aparținea Sfintei Mânăstiri Longobardas din insula Paros, și le aveau pe toate asigurate în dar, afară de o mică chirie pe care o depuneau (cei mai mulți nu de la ei înșiși...) la Sfânta Mânăstire. Timp de aproape 20 de ani ea a pregătit mâncare de două ori pe zi pentru circa două plutoane de studenți (spun timp de 20 de ani, deoarece cei ce își terminau studiile erau înlocuiți de alții și astfel numărul rămânea mereu cam același) și suporta singură

---

mai ales al Părintelui Epifanie – și pentru drumul tuturor fiilor duhovnicești ai Părintelui Epifanie...

În același timp știu (nu "cred", ci în clipa aceasta "știu") că bogăția rodniciei Părintelui Epifanie este rodul marii smerenii, dragostei, jertfei și evlaviei adormitei roabei lui Dumnezeu –Alexandra. Dacă Părintele Epifanie este cleric, se datorește mai întâi chemării și iluminării Domnului. Dar la chemarea și iluminarea Domnului, pe care le-a primit, au contribuit și rugăciunile și multa durere a roabei lui Dumnezeu – Alexandra. Mai știu încă (nu spun "cred", ci spun "știu") că adormita roaba lui Dumnezeu – Alexandra a fost pentru Părintele Epifanie ceva mult mai mult decât o "mamă" trupească. Aș spune că ceva mult mai mult și decât un părinte duhovnicesc. Dacă aș spune că "ceea ce a fost Sfânta Macrina pentru Marele Sfânt Vasile, aceea a fost roaba lui Dumnezeu – Alexandra pentru Părintele Epifanie", nu voi greși deloc. De aceea am spus la început că dacă Dumnezeu ar vrea să scrie faptele bune, rodnicia ostenelilor și a rugăciunilor roabei Sale – Alexandra, va scrie la activul ei toate cele făcute de Părintele Epifanie și în același timp va scrie în activul ei și pe însuși Părintele Epifanie.

Voi adăuga și următoarele: din câte știu și-a petrecut întreaga ei viață în rugăciune și în grijă pentru toți oamenii; în jertfă pentru toți oamenii... Se jertfea totdeauna pentru toți și era în neîncetată mișcare, neobosită ca să ofere ceva tuturor. Toți au cunoscut bunătatea și dragostea ei nemărginită. Știind cum a trăit, aș spune că a trăit cu sufletul unuia dintre misionarii cei mai înflăcărați și în ostenelile și cu smerenia unuia dintre cei mai mari pustnici; deoarece viața ei a fost ca o zi întreagă de osteneală și ca o zi întreagă de trăire în umbră. A încercat, pe cât a fost cu putință, să nu iasă din bucătărie și din cămăruța ei cea mică și de pe pătuțul la care ea însăși s-a limitat.

Pentru toate acestea mă gândesc în clipa aceasta și spun "cu adevărat fericită este calea pe care călătorește astăzi", deoarece cu neîndoire i-a fost pregătit loc de odihnă sufletului ei. Aș spune că, nu un simplu loc de odihnă, ci i s-a pregătit cununa slavei. Cred că rodnicia ei este rodnicia aceea, ce face o sută..."

toate ostenelile îngrijirii lor. Nu voia să primească nici cel mai mic ajutor al vreunei alte persoane, nefăcând excepție în acest sens nici cealaltă soră a ei ce locuia în Atena. Numai la cheltuieli primea să fie ajutată de alte două persoane din

PUBLICAŢIA "PRESA ORTODOXĂ": Scrisoarea de faţă am încredinţat-o Arhimandritului Epifanie Teodoropulos şi l-am rugat să ia asupră-şi osteneala să răspundă la scrisoarea noastră. Cuvioşia Sa ne-a trimis răspunsul publicat mai jos, prin care lucrurile sunt lămurite în sensul cuvenit şi pentru care îi mulţumim.

Domnule Director,

Primind rugămintea Dvs., răspund următoarele, după ce mai întâi declar că nu îmi asum nici o răspundere pentru exactitatea conţinutului scrisorii telogului cipriot adresată Dvs. Scriu cele ce le scriu, luând de bun faptul că ea (scrisoarea) redă exact cele spuse.

Aşadar:

1. Dacă, precum s-a propovăduit public: "Căsătoria este Taină nu în sensul că ea vine să legalizeze relaţiile a doi oameni, ci în acela că doi oameni sunt *primiţi ca pereche în comunitatea Bisericii*" (!!!), atunci, nici mai mult, nici mai puţin, *nu avem Taină!* Avem o simplă ceremonie bisericească, cum de pildă este hirotesia preotului în preot iconom, sau poate, mai potrivit, aşa cum este întronizarea noului episcop în episcopia sa, adică întronizarea sa în Catedrala episcopală. La ce ar mai trebui atunci întreaga Taină, adică transmiterea unui har special al Duhului Sfânt, pentru o problemă atât de simplă precum este admiterea în comunitatea bisericească a "doi oameni ca pereche?" Şi un simplu procedeu birocratic (de pildă, înscrierea în condica enoriei) ar fi destul. Fie şi numai o ceremonie. Şi n-ar mai trebui să avem pretenţii de pogorâre a Sfântului Duh prin invocări speciale. Dacă, precum s-a spus, noul episcop, părintele şi capul comunităţii bisericeşti se face primit în ea nu prin Taină, ci printr-o simplă ceremonie, cum ar fi cu putinţă să se ceară săvârşire de Taină pentru ca doi credincioşi simpli să fie primiţi în ea "ca pereche?" Acesta nu ar fi într-adevăr un "lucru neserios"? (Consemnăm de asemenea că episcopul poate să nu fie hirotonit pentru episcopia în care se instalează, ci pentru alta, precum se întâmplă în cazurile mutărilor, sau alegerii de vacanţi sau titulari).

2. Dacă "căsătoria este Taină nu în sensul că vine să legalizeze relaţiile a doi oameni, ci în sensul că doi oameni sunt primiţi ca pereche în comunitatea Bisericii", atunci ea *nu este absolut necesară* pentru soţi. Dacă ei sunt *deja* membri ai comunităţii bisericeşti ca indivizi, ca persoane, în mod izolat şi separat, *ce nevoie* mai este să devină primiţi de comunitate şi "ca pereche"? Nu spun că nu e bine să se facă şi asta. Este bine, dar însă nu este absolut necesar. Atunci? Foarte simplu. Rămâne la judecata "soţilor" să hotărască dacă ei vor fi "cunoscuţi oficial" de comunitatea Bisericii ca persoane separate, sau ca o "pereche" unită... Astfel săvârşirea Tainei căsătoriei rămâne la buna alegere chiar şi pentru cei "căsătoriţi"?

3. Dacă deci căsătoria este Taină nu în sensul că vine să legalizeze relaţiile a doi oameni, ci în sensul că doi oameni se primesc ca pereche în comunitatea Bisericii, atunci nu există nici un motiv să se lege una ca aceasta de împreună-locuirea şi convieţuirea în timp a perechii, şi să nu se facă ea după 3, 5 sau 10 ani. Punctul acesta din urmă va avea chiar şi două avantaje. Întâi: în cazul despărţirii nu se vor pretinde timp, cheltuieli şi nici neajunsurile legate de procedura eliberării actului de divorţ. În al doilea rând: în loc să devină oficial primiţi în comunitatea Bisericii ca *"însoţire"*, vor fi primiţi ca *"familie"*, lucru şi mai impresionant şi mai sărbătoresc... Închipuiţi-vă o

căsătorie în care perechea de soţi va fi însoţită la "dansul lui Isaia" de treimea, pătrimea sau optimea fiilor lor îmbrăcaţi în haine albe ca zăpada şi purtând lumânări aprinse! Privelişte minunată! Aşadar, de ce să ne grăbim? E timpul să lăsăm lucrurile cele într-adevăr "neserioase" şi să gândim mai serios, sau mai degrabă mai bisericeşte, mai teologic. Adică:

4. Exact aceasta este firea, puterea şi vrednicia Tainelor: să schimbe lucruri, să prefacă, să preschimbe fapte, să-l facă drept pe păcătos, binecuvântat pe necinstit, să înalţe la cer pe cel de pe pământ. Într-adevăr cu "cinci minute înainte" de căsătorie este păcat contactul trupesc al perechii, iar cu "cinci minute mai târziu" nu este păcat. Cu "cinci minute înainte" de binecuvântarea preotului avem pe Sfânta Masă pâine şi vin, iar cu "cinci minute (înţelege o secundă) mai târziu" avem Trupul şi Sângele Domnului nostru cele îndumnezeite. Cu "cinci minute înainte" de Botezul catehumenului împărtăşirea acestuia cu Sfânta împărtăşanie este un păcat greu, iar cu "cinci minute mai târziu" împărtăşirea este o faptă ce se impune şi sfântă. Cu "cinci minute înainte" de hirotonia sa în episcop "candidatul" este preot şi nu poate săvârşi hirotonie de cleric, iar cu "cinci minute mai târziu" după săvârşirea Dumnezeieştii Liturghii în care a fost hirotonit, el hiroteneşte preoţi şi diaconi. Dar de ce oare să rămânem numai la cele dumnezeieşti şi mai presus de fire, adică la Tainele Bisericii noastre? Oare în cele "ale noastre", adică în cele omeneşti, nu devin ele oare valabile decât atunci când sunt săvârşite în chip asemănător? Cu "cinci minute înaintea" semnării contractului de către notar şi cei în cauză şi a ştampilării lui, el este o simplă hârtie, iar "cu cinci minute mai târziu" este un act public ce pricinuieşte consecinţe legale de netăgăduit (drepturi şi datorii), uneori de nemăsurată întindere. Cu "cinci minute înainte" de semnarea lui, testamentul nu diferă de o hârtie de ambalaj, dar "cu cinci minute mai târziu" are puterea să determine soarta unei averi de sute de milioane. Cu "cinci minute înainte" de jurământul Preşedintelui Republicii, el este un simplu cetăţean, lipsit de orice stăpânire specială, iar "cu cinci minute mai târziu" are puterea să dizolve guvernul şi Senatul...

5. Dacă perechea nu este cu putinţă să nu aibă legătură trupească înainte de căsătorie dar – din pricina neînţelegerilor – nu ajunge în cele din urmă la nuntă (de multe ori s-au despărţit logodiţi, când deja trimiseseră şi invitaţiile de nuntă!...) ce se va întâmpla? Evident că şi el, şi ea vor căuta un nou "soţ". Dacă şi în noua "însoţire" se repetă cele de mai înainte (relaţii trupeşti, neînţelegeri, despărţiri înainte de căsătorie), vor alege oare "văduvia" pe viaţă? Cu siguranţă că nu. Amândoi vor căuta iarăşi un nou tovarăş. Dacă răul... "se întreieşte", lucru ce nu este improbabil, vor tinde iarăşi către căutarea unui alt "însoţitor"... Dar această situaţie, cu ce diferă în esenţă de aşa numita "dragoste liberă"? Mai este cu putinţă să vorbim de însoţire *"în Hristos"*, sau avem aici doar o curată adorare a trupului, sau, dacă vreţi cu o expresie mai înţepătoare, o "desfătare gratuită"?

6. Biserica în mod oficial şi documentat şi-a exprimat poziţia în privinţa asta. Şi a spus clar şi categoric că legătura trupească a perechii cu "cinci minute înainte" de căsătorie constituie nu un simplu păcat, ci un *păcat mare*. Atât de mare încât el este considerat impediment la preoţie. (Este cunsocut faptul că păcatele numite mici nu constituie impediment la preoţie, căci altfel nimeni nu

s-ar fi făcut preot...). *Sinodul VI ecumenic* spune, confirmând canonul 69 al Marelui Vasile: "Anagnostul dacă s-ar împreuna cu logodnica sa *mai înainte de nuntă*, fiind oprit un an, se va primi spre a citi, *rămânând neînaintat*, adică să rămână în treapta sa. Citețul care s-a unit trupește cu logodnica sa înainte de nuntă (după ce se va pedepsi cu un an de cădere din treaptă), să fie neînaintat, adică *să nu se facă nici diacon, nici preot*. Acestea le învață și le legiferează Biserica povățuită de Duhul Sfânt. Și noi îndrăznim să caracterizăm ca "lucruri neserioase" mandatele ei cele insuflate de Dumnezeu? N-am priceput că în felul acesta ne primejduim nu numai să devenim noi înșine "neserioși", punând în ordine de bătaie proprile noastre teorii "insuflate de pântece" împotriva experiențelor ei (Bisericii) sfinte (în cele din urmă asta, adică de a deveni noi "neserioși", n-ar fi cel mai mare rău...), ci ne primejduim să ne aflăm *luptători împotriva lui Dumnezeu?*

Cu multă stimă și dragoste în Domnul Iisus.

PRESA ORTODOXĂ, 8-2-1985

Autori morali la omucidere

Replică la 'Lucruri neserioase'

Domnule Director,

În numărul din 8 februarie a.c. al ziarului Dvs. s-a publicat scrisoarea mea critică la părerea susținută de un profesor de Teologie că perechea poate și înainte de căsătorie să aibă relații trupești fără ca asta să constituie un păcat. Acea scrisoare a mea trebuia să aibă 7 paragrafe-observații în loc de 6.

Deoarece unul dintre ele ar fi fost mai lung și, din această pricină, disproporționat față de celelalte, am judecat să îl prezint tratat aparte și să îl public ca text independent. Ceea ce și fac prin prezenta. Este de prisos să se mai spună că părerea despre permisiunea relațiilor înainte de căsătorie n-a fost formulată numai de către teologul din Cipru, citat în scrisoarea Dumneavoastră (dacă scrisoarea lui redă cu exactitate lucrurile), ci și de alți teologi și neteologi. Îi rog pe toți aceștia să dea puțină atenție rândurilor următoare.

"Dificilă este tinerețea, căci se agită, se înșală, alunecă și foarte greu primește frâul; este un rug... ce arde ușor și repede", spune Sfințitul Gură de Aur (Migne, P.G.,

49, 21). Acestea sunt valabile nu numai pentru tineretul din afara Bisericii, ci şi pentru cel dinăuntrul ei. Şi el, adică tineretul credincios şi încins în Hristos are caracteristicile de mai sus şi mai ales alunecarea. Însă frica (sau, dacă preferaţi, dragostea) lui Dumnezeu constituie un puternic factor de înfrânare şi, uneori mai puţin, alteori mai mult, îl reţine – deşi nu întotdeauna – de la o cădere grea. Mai ales referitor la păcatele trupeşti, credincioşii tineri ştiind că relaţiile înainte de căsătorie sunt păcat, se nevoiesc şi în sectorul acesta şi cu harul lui Dumnezeu izbutesc, desigur nu toţi, să ajungă curaţi la nunta lor şi să ia "cununile" lor cu vrednicie... În revista "Trei Ierarhi" s-a publicat mai demult (în mai 1973) scrisoarea unei tinere credincioase. Să-mi fie îngăduit să o public din nou. Ea exprimă foarte reprezentativ poziţia tuturor credincioşilor tineri în faţa acestei mari probleme.

Însoţire în Hristos

(Scriitorul "Noutăţilor", Domnul D.Psatas, într-un număr anterior publicase o cronică ce se referea la o tânără ce dorea să rămână curată până la căsătoria ei, dar se întreba cum să reuşească aceasta, deoarece toţi tinerii cu care vorbise în diferite perioade, de la a doua întâlnire îi cereau "relaţii depline". O Doamnă, o altă cititoare a ziarului nostru, ne-a trimis copia scrisorii ei către Domnul Psatas în privinţa acestui subiect fierbinte. O publicăm mai jos).

Stimate Domnule Psatas,

Am citit publicaţia Dumneavoastră din 31 martie cu titlul "Neprihănire". Cu multă bucurie am văzut bunele intenţii ale tinerei Dumneavoastră corespondente, care a hotărât să rămână curată până la căsătorie. Însă greşeala ei este de a căuta "prieteniile" tinerilor şi, mai ales, precum este vădit, ale tinerilor cu idei "moderne"... Vă scriu despre cazul meu personal, deşi poate să prezinte mai puţin interes pentru această tânără.

Am 26 de ani şi am terminat o facultate. Am rămas orfană de tată şi am studiat cu destule lipsuri. Cu ajutorul lui Dumnezeu m-am ţinut însă lângă El, lângă Biserica Sa şi am înfruntat primejdiile morale ale tinereţii reuşind să biruiesc. N-am făcut prietenii cu tineri. Anturajul meu a fost alcătuit din câteva prietene de aceeaşi mentalitate. Subiectul reuşitei mele l-am încredinţat cu absolută încredere părinteştii purtări de grijă a lui Dumnezeu. Şi răspunsul a venit foarte repede. Un tânăr, prieten al fratelui meu – fratele meu are principiile pe care le am şi eu – absolvent al Politehnicii, cu trei ani mai mare decât mine, m-a cerut în căsătorie. Ne-am logodit. Din pricina piedicilor obiective logodna noastră a ţinut mai mult de un an. Iarăşi, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al Tainelor Bisericii, ne-am menţinut amândoi curaţi. Şi aşa am ajuns la căsătoria noastră. Desigur că a trebuit să ne ostenim mult amândoi, dar tocmai această nevoinţă ne-a făcut vrednici unul în ochii celuilalt, pe fiecare faţă de conştiinţa sa, şi pe amândoi împreună înaintea lui Dumnezeu. De doi ani suntem soţi. Avem şi un copilaş drăgălaş, mergem înspre al doilea şi, mare-i Dumnezeu... Nu vrem o familie "programată". (Astăzi perechea aceasta are 6 copii – însemnarea noastră). Cu bărbatul meu trăiesc în

desăvârşită armonie. Desigur, ne leagă şi o profundă dragoste omenească şi o foarte puternică dăruire, dar mai presus de toate ne leagă Hristos şi Biserica Sa, căreia ne străduim să-i fim membri conştienţi. Astfel legătura noastră a devenit foarte trainică. Nu avem neînţelegeri...

Cât despre "distracţia" noastră, nu ştim dacă alte perechi se întorc atât de vesele, atât de liniştite, atât de "pline" după un "bal" de toată noaptea, aşa cum ne întoarcem noi după o vecernie într-o bisericuţă, unde mergem împreună cu alte perechi tinere şi prietene, care şi ei trăiesc precum trăim şi noi. Viaţa noastră se scurge paşnic şi liniştit înlăuntrul harului şi dragostei lui Dumnezeu. Bărbatul meu şi eu ne nevoim să devenim mai buni şi credem cu desăvârşire că vom trăi uniţi nu numai în viaţa prezentă, dar şi în cea viitoare, în Împărăţia lui Dumnezeu cea nesfârşită. Utopii şi iluzii?! Pentru alţii, poate. Dar pentru noi asta este o realitate vie. Toţi cei care trăiesc lângă Hristos şi lângă Biserica Sa, pregustă deja din această viaţă fericirea Împărăţiei Lui ...

Vă rog să nu-mi publicaţi numele. Iar dacă vă va telefona tânăra ce v-a scris, daţi-i telefonul meu.

Cu aleasă preţuire şi cu mult respect, deoarece după vârstă aş putea fi fiica Domniei Voastre.

K. P.

Aşadar, astfel se nevoiesc credincioşii tineri şi în privinţa aceasta. Dacă însă îi convingem că relaţiile dinaintea căsătoriei *nu constituie păcat*, atunci este firesc să înceteze nevoinţa aceasta, care, de altfel, este mai aspră şi dureroasă. Atunci ce se va întâmpla? Ceea ce se întâmplă şi astăzi cu toţi tinerii ce au relaţii trupeşti mai înainte de căsătorie. Este cunoscut că aceştia, mai puţin excepţiile, iau aminte ca în aceste relaţii ale lor să-i evite pe "nedoriţii acţiunii nelegale". Este de asemenea cunoscut că în ciuda tuturor metodelor de păzire, un anumit procentaj al acestor relaţii sfârşesc în zămislire, datorită faptului că o metodă de "anticoncepţie" *absolută şi sigură 100% nu există*. Ce se întâmplă aşadar în aceste cazuri? Cum se poate face faţă problemei? Experienţa zilnică spune că înaintea tânărului şi a tinerei se pun trei soluţii. Prima: biruind sau îndepărtând orice piedică şi orice greutate, se grăbesc la căsătoria lor, aşa încât pruncul să se nască "prematur", adică după 7 sau 5 sau 3 luni, nu însă în afară de căsătorie, ci înlăuntrul "cuibului" familial pregătit. A doua: când piedica în grăbirea căsătoriei este de netrecut (de pildă, neconsimţirea tânărului, fie deoarece nu a acceptat încă în mod serios pe acea tânără ca pe viitoarea sa soţie, fie deoarece îi este cu neputinţă să fie nepăsător la reacţiile părinţilor lui, fie deoarece este "necreator", fie..., fie..., fie...) şi tânăra însărcinată nu primeşte să ucidă zămislirea sa, atunci se naşte un copil în afară de căsătorie. Cazul acesta are multe variante. Uneori tânărul o ia la fugă, părăsind-o pe tânără şi lăsând-o în voia soartei, în acest caz fiind posibil să înceapă şi acţiuni judecătoreşti; alteori rămâne alături de ea şi o ia în căsătorie mai târziu, când recunoaşte şi pe cel (sau cei) de dinafara căsătoriei. În cazul părăsirii ei, uneori tânăra "se tăinuieşte pe sine" într-un fel sau altul (de pildă, prin mutarea într-un loc unde este necunoscută) şi atunci când pruncul se va naşte, sau îl compromite, sau îl va da spre înfiere unei a treia persoane; alteori nu primeşte în întregime responsabilităţile faptei ei şi rămâne mamă necăsătorită, etc., etc. A treia

soluție pare, din păcate "mai ușoară" și pentru aceasta este mai obișnuită: *avortul*, adică uciderea unei făpturi nevinovate! ... Experiența duhovnicilor este foarte jalnică în cazul acesta. Procentajul tinerelor care au relații trupești înainte de căsătorie, chiar și numai cu viitorii lor soți, și nu recurg la avorturi este foarte mic. Marea mulțime a tinerelor acestora s-au dedat *avorturilor*, și de obicei nu doar o dată... (Să nu uităm că pe la duhovnici trec nu doar credincioși conștienți și în cunoștință de cauză...).

Așadar, acestea ce se întâmplă astăzi cu cei indiferenți din punct de vedere religios (necredincioși conștienți sunt foarte puțini) sau cu acei tineri căldicei în cele ale credinței, mâine se va întâmpla la fel și cu credincioșii conștienți, cunoscut fiind cât de bolnavă și cât de schimbătoare este firea omenească și mai ales în anii tinereții... Adică o parte din ei se vor grăbi la căsătorie atunci când va apărea sarcina, o altă parte va dobândi fii în afară de căsătorie (unul sau mai mulți...) și a treia parte (mică? mare? --Dumnezeu știe) intrată în panică gândind la problemele pe care le creează prematura și neașteptata venire a copilului înainte de căsătorie (pe care diavolul le prezintă colosale și de netrecut), va respinge în cele din urmă șovăirile și oscilările și va recurge la soluția avortului...

Dar cine vor fi *autorii morali* ai acestei crime? Fără îndoială că aceia care au subestimat valoarea și au pervertit sensul Tainei Căsătoriei; aceia care au învățat pe acești tineri că relațiile dinainte de căsătorie nu constituie păcat și astfel au deschis adâncurile iadului. Uriașă și grea este răspunderea lor! În ziua Judecății acestora li se va cere socoteală nu numai pentru păcatul trupesc al credincioșilor tineri care au fost atrași și s-au împreunat înainte de căsătorie, dar și pentru sângele fapturilor nevinovate, care s-a vărsat negreșit, fie în multe, fie în puține cazuri. Fraților! "Să stăm bine! Să stăm cu frică!". Să nu ne jucăm cu cele ce nu sunt de joacă. Să nu punem o mână profanatoare pe cele sfințite. Să nu glumim în cele foarte serioase. Să nu aruncăm "foc arzător" în pădure și mai ales în vreme de arșiță și atunci când suflă vânturi puternice. Să nu alimentăm focul existent cu materiale inflamabile ... Ci să spunem: "Tinerețea este un rug ce arde ușor și repede"...

Cu dragoste în Domnul,

PRESA ORTODOXĂ, 22.02.1985

Necăsătoria și fecioria diferă sau se identifică?

"În zilele din urmă vor veni vremuri grele. Că vor fi oamenii iubitori de sine... neînfrânați... iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu" (2 Tim. 3, 1 ș. u.).

Cele două articole ale mele anterioare despre relațiile de mai înainte de căsătorie (ziarul "Presa Ortodoxă" din 8 și 22 febr. a.c.) au avut o urmare neașteptată. Ele au fost asaltate de "informații" potrivit cărora mulți profesori teologi (și nu doar de gimnaziu sau liceu ...) învață o teorie foarte "comodă" și foarte "inteligentă". Că *desfrânarea* este numai satisfacția trupească pe bani, în timp ce acolo unde există dragoste, unde există contact sufletesc, acolo nu avem de-a face cu desfrânare. Prin urmare, pentru o pereche de tineri îndrăgostiți, împreunarea trupească, reprezintă numai o simplă "întregire a dragostei lor", nefiind desfrânare, și deci nu este un păcat. Evanghelia interzice numai desfrânarea (și preadesfrânarea). Nu interzice "întregirea dragostei" unei perechi...

Mărturisesc că dacă persoanele care m-au înștiințat despre aceste teorii, la care au fost martori auditivi, n-ar fi fost vrednice de crezare, mi-ar fi fost cu neputință să cred că într-adevăr se învață astfel de lucruri de către niște teologi. Dar acum ce să mai spun?! Se vede că a apărut, în cele din urmă, în sânul Bisericii Ortodoxe un fel de "nicolaism", sau mai degrabă că a revenit la viață mișcarea ce apăruse în Evul Mediu în Țările de Jos sub numele de "Frați și surori ai duhului liber", care propovăduiau că "orice se face din dragoste nu are nici o necurăție!"...

Dar să nu fim surprinși! În zilele noastre, de multe ori evlavia este numită "evlavism" (este de la sine înțeles că adevăratul "evlavism" nici un ortodox nu este cu putință să-l primească; altceva este evlavia și altceva "evlavismul"), morala este caracterizată drept "moralism" și ținerea aproape de sfintele canoane este criticată ca "legalism". Paradoxal este că răul acesta, această contradicție, a ajuns până la decolorarea, sau mai degrabă, până la înfrumusețarea păcatelor trupești. Așadar au revenit la viață "nicolaiții" și "carpocrațienii"*... Dumnezeu să pă-

---

* Karpocratis –filozof platonic și teolog gnostic din Alexandria. A trăit în sec. 2 d. Hr. Influențat de Platon mai mult decât toți gnosticii a învățat că Dumnezeul Cel nenăscut este Părintele existențelor duhovnicești, adică al îngerilor și al sufletelor. Unii dintre îngeri sunt creatorii lumii materiale, ai răului și ai patimilor. Trupul material al omului constituie temnița sufletului. Menirea omului este să-și elibereze sufletul său și să-i îngăduie să se întoarcă la Dumnezeu. A interpretat creștinismul într-un mod paradoxal în legătură cu ideile lui de mai înainte. Potrivit blasfemiilor ereziei lui Karpocratis, Domnul Iisus ar fi fost fiul firesc al Mariei și al lui Iosif, la fel cu ceilalți oameni, dar mai drept decât ei. Mântuirea omului se realizează numai prin credință și dragoste. Toate celelalte valori sunt indiferente din punct de vedere moral.

zească să nu reînvie cumva și vechii "borborieni", ale căror înfricoșătoare și în același timp de neconceput fapte murdare săvârșite prin invocarea cuvintelor Domnului (!!!), le descrie Sfântul Epifanie în lucrarea sa "Împotriva ereziilor" (Migne, P.G., 41, 336 ș.u.).

Deoarece am fost rugat (forțat, aș spune) de niște persoane alese să scriu ceva spre lămurirea lucrurilor și luminarea celor bine intenționați, am creionat rândurile de mai jos.

Nimeni nu obiectează că "desfrânarea", în sensul ei extrem, este satisfacerea poftelor trupești. Cuvântul provine de la verbul πέρνημι (περάω), care înseamnă a duce ceva dincolo de mare spre vânzare, a exporta ceva pentru vânzare și, mai concret, a vinde. A fost firesc ca vechii elini să recurgă la verbul πέρνημι pentru construcția cuvântului, deoarece de ei era practicată această "meserie" a cumpărării de femei, adică de roabe (Sf. Atanasie Sinaitul în "Povățuitorul" lui arată că acest cuvânt provine din πῦρ* și νέος** sau πηρῶ*** și νοῦς**** și spune: "din focul tinereții sau din lipsa minții orbesc", dar acestea se spun în chip evident alegoric ...).

Cel mai renumit dintre ucenicii lui Karpocratis a fost fiul său, Epifanie. Discipolii lui, carpocrațienii, s-au răspândit în țările mediteraneene și au continuat într-un mod grosolan blasfemiile dascălului lor. Săvârșeau un cult idolatru, la care adaptaseră o terminologie creștină, folosind chipuri pictate ale lui Iisus, răstălmăcind ideea de dragoste, recurgând la interpretarea viselor și la alte feluri de vrăjitorie. Ca și dascălul lor, carpocrațienii aparțin grupului mai larg al Antinomiștilor, care s-au numit așa deoarece prin convingerile și comportamentul lor vizau anularea legii mozaice.

* πῦρ = foc;

** νέος = tânăr;

*** πηρῶ = a lipsi de folosirea unui mădular;

**** νοῦς = minte.

Cu toate acestea este cunoscut că orice cuvânt, în afară de însemnătatea lui principală are și alta, sau mai degrabă și alte sensuri, secundare sau improprii. (De multe ori se întâmplă ca sensul principal să dispară și cuvântul să rămână numai cu sensul lui impropriu). Aș putea cita nenumărate exemple despre faptul acesta, dar fiindcă locul nu ne permite (de altfel nu scriu un tratat lingvistic) mă limitez la două mai caracteristice: a) Cuvântul νηστεία* provine de la particula negativă νη și verbul ἐσθίω**, însemnând din asta, prin excelență, abstinența de la orice hrană, totala postire. Aceasta și numai aceasta este însemnătatea reală. Însă cuvântul acesta, în afară de acest sens, mai are și un altul, secundar și impropriu. Astfel textele noastre bisericești vorbesc despre "Postul Mare", care se referă nu la totala nemâncare timp de 40 de zile, ci la îndepărtarea de anumite mâncăruri. Iar atunci când ne referim la "postul de trei zile" înțelegem desăvârșita nemâncare. Astfel cuvântul se folosește cu amândouă înțelesurile lui, principal și secundar (sau impropriu). b) Cuvântul εὐνοῦχος*** provine din εὐνή**** și ἔχω*****, ceea ce înseamnă, cu exactitate, cel ce are patul, cel ce păzește, cel ce străjuiește patul, adică *cel ce are grijă de patul nupțial.* Aceasta și numai aceasta este semnificația corectă. Dar deoarece în antichitate, mai ales în Asia, erau folosiți bărbați "castrați", ca păzitori de paturi nupțiale, din pricini lesne de înțeles, cuvântul a ajuns să nu-l mai desemneze pe păzitorul pa-

* νηστεία = post;

** ἐσθίω= a mânca.

*** εὐνοῦχος= eunuc;

**** εὐνή = pat;

**** ἔχω = a avea.

tului nupţial, pe străjerul "patului", adică al apartamentului de femei, al "haremului", ci pe cel castrat. Adică înţelesul impropriu şi secundar a luat locul celui primar şi corect iar cel primar a dispărut. Din cauza aceasta verbul "εὐνουχίζω" înseamnă acum a face pe cineva famen (a castra pe cineva) şi nu a face pe cineva păzitor al apartamentelor femeilor.

Aşadar şi cuvântul πορνεία = desfrânare, în afară de semnificaţia lui corectă menţionată a dobândit şi semnificaţia simplă de relaţie trupească între două persoane de sexe diferite, care nu presupune existenţa unei afaceri băneşti. Această relaţie între două persoane de sexe diferite, de obicei – dar nu în mod absolut necesar – necăsătorite, se numeşte desfrânare. Am spus nu în mod absolut necesar necăsătorite, deoarece câteodată se săvârşeşte relaţie trupească şi între persoane căsătorite, numită preadesfrânare. Dezvoltarea unei alte semnificaţii a cuvântului, sub care este menţionat de multe ori în Sfânta Scriptură, depăşeşte limitele celui de faţă. Ne referim la apostazia de la adevăratul Dumnezeu şi alipirea de închinarea de idoli. Noi aici vom privi cuvântul numai sub aspectul relaţiilor trupeşti.

Să cercetăm mai întâi Canonul 4 al Sf. Grigorie de Nyssa, preţios pentru subiectul nostru. Subliniem că acest Canon exprimă în mod oficial şi autentic cugetarea Bisericii, fiind legalizat de Sinodul al VI-lea ecumenic (1–2 Trulan). Aşadar Canonul spune: "Iar împărţirea păcatelor săvârşite din dorinţă şi îndulcire este astfel: unul se numeşte *preadesfrânare*, iar altul *desfrânare*. Însă unii dintre cei minuţioşi au socotit ca păcatul desfrânării să fie socotit preadesfrânare, deoarece *singura însoţire este cea legiuită, a bărbatului cu femeia şi a femeii cu bărbatul*. Deci tot ce nu-i după lege, desigur că este în afară de lege. Şi cel ce nu are al său este învederat că are străin (Fac. 2, 20). Căci *omului i s-a dat de la Dumnezeu o singură ajutătoare, iar femeii i s-a alăturat un cap*. Drept aceea dacă cineva şi-ar folosi vasul său, după cum îl numeşte dumnezeiescul Pavel, legea firească îngăduie dreapta întrebuinţare (I Tes. 4, 4); iar dacă cineva se abate în afară de al său, desigur va fi cu cel străin. Cel străin înseamnează pentru fiecare tot ce nu este al său, chiar de nu are pe cel cuvenit după lege. Aşadar s-a lămurit celor care examinează aprecierea cea mai prudentă că desfrânarea nu este departe de preadesfrânare, deoarece Dumnezeiasca Scriptură zice: "Nu fi mult cu cea străină" (Pilde 5, 20). Dar pentru că s-a procedat cu înţelegere de către Sfinţii Părinţi în privinţa celor neputincioşi, s-a diferenţiat această greşală a desfrânării în numirea generală de desfrânare, a împlinirii poftei comisă de cineva fără *a nedreptăţi pe altul*, şi în preadesfrânare, vrăjmăşirea şi comiterea de nedreptate altuia. Şi mai jos: "Fiindcă cei întinaţi de desfrânare n-au amestecat cu păcatul acesta oarecare nedreptate, de aceea timpul de pocăinţă pentru cei căzuţi în preadesfrânare s-a hotărât dublu ... La unii ca aceştia, după cum am zis, păcatul se dublează, unul adică al îndulcirii nelegiuite, iar celălalt pentru că se săvârşeşte cu nedreptate străină".

Precum vedem de aici, după învăţătura Bisericii "una este însoţirea cea legiuită, a bărbatului cu femeia şi a femeii cu bărbatul". Orice se face în afară de această "însoţire legiuită" a Tainei Cununiei se caracterizează ca desfrânare sau preadesfrânare. Nici o deosebire, nici o subtilitate nu încape dacă ceea ce se face, se face "pe bani" sau ... "din dragoste". Singura deosebire, sau mai

degrabă criteriu, între desfrânare și preadesfrânare este existența sau nu a legăturii conjugale: "... *desfrânare (se numește) împlinirea poftei comise fără a nedreptăți pe altul* (adică, atunci când bărbatul sau femeia sunt necăsătoriți, nu au soț sau soție, care să fie nedreptățit sau nedreptățită de această faptă), iar *preadesfrânare, vrăjmășirea și comiterea de nedreptate altuia* (adică soțului sau soției)". Astfel în primul caz, al desfrânării, avem, după Canon, *păcat simplu*, sau numai "plăcere nelegală", iar în al doilea caz, al preadesfrânării, avem *păcat dublu*, atât "plăcere nelegală", cât și "nedreptate altuia", adică nedreptatea făcută soțului sau soției înșelate. În amândouă cazurile avem "plăcere nelegală", pentru că ea se află în afara "legii", adică a căsătoriei legale. Așadar desfrânare se numește aici nu în mod special relația pe bani, ci simplu, "împlinirea poftei comise fără a nedreptăți pe altul", indiferent dacă ea se face cu plată sau... "din dragoste".

Lucruri asemănătoare auzim și prin Canonul 25 al Marelui Vasilie, legalizat și el de Sinodul al VI-lea ecumenic și care reprezintă de asemenea poziția oficială și autentică a Bisericii: "Cel ce ține de femeie pe cea stricată de dânsul, va suferi certarea pentru stricare, dar i se îngăduie să aibă acea femeie". Sfântul Nicodim explică: "Dacă cineva strică o femeie ... și după stricare o ia pe ea de femeie se canonisește (= se pedepsește pedagogic) pentru că a stricat-o pe ea înainte de căsătorie, dar îi este iertat s-o aibă pe ea totdeauna de femeie". Însoțirea cu acea femeie este primită ("i se îngăduie să aibă acea femeie"), nu numai deoarece se pedepsește pentru relația lui de dinainte de căsătorie cu viitoarea sa soție, dar și prin indulgență, prin toleranță și nu se desface căsătoria aceasta, precum se face în alte cazuri. Cum am consemnat cu puțin timp mai înainte, Sfintele Canoane consideră *impediment la preoție* (adică păcat foarte greu) contactul trupesc înainte de căsătorie al vreunuia cu logodnica sa (Canonul 69 al Marelui Vasile). Așadar, fraților, aceste lucruri foarte clare și categorice le legiferează și le învață Biserica despre relațiile de dinainte de căsătorie. Ne-am hotărât s-o corectăm? Dar aceasta, "corectarea" oricărei învățături a Bisericii nu este numai o încălcare morală, nici simplu o revoltă canonică, ci este ceva mai mult decât acestea. *Este erezie*! Atunci când, în oricare subiect, te ridici conștient și în cunoștință de cauză mai presus de autoritatea Bisericii, devii eretic.

Dar să vedem dacă teoriile "neonicolaite", adică potrivit cărora Evanghelia interzice numai relațiile trupești "pe bani", este posibil să afle vreun sprijin în Noul Testament. Vom dovedi că în Noul Testament relația în afară de căsătorie este desfrânare, indiferent dacă ea se face pe bani sau... "din dragoste". Să întrebăm pe cei ce cugetă cele împotrivă. Cum explică ei cuvântul Domnului "că oricine va lăsa pe femeia sa, afară de cuvânt de desfrânare, o face să săvârșească preadesfrânare (adulter)" (Mt. 5, 32)? Desigur aici cuvântul înseamnă preadesfrânare (am spus că uneori se folosește și cu sensul general și sobornicesc), dar cel mai de bază este că prin cuvântul desfrânare se caracterizează amestecul trupesc nelegal, indiferent dacă se face pe bani sau nu. În cazul contrar, adică dacă cuvântul desfrânare se referă absolut obligatoriu și exclusiv la relația pe bani și nu se referă și la cea "din dragoste", atunci vom ajunge la o concluzie cu adevărat monstruoasă. Iată cum:

Domnul îngăduie despărțirea pentru încălcarea credinței conjugale, dar sub o condiție inviolabilă: dacă so-

ţia necredincioasă a luat bani de la acela cu care a avut relaţii. Dacă nu a luat bani, dacă a făcut ceea ce a făcut "din dragoste" faţă de "prietenul ei", atunci *nu avem desfrânare*. Aşadar nu se împlineşte condiţia Domnului şi despărţirea se exclude. Altfel spus, soţul nedreptăţit trebuie să continue în mod obligatoriu însoţirea sa şi după săvârşirea preadesfrânării, tolerând-o şi pe soţie, şi necredinţa ei, deoarece acestea nu au drept criteriu banii, ci numai... "dragostea"!!! Acolo unde nu intervin bani, nu există *desfrânare*. Şi unde nu există desfrânare, nu se îngăduie despărţirea, după cuvântul Domnului. Sunteţi de acord, fraţilor? Acolo duc negreşit teoriile voastre, că desfrânarea înseamnă numai şi exclusiv relaţia pe bani...

Întrebăm iarăşi: Cum explică cei ce învaţă această teorie locul din Sfântul Pavel de la I Cor. 5, 1 şi următoarele? Iată ce spune dumnezeiescul Apostol: "Îndeobşte se aude că la voi e *desfrânare*, şi o astfel de desfrânare cum nici între păgâni nu se pomeneşte, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său". Omul acesta nu cerceta bordelurile, ci trăia numai cu femeia tatălui său. Şi evident legătura lui era "din dragoste". Nu trăia cu ea... pe bani. Dar pentru Pavel această însoţire nelegitimă a fost *desfrânare*. Ce altă dovadă mai trebuie despre faptul că desfrânare nu este considerată numai amestecarea pe bani, ci orice legătură trupească în afara căsătoriei legale? Sunt foarte clare şi versetele de la I Cor. 7, 8-9: "Celor ce sunt necăsătoriţi şi văduvelor le spun: Bine este pentru ei să rămână ca şi mine. Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească (să vină la comuniunea căsătoriei). Fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă". Marele Apostol doreşte necăsătoria pe viaţă pentru toţi cei necăsătoriţi, bine ştiind că necăsătoria este mai înaltă, dar nu e o cale uşoară. De aceea şi adaugă: "Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească". Deci dacă nu pot face faţă pornirilor cărnii, *să vină la comuniunea căsătoriei*. Singura ieşire este prin căsătorie. "Sens unic". Nu există altă ieşire. Deci necăsătoria, pentru cei ce pot să se înfrâneze, sau căsătoria, pentru cei ce nu pot. Nici nu se gândeşte Pavel la "soluţia" cea uşoară a relaţiilor "din dragoste" pentru cei ce nu se pot înfrâna. Dilema pe care o pune este inflexibilă: Te înfrânezi? Rămâi necăsătorit! Nu te înfrânezi? *Căsătoreşte-te*!. Acestea le spune Pavel sau mai degrabă Duhul Sfânt prin Pavel. Orice altă "soluţie" este invenţie "neonicolaită" ... Să venim şi la locul de la I Cor. 7, 27-28: "Te-ai legat cu femeie? Nu căuta dezlegare. Te-ai dezlegat de femeie? Nu căuta femeie. Dacă însă te vei însura, n-ai greşit". Pavel vede numai o legătură nepăcătoasă: *cea din căsătorie*. Dacă eşti necăsătorit, spune, rămâi aşa cum eşti; nu căuta femeie. Evită căsătoria şi trăieşte în feciorie. Dar Pavel nu se opreşte aici. Ştia că şi creştinii acelei epoci erau cuprinşi de "porniri entuziaste", mai ştia că era iminentă apariţia ereticilor, a celor ce învăţau despre căsătorie că este necurată, este păcat şi de aceea creştinii trebuie s-o evite (I Tim. 4, 3). Aşadar, cuprins de frică, ca nu cumva aceste cuvinte ale lui să fie interpretate ca legislaţie obligatorie pentru fecioria pe viaţă, ca şi cum ar propovădui căsătoria ca necurată, adaugă cele ce le-am auzit mai sus: "Dacă însă te vei însura, n-ai greşit". Căsătoria nu este păcat. Dacă nu vrei să rămâi aşa cum eşti, adică necăsătorit, ci vrei să te căsătoreşti, acesta este dreptul tău. Aşadar, sau rămâi necăsătorit, sau căsătoreşte-te. Una din două. Nici o aluzie la relaţiile "din dragoste" în afară de căsătorie. Pavel cunoaşte ca stări în

afară de păcat numai necăsătoria neprihănită și căsătoria legală. Caracteristică este și propoziția imediat următoare a sa: "*Și fecioara de se va mărita, n-a greșit*". Lucru mare și înalt este feciorìa pe viață. Dar Apostolul spune că nu este păcat a veni fecioara (se înțelege cea neafierosită lui Dumnezeu) la căsătorie. Subliniem: Fecioara! Nu spune simplu "femeia", ci "*fecioara*". Pavel consideră de la sine înțeles că cea care vine la comuniunea căsătoriei este *fecioară* (afară numai dacă este văduvă, sau dacă mai înainte a trăit departe de Hristos). Așadar unde sunt "legăturile avansate" înainte de căsătorie? Unde sunt relațiile "din dragoste" înainte de căsătorie? Cum ar fi fost cu putință să nu vorbească Pavel despre femeia "fecioară"? Cum ar fi fost posibil să nu se pretindă feciorìa înainte de căsătorie în Noul Testament, care ne cheamă pe noi la petrecerea îngerească, la viața cerească, atunci când și în Vechiul Testament, care și poligamia o îngăduia și despărțirile ușoare le tolera, se legiferase în chip neînduplecat obligația ca femeia *să se afle fecioară în momentul căsătoriei ei* sub pedeapsa uciderii ei cu pietre? "... Iar de va fi adevărat cuvântul acesta, adică pâra soțului ei, și nu se va găsi fata fecioară, vor scoate pe fată la ușa casei tatălui ei și oamenii cetății aceleia o vor ucide cu pietre și va muri, pentru că a făcut necurăție între fiii lui Israel și a desfrânat în casa tatălui ei" (Deut. 22, 20-21). Auziți, fraților? Vechiul Testament are mandat moral mai înalt, și cel Nou, mai prejos? Fiicele evreilor trebuia să trăiască în feciorie până la căsătoria lor, și fiicele creștinilor, femeile Împărăției Cerurilor (astfel sunt numite Creștinismul și Biserica de Însuși Domnul), sunt libere să aibă relații mai înainte de căsătorie, numai să

nu ia bani pentru ele(!), ci simplu, să-și întregească loruși "dragostea lor"?

Unde ne îndreptăm cu aceste născociri neonicolaite? Ne îndreptăm nu doar simplu la "plăcere nelegală", ci la POLIGAMIE NEOFICIALĂ. Deoarece este de la sine înțeles că dacă se îngăduie relațiile trupești "din dragoste", nu se îngăduie să se facă "o dată" pentru toată viața. Adică dacă tinerele creștine nu se înțeleg mai târziu cu persoana pe care o iubesc astăzi și cu care "își întregesc dragostea lor", nu sunt împiedicate să-l înlocuiască cu altul. Dacă și cu acela nu se înțeleg și se despart, vor căuta "dragostea" celui de al treilea, apoi pe a celui de al patrulea, al cincilea, etc., până când "undeva, cândva, cu cineva", vor ajunge la căsătorie. Desigur cele asemenea le practică și tinerii creștini. Deci toate acestea sunt nepăcătoase (!!!) deoarece se fac..., "din dragoste" și nu pe bani! Frumos creștinism! "Lume frumoasă, morală, plăsmuită îngerește"...

Dar să pecetluim articolul nostru căutând scăpare la Însuși Domnul nostru. Să ascultăm ce învață El despre relațiile dinafara căsătoriei. Legalizând nedesfacerea căsătoriei, afară numai pentru cuvânt de desfrânare, aude împotrivirea – protestul ucenicilor Lui: "Dacă astfel este pricina omului cu femeia, nu este de folos să se însoare" (Mt. 19, 10). Dacă despărțirea este atât de grea, dacă numai pentru o pricină poate omul să se despartă de femeia sa, atunci nu este de folos să vină el la căsătorie. Este mai de preferat să rămână necăsătorit. Ce răspunde Domnul la acestea? Că trebuie să vină cineva la căsătorie din pricina aceasta sau aceea, de pildă, ca să contribuie la perpetuarea neamului omenesc, etc.? *Nu*! Răspunsul Lui este trăsnet: "Iar El le-a zis: *Nu toți pricep cuvântul*

acesta, ci aceia cărora le este dat. Că sunt fameni care s-au născut așa din pântecele mamei lor; sunt fameni pe care oamenii i-au făcut fameni, și sunt fameni care s-au făcut fameni pe ei înșiși, pentru Împărăția cerurilor. Cine poate înțelege să înțeleagă" (Mt. 19, 11-12).

Adică Domnul prezintă necăsătoria ca un "munte". Ca un lucru mare, uriaș, anevoios, greu de izbutit. Spune că a evita cineva căsătoria nu este simplu și ușor. Calea necăsătoriei este anevoioasă și de aceea este practicabilă numai pentru puțini, pentru foarte puțini. Necăsătoria este un dar al lui Dumnezeu, este o harismă specială a cerului*. Dar de ce Domnul vorbește astfel? Care este greutatea necăsătoriei, când în ea există posibilitatea atât a satisfacției sentimentale, cât și a desfătării senzuale? Adică atunci când e cu putință ca și în necăsătorie, cel ce este așa, să se unească cu o femeie într-o legătură de dragoste și să-și satisfacă cu ea în mod liber pofta trupească? Unde este greutatea ducerii necăsătoriei atunci când sentimentul se satisface printr-o "legătură", uneori de puțin timp, alteori de timp mai îndelungat, și câteodată permanent, și satisfacerea poftei trupești se îngăduie sub singura condiție ca aceasta (satisfacerea) să se facă "din dragoste" și nu pe bani? Cui nu-i va fi cu putință să afle și să se îndrăgostească fie permanent, fie – la nevoie – succesiv de o persoană și astfel să dea drum liber și pretențiilor sentimentului, și "umorilor" cărnii? În ce constă greutatea în necăsătorie a "conviețuirii libere" a unei perechi de persoane ce se iubesc? Acest fel de necăsătorie nu numai că nu este mai grea decât căsătoria, ci este cu mult mai ușoară. Are aproape toate avantajele căsătoriei (dragoste, afecțiune, dăruire, plăcere trupească, îngrijire, etc.) afară numai de dezavantajele ei, adică de obligațiile și de încătușările ei. Și cu toate acestea Domnul tună spunând despre necăsătorie că este "munte", este foarte anevoioasă, este pentru foarte puțini. De ce asta? Foarte simplu. Deoarece Domnul consideră de neînțeles o astfel de necăsătorie. Domnul identifică necăsătoria cu fecioria. Pentru Domnul necăsătoria înseamnă "singurătate" pe viață, feciorie pe viață, curăție pe viață. Și lucrul acesta îl proclamă, de altfel, pe șleau și clar: "Nu toți pricep cuvântul acesta (al necăsătoriei), ci aceia cărora le este dat... Sunt fameni care s-au făcut fameni pe ei înșiși pentru Împărăția lui Dumnezeu. Cine poate înțelege să înțeleagă". Alegerea necăsătoriei, spune Domnul, înseamnă, nici mult nici puțin, hotărârea de a trăi "ca famen". Așadar, "Cine poate înțelege", adică cine poate "să se facă famen pe sine însuși" (se înțelege că nu cu fapta, ci cu hotărârea) "să înțeleagă"; să urmeze calea necăsătoriei. Necăsătoria și "trăirea ca famen" (repetăm: morală, nu fizică) sunt două lucruri identice pentru Domnul. De aceea subliniază că ea (necăsătoria) este anevoioasă și chiar foarte anevoioasă și se cuvine unui mic număr de oameni. Numai

* Sensul adânc al acestor cuvinte ale Domnului îl analizează minunat Sfântul Isidor Pelusiotul în Epistola 165 astfel: "Cele despre feciorie sus-zise: "Nu toți pricep cuvântul acesta, ci aceia cărora le este dat", se spune nu că ar da unora, dezmoștenind pe alții (nu că acelora li se dă Împărăția cerurilor ca premiu), ci ca să arate, întâi, înclinarea dumnezeiască de care au trebuință spre aceasta cei ce se nevoiesc cu nevoința mai presus de fire; apoi, că acest sfat pogorât din cer, nu este propovăduit ca lege, ci servește ca propunere. În al treilea rând, că se dă celor ce suferă de înfrânare, celor chemați la ofensiva cea de sus, și celor ce păzesc vistieria posturilor și a privegherilor, și nu acelora ce își satisfac fiara (trupul) prin plăcere și senzualitate. Așadar dacă s-ar fi dat în dar, de prisos răsplată. Nici prin har nu s-a dat, ci se dă celor ce își iau nevoința de bunăvoie. Celor ce nu vor, nu li se dă" (Migne, P.G., 78, 1273).

două drumuri există, spune Domnul: căsătoria, care, în ciuda faptului că este indisolubilă și a încătușărilor ei din toate părțile, este pentru cei mai mulți, și necăsătoria care, ca ceea ce pretinde "trăirea ca famen", adică fecioria pe viață, nevoința aspră, continuă și pe viață pentru subjugarea instinctului sexual firesc și foarte puternic, dar și ca "singurătate" dusă pe viață, este pentru cei puțini. Un al treilea drum nu există. Fraților, pe acestea le arată, pe acestea le poruncește, pe acestea le legiferează Domnul. Să nu căutăm noi să "dezlegăm" sau să strâmbăm poruncile Lui, ca să nu "invistierim urgia" Lui "în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu" (Rom. 2, 5).

Nu numai prin acestea, ci și în altă parte Domnul* învață foarte limpede că legătura trupească este de neînțeles în afară sau fără căsătoria legală. Tinerii credincioși, bărbați și femei, să citească dialogul Domnului nostru cu femeia samarineancă. Când Domnul i-a spus ei: "Mergi și cheamă pe bărbatul tău și vino aici" și aceea a răspuns: "Nu am bărbat", Domnul i-a zis: "Bine ai zis că nu ai bărbat. Căci cinci bărbați ai avut și cel pe care îl ai acum nu-ți este bărbat. Aceasta adevărat ai spus" (In 4, 16–18). Fără îndoială că femeia samarineancă nu lua bani pentru relațiile ei trupești cu acel bărbat. Viețuia împreună cu el "din dragoste". Și totuși, Domnul nu recunoaște, nu primește această "însoțire". Deoarece nu s-a săvârșit căsătoria (se înțelege, după cele în vigoare atunci), El consideră nelegală o astfel de "unire". Adică pentru Domnul femeia samarineancă nu trăiește în însoțirea cuvenită. Conlocuirea ei cu bărbatul este adulteră, și nu legală. Acesta nu este "bărbatul ei" după rânduiala fixată de Dumnezeu de la început, legiuind căsătoria ca lege și

* Paragraful acesta despre femeia samarineancă n-a existat în textul publicat pentru prima dată în "Presa Ortodoxă", ci s-a adaugat aici.

legătură firească până când, în noua iconomie, ea este ridicată la cinstea de Taină Sfântă. Nici ea nu este "femeia lui". Nu sunt soți, ci pereche adulteră. Lipsa plății pentru contactul trupesc în conlocuirea și legătura lor "din dragoste", nu poate, pentru nimic în lume, să preschimbe situația din nelegală în legală. Cuvântul Domnului sună ca un tunet: "Și cel pe care-l ai acum *nu-ți este bărbat!*". Ce altă dovadă mai vrem despre faptul că Domnul nu recunoaște relațiile trupești din afara nunții legale, chiar dacă ele se fac fără bani, ci numai "din dragoste"? Caracteristic este faptul că femeia samarineancă, deși trăia "din dragoste" cu acea persoană, totuși, deoarece nu se căsătorise cu el (menționăm că era cu neputință a se săvârși "căsătoria" în afară de căsătorie, după cele în vigoare atunci), nu consideră conlocuirea aceasta legală și permisă și nu consideră pe persoana cu care conlocuiește "bărbatul ei", soțul ei. Nu se hrănește cu iluzii. Știe ce săvârșește. Are conștiința faptului că ea conlocuiește ilegal cu el, deoarece nu s-a săvârșit căsătoria. De aceea nici nu îndrăznește să-l înfățișeze ca soț al ei, deși nu pentru bani, ci "din dragoste" are legături cu acela. "*Doamne, nu am bărbat*", spune ea. Nu am soț. Nu sunt căsătorită. Și cine spune acestea? O femeie creștină? O iudee? Nu! Ci o samarineancă! Adică o femeie care, în afară de Legea lui Moise, în afară de "Deuteronom", nu recunoștea nici o altă carte a Vechiului Testament. Respingea Psalmii, Proorocii, etc. A fost destul ca Legea lui Moise să-i pricinuiască conștiința de adulteră, deoarece avea relații cu iubitul ei fără să fi săvârșit căsătoria cu el. Iar astăzi vin "creștini" (?!) tineri și tinere să susțină "fără chibzuială și fără rușine", că nu sunt imputabile acelea, adică relațiile lor mai înainte de căsătorie, deoarece se fac "din dragoste" și nu pe bani!... Nu Hristos, nici proo-

rocii, nici Noul Testament, nici Canoanele Bisericii, nici Sfinţii Părinţi, ci Fotini samarineanca protestează şi strigă către ei: "Fraţii mei, orice legătură trupească în afara căsătoriei legale este desfrânare şi preadesfrânare. Lăsaţi sofisticăriile despre legăturile din dragoste şi despre relaţiile pe bani. Aceste scorniri sunt inspiraţii ale pântecelui vostru. Să nu vă înşele diavolul. Nu vă înşelaţi pe voi înşivă. Veniţi-vă în fire şi dezmeticiţi-vă"...

Fraţilor, atenţie! Toţi suntem păcătoşi şi nevrednici, toţi suntem ticăloşi şi de trei ori ticăloşi. Toţi înnegrim în fiecare zi "frumuseţea sufletului cu plăcerile patimilor" şi "murdărim haina trupului nostru" şi "cădem în întristarea patimilor şi în stricăciune materială". "Cine este curat de necurăţie...?". Totuşi să oferim păcătoşenia noastră cu smerenie lui Dumnezeu în chip *de pocăinţă*. Însă este criminal, este satanic s-o oferim cu îngâmfare fraţilor noştri, înfăţişând-o ca pe o "teologie înaltă"! Să facem neputinţele noastre personale obiect de mărturisire şi nu – pentru Dumnezeu! – obiect de învăţătură! Prefăcând căderile noastre în "ideologii", ba chiar mai mult, în... "teologie" (!), ne liniştim (?) sau mai degrabă ne adormim conştiinţa noastră, mărindu-ne însă de mii de ori vinovăţia noastră înaintea lui Dumnezeu. Fraţilor, "să stăm bine; să stăm cu frică"! Toţi cei care am fost miluiţi de Dumnezeu să "avem slujirea aceasta", fie "teologi", fie clerici sau laici, să lepădăm departe de noi "cele ascunse ale ruşinii, neumblând în vicleşug, nici prefăcând cuvântul lui Dumnezeu, ci făcându-ne cunoscuţi prin arătarea adevărului faţă de orice conştiinţă omenească înaintea lui Dumnezeu" (II Cor. 4, 1-2). Numai astfel nu ne vom "propovădui pe noi înşine, ci pe Hristos Iisus" (4, 5).

"PRESA ORTODOXĂ" – 29.03.1985

Biserica şi naşii

A Înalt Preasfinţitului Mitropolit Nicolae al Karpenisiei, de la care am primit epistola de mai jos, pe care o publicăm cu plăcere. De asemenea cu multă satisfacţie adăugăm şi părerea Părintelui Epifanie Teodoropulos privind acest subiect, pe care ne-a trimis-o.

Iubite Domnule Director,
Hristos a înviat!

Problema creată din interzicerea de către noi a participării ca naşă la Taina Botezului a unei oarecare doamne, căsătorită prin căsătorie civilă în loc de cea religioasă, a luat deja amploare datorită împotrivirilor din punct de vedere judecătoresc. Din pricina aceasta am rugat pe distinsul şi în probleme canonice, pe Prea Cuviosul Arhim. Epifanie Teodoropulos, să îşi exprime punctul de vedere în privinţa aceasta.

Părintele Epifanie a avut bunătatea să primească rugămintea mea şi să-mi trimită părerea sa.

Deoarece părerea aceasta constituie o contribuţie importantă la subiectele care până astăzi încă nu s-au lămurit pe deplin, sau păstrează în ele puncte de vedere

greșite ale legislatorilor de vârf, am considerat că va fi foarte folositor nu numai pentru specialiști, ci și în general pentru toată plinătatea Bisericii, aducerea la cunoștință în mod mai larg a conținutului eminentei Sale păreri.

Dacă sunteți de acord, vă rog să o publicați în ziarul Dumneavoastră.

Cu binecuvântări și stimă,
† Nicolae al Karpenisiei

Textul Părintelui Epifanie are titlul:

Biserica și nașii
(Părere asupra problemei canonice și bisericești)

Înalt Prea Sfințitului Nicolae al Karpenisiei
KARPENISIA

Înalt Prea Sfințite,
Hristos a înviat!

Am primit plicul cu documentele "despre problema care deja a luat amploare", precum scrieți, împreună cu rugămintea privitoare la părerea responsabilă și disponibilitatea smereniei mele. Despre problema aceasta am de spus următoarele:

Precum este cunoscut, s-a depus de către o oarecare doamnă o reclamație la Judecătoria penală împotriva preotului Constantin Papadima, parohul din localitatea Ravtopoulos – Evritania, și împotriva I.P.S. Voastre, ca Întâistătător al acestei episcopii, pentru atitudine calomnioasă și încălcarea obligațiilor. Reclamația s-a depus

deoarece doamna aceasta, datorită faptului că este căsătorită numai civil, nu a fost primită ca nașă a pruncului ce avea să fie botezat de preotul mai sus zis, bucurându-se el de ocrotirea I.P.S. Voastre în acest sens. Procurorul Tribunalului de primă instanță din Evritania, domnul Gheorghe Anestis, studiind reclamația făcută, a respins-o ca "neavând bază legală", prin hotărârea sa nr. 2/1986. Argumentul hotărârii în cauză a fost că reclamanta, ca primitoare numai a căsătoriei civile, s-a pus "pe sine în afara Bisericii" potrivit cu hotărârea unanimă din 20 ianuarie 1982 a Ierarhiei Bisericii Eladei, potrivit căreia "ortodocșii ce primesc (numai) căsătoria civilă, ei înșiși se așază în afara Bisericii, deoarece conștient și public se leapădă de mandatul fundamental al credinței".

În continuare procurorul Areopagului*, domnul Constantin Stamate, prin scrisoarea sa nr. 1576/20.04.1986 către procurorul general al Tribunalului de primă instanță din Evritania, cere revocarea hotărârii sale mai sus menționate, ca fiind nefondată legal, și recercetarea cazului.

Argumentul domnului Stamate este că "tradiția îndelungată și de veacuri a Bisericii Ortodoxe de Răsărit, care trebuie să respecte neclintit sancțiunile depistate" (Poenae Latae Sententiae), (potrivit articolului 3, par. 1, Constituția din 1975), este în contradicție cu ceea ce este valabil în Biserica Apuseană, care nu cunoaște cele de mai sus, numai cu singura excepție, pedeapsa lipsirii de slujba de înmormântare a celor ce se sinucid și a celor ce se ucid în duel, și asta numai din motive exclusiv practice... Dimpotrivă, în Biserica Ortodoxă de Răsărit sunt valabile numai "sancțiunile cercetate (analizate)"

* Instanța judecătorească supremă a Eladei.

judecătorește (Poenae Ferendae Sententiae) și nu cele "depistate" sau, altfel zis, cele impuse automat... Ieșirea de bunăvoie din Biserică a unui membru al ei este cu desăvârșire liberă, potrivit cu articolul 13 al Constituției din 1975. Dacă însă cel în cauză, în ciuda comportamentului lui anticanonic pentru un oarecare subiect care constituie erezie sau schismă, continuă să se considere pe sine membru canonic și activ al Bisericii, atunci *ieșirea lui de nevoie* din ea (Biserică) nu vine automat, ci numai prin marea afurisire sau anatema... Dar până se va impune legal pedeapsa bisericească de mai sus a marii afurisanii sau anatemei, cel care a dat dovadă de o purtare anticanonică ce poate atrage pedeapsa aceasta, continuă să rămână membru activ al Bisericii și nu se scoate așa, automat și de la sine, afară din ea. Și asta pentru că Biserica Ortodoxă de Răsărit nu recunoaște, așa cum am arătat mai sus, pedepsele impuse automat..." (Extrase din documentul domnului Constantin Stamate).

Să ne îngăduie domnul C. Stamate să-i spunem că s-a supraapreciat pe sine și nu a prins esența problemei. Însă constatarea aceasta nu-l micșorează, deoarece omul este jurist și încă jurist eminent, dar problema nu este în mod simplu juridică. Nu este nici pur canonică. Este canonică, dar și dogmatică, având fine proiecții eclesiologice, precum vom vedea intrând în esența ei. Însă înainte de a intra în esență, să primim pentru moment, de dragul discuției, ca dreaptă distincția privind pedepsele bisericești în "sancțiuni depistate" (după mine termenul nu s-a exprimat niciodată, nici chiar *lingvistic*), și în "sancțiuni analizate de judecători". (Subliniez: Nu iau poziție aici față de problema existenței sau nu a "sancțiunilor depistate" în Biserica Ortodoxă. Adopt distincția aceasta făcută de alții, pentru moment de dragul discuției, deoarece într-adevăr ajută discuția). În principiu, chiar și numai porunca de a evita înmormântarea religioasă a sinucigașilor, de care pomenește domnul Stamate, este suficientă să dovedească că Biserica Ortodoxă nu cunoaște numai pedepsele "analizate judecătorește", dar și pe cele "depistate" (sau automate), prin faptul că Sfintele Canoane, care au legiferat porunca aceasta, nu vorbesc despre "excepție" și mai ales "izolată", ci se limitează numai s-o legifereze. Pe lângă aceasta, Biserica Ortodoxă nu numai că știe, dar și pune în practică zilnic, din necesitate, Sfintele ei Canoane, "sancțiuni depistate", în problema impedimentelor la preoție. Cel ce dorește să devină preot, dacă prezintă un cazier penal încărcat (se subînțeleg pedepse pentru fapte opritoare de preoție) este lipsit de "dreptul" de a primi Taina Preoției și să vină în rânduiala clerului, absolut fără nici o procedură. Chiar și atunci când *mărturisește* în mod simplu că a făptuit, fie și cu mulți ani înainte, un păcat greu (de pildă, desfrânare), pe care l-a spovedit atunci și a primit canonul potrivit pentru el, tot este lipsit, în mod automat și fără drept de apel, de "dreptul" de mai sus (adică să devină preot). Aceasta ce altceva este dacă nu o curată și absolută "sentință depistată", potrivit punctului de vedere – pentru moment adoptat și de noi – atât al domnului Stamate cât și al scriitorilor la care dânsul recurge? Dar și în problema împărtășirii Preacuratelor Taine avem, după criteriile adoptate pentru moment, "sentințe depistate". Preotul liturghisitor nu numai că poate, dar *este dator* să refuze darea Sfintei Împărtășanii unor persoane în mod

evident și cunoscut nevrednice (și nepocăite, se înțelege) cum sunt de pildă cei ce se ocupă cu vrăjitoria ("medium"-uri, ghicitori, astrologi etc.), cei ce trăiesc ilegal, responsabilii caselor păcătoase și rău famate, femeile comune, cei căzuți în erezii, schisme sau asociații clandestine, etc. etc., deși nu s-a impus acestora afurisire mică sau mare. De aceea și preotul, înainte de a ieși spre popor cu Sfântul Potir pentru Sfânta Împărtășanie, "cu voce tare, cu strigăt înfricoșător, ca un oarecare propovăduitor, ținând mâna la înălțime, stă drept și, după ce devine priveliștea tuturor, strigând cu tărie în acea mare liniște ("Sfintele, Sfinților") pe unii îi cheamă, iar pe alții *îi împiedică* fără să facă aceasta cu mâna, ci cu limba, reușind astfel asta mai bine decât cu mâna. Deoarece vocea aceea intrând în auzul nostru, ca și cu o mână *pe unii îi respinge și-i scoate afară,* iar pe alții îi atrage și-i povățuiește la Sfânta Împărtășanie", potrivit Sfântului Ioan Gură de Aur (P.G. 63, 133)*. Acest Părinte amenință pe ascultătorii săi, în mustrările sale împotriva folosirii jurământului că, dacă nu se vor îndrepta, nu le va da Sfânta Împărtășanie: "Și dacă vă văd că insistați, vă voi interzice de a mai călca aceste praguri sfinte și de a vă mai *împărtăși cu nemuritoarele Taine,* cum îi opresc pe desfrânați, pe cei ce săvârșesc adulter și pe cei învinuiți de crime" (P.G. 57, 264)**. Și iarăși, către cei ce au mania femeii luxoase: "Iată, vă spun de mai înainte. Nu rog pe nimeni, ci vă poruncesc și vă înștiințez – cel ce vrea, să asculte, cel ce nu vrea, să nu asculte – că dacă insistați să mai faceți acestea, nu vă voi mai suferi și nu

* Omilia 17 la Epistola către Evrei.
** Comentariu la Evanghelia de la Matei, omilia XVIII.

vă voi mai primi, și *nici nu vă voi lăsa să treceți ușile acestea* (ale Bisericii)" (Ibidem 63, 350). Și Marele Vasile în "Îndrumare către preot despre harul dumnezeiesc" își exprimă părerea: "Vezi în fața cui stai, cum liturghisești și *cui dai*... Vezi să nu te înfricoșezi de om și să cazi; nu da *pe Fiul lui Dumnezeu în mâinile celor nevrednici.* Nu te rușina de slăviții pământului, nici de cel încoronat cu diademă *în vremea aceea*... Acelora cărora dumnezeieștile canoane nu le îngăduie, *nu le da*... vai și lor, *și celor care le dau lor*". (Pidalion, ed. "Asteros", Atena, 1982). Și iarăși, sfințitul Gură de Aur spune diaconilor Bisericii, atunci când el era numai preot în Antiohia: "Nu este mică răspunderea voastră, dacă îngăduiți cuiva să participe la Cină știind că a făcut vreo viclenie. Sângele lui se va cere din mâinile voastre. Și chiar de este general, sau guvernator sau chiar însuși împăratul și vine în mod nevrednic, *împiedică-l; tu ai stăpânire mai mare decât el*... Și de unde știu, spune, pe cutare și pe cutare? Nu vorbesc despre cei necunoscuți, ci despre cei cunoscuți (nevrednici) spun... Așadar să nu-i îndepărtăm numai pe aceștia, ci în general pe toți aceia pe care îi vedem că se apropie cu nevrednicie... Și deși acela vine să se împărtășească de Taine din neștiință, *împiedică-l,* nu te teme de el. Teme-te de Dumnezeu și nu de om. Dacă te temi de om, te vei batjocori de el; în timp ce dacă te temi de Dumnezeu, vei fi cinstit și de oameni. Dacă tu nu îndrăznești, adu-l la mine. *Nu voi îngădui să se facă acestea* (să se împărtășească nevrednicii cunoscuți ca atare). *Prefer să-mi dau sufletul, decât să dau Sânge stăpânesc celor nevrednici. Și mai degrabă îmi voi vărsa sângele meu, decât să*

dau un Sânge atât de înfricoșător acolo unde nu trebuie" (P.G. 58, 744-746)*.

Cine va putea nega că avem și aici, după criteriile mai înainte expuse, în mod vizibil "sentințe depistate"? Așadar, precum cel ce are impediment la preoție sau la Sfânta Împărtășanie, este lipsit în mod automat de "dreptul" de a fi hirotonit sau de a se împărtăși, și rămâne sub treapta liturghisitorilor Bisericii, tot astfel și săvârșitorul căsătoriei civile, potrivit hotărârii unanime a Bisericii Eladei, echivalentă cu un Sinod local, unul ca acesta este rânduit în afara Bisericii, ca un călcător al învățăturii ei dogmatice și din pricina aceasta nu poate participa ca naș. Și chiar dacă nu s-ar fi emis hotărârea de mai sus a Ierarhiei, preotul ar fi fost în desăvârșită rânduială bisericească dacă ar fi refuzat participarea ca naș a unei persoane căsătorită doar prin căsătorie civilă. Și iată de ce: Canoanele Sfântului Nichifor Mărturisitorul nu s-au confirmat de Sinodul VI ecumenic, precum canoanele celorlalți Părinți și ale Sinoadelor locale, pentru faptul că Sfântul Nichifor s-a născut cu zece ani după întrunirea Sinodului, dar cu toate acestea au dobândit o mare autoritate în Biserică și se folosesc adesea. Cel puțin constituie tradiție bisericească. Canonul 33 al acestui Părinte recomandă: "Cel ce are concubină și nu voiește nici să o lase și nici să se cunune cu femeia sa, nu se cuvine a-i primi *darurile la biserică,* ale cărei legi le bârfește și le defaimă prin faptele sale". Aici vedem două lucruri: primul, canonul consideră concubinaj conviețuirea bărbatului cu femeia nebinecuvântați de Biserică, iar al doilea, că respinge orice dar al acestora adus la biserică. Citām

* Comentariu la Evanghelia de la Matei, omilia 92.

încă și "Răspunsul" lui Petru Hartofilaxul, ce spune: "Deoarece amestecarea fără rostirea cuvintelor sfinte este desfrânare, deși este rob sau liber, nu este primit nici la aducerea de daruri, nici la rugăciune în casa Domnului; deoarece și dumnezeiescul Apostol poruncește nici a mânca împreună, nici a se amesteca cu ei"* (G. Ralli - M. Potli, "Adunarea dumnezeieștilor și sfintelor canoane", vol. 5, p. 371).

* Nu trebuie trecut neobservat "argumentul" drept și inatacabil al "Răspunsului" lui Petru Hartofilaxul. El motivează cele pe care le spune, având în mintea sa locul Sfântului Apostol Pavel de la I Cor. 5, 11: "Dar eu v-am scris acum să nu vă amestecați, dacă *vreunul numindu-se frate,* va fi desfrânat, sau lacom... Cu unul ca acesta nici să nu ședeți la masă". Din moment ce - argumentează scriitorul "Răspunsului" - amestecarea fără rostirea cuvintelor sfinte este desfrânare pentru Biserică, și Sfânta Scriptură interzice chiar să mâncăm împreună cu acei oameni având numele de membru al Bisericii ("frate"), dar căzând în desfrânare, precum de asemenea interzice și orice întâlnire cu ei ("nu vă amestecați"), cum este cu putință să primim darurile acestora în biserică sau, și mai simplu, să le îngăduim acestora să se roage în Biserica Domnului? Dacă se interzice ceea ce este mai mic (simpla întâlnire și masă comună), cu cât mai mult nu li se va interzice ceea ce este mai mare (aducerea de daruri la biserică și rugăciunea în ea). Menționez încă și locul Sfântului Pavel de la II Tes. 3, 6: "Fraților, vă poruncim în numele Domnului nostru Iisus Hristos *să vă feriți* de orice frate care umblă fără de rânduială și nu după învățătura primită de la noi...". Aici Pavel pretinde de la credincioși, și încă "în numele Domnului nostru Iisus Hristos", *să se despartă* de orice frate "ce umblă fără de rânduială". Impune adică un fel de "afurisire morală" temporară celor "ce umblă fără de rânduială", pe care trebuie s-o țină și s-o respecte toți credincioșii. Și dacă aici se referă la cei ce "nu lucrează nimic, ci iscodesc" (v. 11), se înțelege de la sine, fapt ce nu mai trebuie nicidecum dovedit, că această "afurisire morală" cuprinde cu cât mai mult pe cei căzuți în "neorânduieli" morale mai grele. Așadar preotul din Evritania, ca liturghisitor responsabil al Bisericii și păstor al parohiei (cu atât mai mult episcopul acelui ținut), fără să cerceteze deloc și să se pre-

Așadar, dacă celor ce conviețuiesc și sunt amestecați "fără rostirea cuvintelor sfinte" nu li se îngăduie să aducă *nici un dar* la biserică, nici măcar să se roage înăuntrul bisericii, este cu putință să se mai discute eventualitatea participării lor ca nași și luarea asupra lor a responsabilităților pedagogiei după Hristos pentru copilul botezat – membru al Bisericii? Este cu putință?

Să mergem înainte cu cugetările noastre: hotărârea unanimă luată de Ierarhie, potrivit căreia cei ce săvârșesc căsătoria civilă "se așază ei singuri în afara Bisericii", este cu putință să se ia și ca fiind în esență o mare afurisanie *originală,* independent de formulările lingvistice din partea cărora există totdeauna libertate de mișcare. Toate Sinoadele locale și ecumenice afurisesc pe cutare sau cutare ereziarh și *pe toți cei ce l-au urmat,* fără să alcătuiască cataloage de nume concrete ale zecilor de mii – câteodată – de ucenici ai aceluia. Însemnăm mai ales că în timpul anatematisirilor sau al caterisirilor nu s-a folosit întotdeauna și în exclusivitate cuvântul "afurisesc" sau "anatematisesc" sau "caterisesc", ci și alte cuvinte sau expresii, ca de pildă "scos din Biserică", "considerăm străin de Biserică", "Domnul nostru Iisus Hristos a hotărât prin prezentul Sinod sfințit, străin de vrednicia episcopală și de toată adunarea sfințită" etc. De altfel și Sfintele Canoane ce prevăd pedeapsa anatemei sau pe cea a caterisirii, folosesc pentru ele o mare diversitate de termeni de exprimare și nu numai cuvintele familiare. Așadar ar fi cu putință pentru cineva să socoată că hotărârea rostită este o mare afurisanie originală, dar *subiectul nu este acesta. Subiectul este altul.* Să vedem care:

În problema de față, adică de a nu primi pe cineva ca naș, precum și a impedimentelor pentru preoție sau în refuzarea Sfintei Împărtășanii, nu trebuie să vorbim despre epitimii sau "pedepse" având acest sau acel caracter ("depistate", sau "cercetate judecătorește"), ci *despre existența sau lipsa condițiilor necesare.* Aceasta și numai aceasta este plasarea corectă a problemei. Într-adevăr, ce este nașul? Nu ce a ajuns să fie, ci ce este el într-adevăr, *ce trebuie să fie.* Cum îl înțeleg pe naș eclesiologia ortodoxă și Dreptul canonic? De la întemeierea Bisericii nimeni nu a fost cu putință să se boteze și să devină membru al ei, dacă n-a fost învățat mai înainte și nu a primit adevărul credinței. Iată exemple: a) F. Ap. 2, 14 ș.u. Aici Petru *propovăduiește* pe Iisus Hristos mulțimilor de iudei și cheamă pe ascultătorii lui la pocăință și botez. Aceia "ce *au primit* cuvântul lui *s-au botezat*" (2, 41). b) F. Ap. 10, 34 ș.u. unde Petru iarăși *propovăduiește* pe Iisus Hristos păgânului Corneliu și celor împreună cu el și, ca urmare a acestui fapt, "a poruncit ca aceștia să fie botezați" (10, 48). c) F. Ap. 18, 4 ș.u., unde Pavel, fiind în

---

ocupe dacă doamna aceea ce voia să devină nașă este "membru activ" al Bisericii sau "s-a pus ea singură pe sine în afara ei", ar fi putut avea în vedere numai "neorânduiala" ei morală și bisericească, adică a ei "căsătorie" fără cuvintele sfinte, pentru ca să se întemeieze pe locurile de mai sus ale Apostolului Pavel ("nu vă amestecați", "feriți-vă" etc.) și să-i interzică participarea ca nașă. Deoarece învățătura Noului Testament constituie supremul "Canon sfânt" și "tradiția sfântă" cea mai înaltă, "care trebuie să se țină neclintit", cum spune și domnul Stamate, invocând articolul 3, par. 1 din Constituție, desigur ea nu este cu putință să se supună discuției. Prin urmare, și prin "argumentul" de mai sus, prin justificarea de mai sus, fapta preotului este foarte canonică și se impunea din punct de vedere bisericesc, armonizându-se absolut cu Constituția, care impune "respectarea neclintită a Sfintelor Canoane apostolice și sinodale și a sfintelor tradiții" de către Biserică, prima, cea mai deosebită, cea mai mare și cea mai înaltă învățătură, fiind cea a Domnului și a Apostolilor...

Corint, "*vorbea* în sinagogă în fiecare sâmbătă şi aducea la credinţă iudei şi elini... şi mulţi dintre corinteni auzind *credeau şi se botezau*". d) În sfârşit, şi Filip, mergând întru întâmpinarea famenului, mare dregător etiopian, după ce "i-a binevestit pe Iisus", l-a întrebat, acela exprimându-şi între timp dorinţa să se boteze, "*dacă crede din toată inima*". Răspunzându-i acela: "cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu", "au coborât amândoi în apă, şi Filip, şi famenul, şi *l-a botezat*" (F. Ap. 8, 26-38). Această practică insuflată de Dumnezeu, "învăţătura-acceptarea-botezul "s-a continuat la fel şi fără ştirbire de Biserică şi după moartea Apostolilor. Lucrarea aceasta a învăţăturii adevărurilor credinţei, *a catehizării*, cum se spune, aparţine în principal şi prin excelenţă episcopului. Acesta, ca unul ce a avut acest drept, a dat la rându-i lucrarea aceasta preoţilor, colaboratorilor lui, fiindu-i cu neputinţă de altfel să-i catehizeze pe toţi. De multe ori, în vremurile post-apostolice au apărut naşi în timpul botezului adulţilor, dar aceştia stăteau numai ca garanţi ai statorniciei hotărârii celor "pregătiţi pentru sfânta luminare", care deveneau mădulare ale Bisericii, precum şi ca martori ai comportamentului lor ireproşabil*. Atunci catehizarea era lucrarea nu numai a naşilor, ci şi a episcopului şi a preoţilor. Vezi de pildă, Matei Vlastaris, canoanele 78 al Sinodului VI ecumenic şi 46 al celui din Laodiceea, care spun: "Se cuvine ca aceia care vor să se lumineze, să înveţe credinţa, iar în joia săptămânii* să o spună episcopului sau presbiterului". Adică Biserica, prin liturghisitorii ei, nu numai catehizează, ci şi "*examinează*" pe ucenicii ei –pe catehumeni, dacă au învăţat cele predate. Mai târziu, înmulţindu-se creştinii şi înstăpânindu-se botezul la prunci, n-a mai fost cu putinţă nici prezviterilor să mai facă faţă catehizării, care, dintr-o stringentă nevoie a ajuns să se facă invers, adică după botez şi nu înainte de el. Deşi prezviterii nu erau suficienţi, catehizarea trebuia însă neapărat să se facă, deoarece altfel botezul ar fi constituit un "act" sec.

Un creştin botezat care nu ştia complet conţinutul credinţei sale, oare ce fel de creştin ar fi fost? "*Cel ce va crede* şi se va boteza, se va mântui", a spus Domnul (Mc. 16, 16). N-a spus simplu "cel ce se va boteza". "Credinţa şi botezul sunt două condiţii ale mântuirii şi sunt legate împreună în mod nedespărţit. Credinţa se desăvârşeşte prin botez, iar botezul îşi pune temelia prin credinţă şi prin aceste nume se completează una pe cealaltă... şi merge înainte mărturisirea credinţei pusă în lucrare; şi urmează botezul ce pecetluieşte consimţământul nostru", după Marele Vasile (Migne, 32, 117). De aceea, ori de câte ori un catehumen major cere să se boteze înainte de terminarea catehizării lui, din pricina primejdiei de boală, e dator ca acesta să completeze catehizarea sa

* Se înţelege că garanţia şi mărturia aceasta a naşilor celor adulţi nu atrăgeau o mică responsabilitate, deoarece Biserica se sprijină pe ei spre a-i primi la Sfântul Botez pe catehumeni. Un text bisericesc foarte vechi arată un caz caracteristic. Un oarecare credincios a fost rugat de un oarecare ce dorea să se boteze, să-şi ia răspunderea acestei garanţii şi mărturii înaintea episcopului. Acesta, chibzuind la greutatea răspunderii, şovăie şi refuză la început, în ciuda făgăduinţelor candidatului că se va arăta demn şi îşi va împlini îndatoririle de creştin. Însă în cele din urmă, nevrând ca cel ce îi cerea garanţia să rămână fără botezul mântuitor, se pleacă şi primeşte. (Vezi Sf. Dionisie Areopagitul, "Despre ierarhia bisericească", P.G. 3, 393).

* Deci cu trei zile înaintea botezului său, care se făcea îndeosebi Duminica, în ziua Învierii Domnului, potrivit vechii tradiţii a Bisericii (N. ed. rom.).

după botez, dacă va trăi: "Se cuvine ca cei ce au primit luminarea (botezul) și apoi s-au ridicat (vindecat), *să învețe credința...*" (Canonul 47 al sinodului din Laodiceea). Așadar, trebuia ca și pruncii botezați să dobândească, odată cu trecerea timpului, credința ortodoxă. Dar cum să creadă cineva ceea ce nu știe? "Cum vor crede în Acela de care n-au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor?" (Rm. 10, 14). Biserica, fiind conștientă de datoria ei și de greutatea responsabilității ei înaintea lui Dumnezeu pentru catehizarea pruncilor botezați, fiindu-i cu neputință să mai facă față în mod suficient acestei lucrări prin slujitorii ei, n-a vrut să se oprească numai la părinții copilului pentru completarea acestei lucrări. Ci a mers mai departe. A vrut o asigurare mai mare, garanții mai multe. De altfel părinții, ca și credincioși, au o datorie **specială**, personală să-și educe pe fiii lor "în învățătura și certarea Domnului" (Efes. 6, 4). Înfăptuind aceasta, lucrează din proprie inițiativă, își împlinesc datoria lor specială și nu lucrează ca reprezentanții altcuiva. Însă Biserica voia ca și ea să-și completeze datoria ei specială în fața vlăstarelor ei "nou luminate", adică a pruncilor botezați. De aceea s-a orientat către naș.

Și în primul rând a stabilit obligatorie "legea" nașului, adică necesitatea prezenței lui în timpul botezului pruncului, așa încât credința lui să "înlocuiască", într-un anumit fel, lipsa credinței pruncului; dar și el, ca garant pentru prunc, să dea în numele aceluia făgăduințele necesare, ca de pildă, lepădarea de satana, unirea cu Hristos, etc.

Iar în al doilea rând, lucrul cel mai important și prin excelență foarte interesant pentru noi în cazul de față, a dăruit nașului și i-a încredințat *datoria ei specială, lucrarea ei specială*, cel puțin în partea cea mai importantă.

Adică nașul, în ultimă analiză este din ceasul săvârșirii botezului pruncului și după aceea – încă și mai mult, el este *reprezentantul, mandatarul* și *împuternicitul* Păstorului (episcopului sau preotului) "cu poruncă specială și împuternicire", așa cum ar scrie azi notarii noștri, *să înlocuiască* pe acela (pe Păstor) în lucrarea lui concretă a catehizării, adică în instruirea cea după Hristos a acestui sau a celuilalt prunc. Biserica se roagă în timpul săvârșirii sfântului botez: "...Însuți, Stăpâne, Cela Ce prin Vasul Tău cel ales, Apostolul Pavel, ne-ai poruncit nouă ca toate să le facem spre slava Ta, pe robul Tău (N) care începe a-și tunde părul capului său, binecuvântează-l *împreună cu nașii lui. Și dă lor* (celui botezat și nașilor) *să gândească toate întru legea Ta și să facă cele bineplăcute Ție...*" (Rugăciunea la tunderea părului). Biserica roagă pe Dumnezeu să binecuvânteze, să întărească și să ocrotească cu harul Său atât pe noul ei membru, pe cel botezat, cât și pe naș, organul și împuternicitul ei, în vederea așteptării acestei lucrări importante și responsabile. Sunt atât de subțiri și atât de grele datoriile și atât de mari responsabilitățile nașilor, încât pe dreptate spune Ilie Kristis în "Răspunsurile" sale: "Dacă ar fi știut aceștia cu exactitate ... grija și atenția cele ce se pretind de la cel ce renaște și ce primește la botez din colimvitra duhovnicească, cu multă greutate și-ar fi luat răspunderea lucrării nașului" (G. Rali – M. Potli, *op. cit.*, vol. 4, p. 380). Trebuia negreșit subliniat și faptul că dacă la început nu era interzis ca părinții pruncului să devină nași, după aceea li s-a interzis. Și asta li s-a interzis printr-o poruncă de stat (Novelele lui Leon IV, după Rali-Potli, ibidem, vol. 5, p. 241-247) desigur și pentru alte motive foarte îndreptățite; dar faptul că Biserica a primit cu mare bucurie și a pus în

lucrare porunca aceasta dovedește că aceasta slujește scopurilor ei și în cazul de față. Adică Biserica l-a vrut pe naș *ca reprezentant special al ei, ca pe organul special al ei*. Caracteristic este și faptul că nașul, de la început este considerat și numit și "părinte duhovnicesc" al finului său, adică primește denumirea care aparține și se dă numai celor sfințiți. Ce altceva înseamnă asta dacă nu faptul că nașul săvârșește, prin consacrare, lucrarea ce aparține preotului, că este mandatarul și împreună-lucrătorul său față de datoriile pruncului? Părinții lucrează, ca supraveghetori, din datorie și responsabilitate proprie și dintr-un drept personal. Nașul lucrează *din consacrare*, lucrează ca un împuternicit al Păstorului responsabil. Pe acesta îl reprezintă și mandatarul lui este. Dar este de la sine înțeles că pentru orice "împuternicire" se pretind niște condiții. Nu este suficient să aibă cineva capacitatea deplină de a lucra drept, să rânduiască porunci pentru problema aceasta sau cealaltă sau pentru toate poruncile, ca reprezentant și împuternicit al persoanei *a* sau *b*. Trebuie ca pe lângă celelalte să primească și desăvârșita lui încredere. Dătătorul de mandat nu este obligat să fixeze ca reprezentant al său, la întâmplare, pe primul cetățean grec, numai pentru că acesta nu este lipsit, nici câtuși de puțin, de drepturile lui cetățenești, ci are dreptul desăvârșit, nelimitat și de necontrolat să aleagă pe oricine crede el că ar fi potrivit pentru aceasta. Ar fi un lucru de râs să se pornească judecătorește împotriva dătătorului de porunci, de pildă, frații lui, argumentând că prin excluderea lor au suferit o... înjosire morală! Dătătorul de porunci, pentru încredințarea împuternicirii, și mai ales în subiecte importante, caută nu numai o persoană cinstită, ci și activă, silitoare, pregătită, inteligentă, ageră, într-un cuvânt *destoinică* pentru misiunea sa. Deci și Păstorul Bisericii are dreptul să pretindă ca împuternicit al Său, pentru marea lucrare a instruirii după Hristos a pruncului, pe o persoană și de condiție specială, dar și de o încredere specială. Cetățeanul dătător de mandat, dacă eșuează în alegerea sa, cel mult își va pierde averea sa sau se va înjosi moralicește. Însă dacă Păstorul eșuează în judecata sa despre naș, iar lucrarea încredințată se va neglija cu desăvârșire sau se va săvârși cu greșeli, atunci se va primejdui însăși *mântuirea sufletului său*, căci, după Scriptură, "blestemat este cel ce face lucrurile Domnului cu lenevie" (Ier. 31, 10), de vreme ce Păstorul este "cel căruia i s-a încredințat poporul Domnului și de la care *se va cere răspuns* pentru sufletele lor" (Can. 39 apostolic). Nu negăm desigur că și părinții au cuvânt în legătură cu persoana nașului, nici nu ignorăm faptul că pe naș îl află aproape întotdeauna părinții și nu preotul (sau episcopul), dar se subînțelege că la asta există un consimțământ tacit al acestuia, că, într-un oarecare mod, acesta a dat părinților permisiunea să-l afle ei înșiși pe reprezentantul și împuternicitul aceluia (Păstorului) în lucrarea de catehizare în timp a pruncului. Asta însă nu înseamnă sub nici un motiv că preotul s-a înstrăinat de dreptul său, și că este *obligat* să primească, vrând-nevrând, ca naș (*ca reprezentant al său*) pe oricine i l-ar prezenta părinții, chiar dacă acesta nu îndeplinește nici cele mai elementare condiții pentru lucrarea aceasta. Păstorul (episcopul sau preotul) are tot dreptul să spună părinților: "Fraților, nu primesc să mă reprezinte pe mine, *nu încredințez lucrarea mea*, pentru care am responsabilități grele și nemăsurate înaintea lui Dumnezeu, primului venit, numai pentru că în mod simplu buletinul său de

identitate îl arată "creştin ortodox"*. Pe acesta nu-l primesc, deoarece este hulitor. Pe celălalt nu-l primesc deoarece este beţiv. Pe celălalt nu-l primesc deoarece are numai căsătoria civilă şi astfel s-a lepădat efectiv de una din Tainele Bisericii. Pe al cincilea nu-l primesc, deoarece are "întuneric negru" în cele ale credinţei ortodoxe. Pe al şaselea nu-l primesc deoarece este flecar şi murdar la vorbă, etc., etc. E cu neputinţă să încredinţez unora ca aceştia suplinirea mea în lucrarea învăţării dogmelor ortodoxe şi a moralei ortodoxe. Ei vor "catehiza" (!!! ???), iar eu voi da răspuns lui Dumnezeu de "catehizarea" lor. "Atunci când va fi să fiu judecat înaintea tronului lui Hristos, voi veţi sta departe, precum şi harul vostru, deoarece mie mi se vor cere dările de răspuns" (Sf. Ioan Gură de Aur, Omilia 7 la Coloseni). De aceea pretind să-mi aduceţi ca naş o persoană care să vă inspire încredere nu numai vouă, dar şi mie. Recunosc că şi voi aveţi cuvânt în alegerea naşului, deoarece lui îi veţi încredinţa o parte din îndrumarea duhovnicească a fiului vostru. Dar am şi eu cuvânt, şi încă foarte greu, deoarece lui îi voi încredinţa cea mai mare parte a datoriilor mele faţă de prunc. De aceea trebuie ca naşul să fie o persoană acceptată şi creditată şi de voi, dar şi de mine. Naşul nu este un simplu martor ce participă la un contract de vânzare-cumpărare, aşa încât preferinţa acestei sau a celeilalte persoane să fie problema exclusivă şi pe de-a-ntregul a voastră. Naşul este şi propriul meu reprezentant – propriul meu locţiitor, propriul meu mandatar, propriul meu împuternicit, propriul meu "complice". Şi

* În Grecia, buletinele de identitate ale cetăţenilor au scrise pe ele şi apartenenţa religioasă.

este desigur de neînţeles să nu am cuvânt în alegerea persoanei împuternicitului şi locţiitorului meu! ... Nu cer, nici nu mă gândesc să cer, o persoană concretă. Cer simplu o persoană care să trăiască în Hristos în mod conştient, o persoană care să fie membru viu al Trupului Lui. Căutaţi-o în mod liber. Mie îmi ajunge ceea ce hotărăşte Biserica din vremuri foarte vechi referitor la cele despre condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească cel chemat să fie naş: "Ceea ce înţelegând învăţătorii noştri, li s-a părut corect să-i primească pe copii în acest fel: Părinţii fireşti ai copilului, care se înfăţişează la botez, îl încredinţează unuia dintre cei iniţiaţi care să-l poată instrui cu dinadinsul în lucrurile dumnezeieşti, şi care să îl ia de acum înainte în grija lui ca părinte duhovnicesc şi ca răspunzător de mântuirea celui ocrotit de el. Atunci când acest credincios se făgăduieşte să-l povăţuiască pe copil la o viaţă sfântă, Ierarhul îi porunceşte să rostească lepădările şi să-şi ia angajamentele necesare". (Sf. Dionisie Areopagitul, "Despre Ierarhia bisericească", Cap. 7, 11; P.G. Migne 3, 568).

Aici poate cineva va spune contrariat: "Bune şi sfinte sunt acestea, dar au fost valabile pentru vremea veche. Astăzi nu mai sunt valabile. Astăzi datoria naşului este o formă seacă şi moartă. Naşul nu este decât o simplă persoană decorativă a ceremoniei botezului!" Răspuns: Mai întâi, aceasta nu este ceva exclusiv. Şi astăzi mulţi naşi, mădulare conştiente ale Bisericii, nu îşi neglijează datoria lor faţă de finii lor. Să lucrăm cu toţii în aşa fel ca exemplul lor să se întindă şi să se generalizeze şi astfel datoria (naşului) să-şi redobândească valoarea ei de mai înainte. În al doilea rând, dacă naşul nu săvârşeşte nimic, ci constituie numai un element decorativ, *atunci este de prisos, nefolositor*! Ceremonia este atât de frumoasă şi

sugestivă, încât nu mai este necesar "ornamentul" adăugat. Aşadar, ori de câte ori naşul vine cu conştiinţa că va constitui numai un element decorativ al ceremoniei şi nimic mai mult, să nu protesteze, ba mai mult, să nu alerge la judecător, dacă preotul îl refuză, ca neavând nevoie de "decorativi" şi "decorative"! ... (Persoane care să ţină în braţe pruncul în timpul săvârşirii Tainei sunt din belşug. Toate Bisericile au şi epitropi, şi cântăreţi, şi paracliseri!).

Dacă până astăzi nu se fac cele cuvenite şi preoţii, cu rare excepţii (există şi astfel de excepţii), primesc pe oricine vor ei ca să fie naşi, acesta nu poate constitui un motiv să fie târâţi la judecătorii pentru... înjosire calomnioasă şi încălcarea datoriei (!), ori de câte ori, simţindu-şi imensitatea responsabilităţilor, vor (sau mai degrabă "îndrăznesc!") să-şi revendice dreptul de a se ţine cont de părerea lor în "numirea" loctiitorului şi împuternicitului lor... Biserica (prin liturghisitorii ei) are şi ea un cuvânt în numele copilului botezat, deşi acesta este de foarte mică însemnătate în legătură cu cel al persoanei naşului. În cazul nostru profesorul de Drept bisericesc, Anastasie Hristofilopoulos, subliniază că numele "se dă în timpul botezului (însemnarea noastră: Numele se dă de obicei mai înainte, dar acesta este un alt subiect) – de către săvârşitorul lui, preotul slujitor, la propunerea naşului. Propunerea se poate şi *trebuie să fie respinsă*, dacă numele propus se loveşte de principiile de bază ale religiei creştine, ale ordinii publice sau ale bunelor moravuri ..." (Dreptul bisericesc grecesc, fascicola 2, Atena, 1954, p. 17). Deci dacă Biserica are cuvânt în problema cea mai mică (numele copilului), nu este normal să aibă cuvânt şi în cea mai mare (persoana naşului)? Dacă poate şi trebuie să respingă propunerea naşului referitoare la numele finului, – în principiile ei – cu cât mai mult se poate şi trebuie să se respingă propunerea părinţilor despre naşul ce nu împlineşte – după criteriile ei – condiţiile pentru lucrarea la care acesta este chemat.

Domnul C. Stamate vorbeşte în actul său deja menţionat despre "tradiţia îndelungată şi de veacuri a Bisericii Ortodoxe de Răsărit (notă: referindu-se la problema modului impunerii pedepselor), care trebuie să se respecte neclintit; (art. 3, par. 1, Constituţia 1975)". Este întrebat însă: a) *Cunoaşterea* (şi admiterea) adevărurilor credinţei este o condiţie absolut necesară pentru botezarea unui catehumen major după "tradiţia îndelungată şi de veacuri a Bisericii Ortodoxe de Răsărit, care trebuie să se respecte neclintit?" Da sau nu? Vezi de pildă Canonul 78 al Sinodului VI ecumenic: "Se cuvine celor ce se luminează *a se învăţa credinţa* şi în Joia săptămânii *s-o mărturisească* episcopului sau prezviterului". (În plus: De la majorul ce se botează "se pretinde cunoaşterea – desigur nu cea a desăvârşitei pregătiri teologice – dogmelor credinţei ortodoxe şi admiterea lor conştientă, însuşită în mod verificat de cel ce se botează"; Anastasie Hristofilopoulos, op. cit., p. 15-16). b) În cazul botezului minorului, naşul stă şi ca garant şi ca reprezentant al minorului ce se botează, după "îndelungata şi de veacuri tradiţie a Bisericii Ortodoxe de Răsărit, care trebuie să se respecte neclintit". Da sau nu? c) Şi consecinţa celor de mai sus este că naşul este dator în mod obligatoriu *să cunoască* adevărurile credinţei ortodoxe (nu pretind să aibă pregătirea teologică desăvârşită)? Da sau nu? ("Obligaţia ca cel botezat să dobândească la timpul potrivit *cunoaşterea* învăţăturilor credinţei creştine şi-o ia naşul ce stă de faţă în locul pruncului lipsit de voinţă, rostind

acela (naşul) Simbolul credinţei în locul acestuia" (Anastasie Hristofilopoulos, op. cit., p. 16. – Trec cu vederea aici subiectul primirii adevărurilor de credinţă de către naş. Vorbesc numai despre cunoaşterea elementară...). d) Preotul *are datoria*, rezultată în mod automat din însuşirea sa de slujitor al Bisericii, *să controleze* dacă există condiţia de mai sus, adică dacă naşul cunoaşte adevărurile Credinţei Ortodoxe (dogmele şi morala). Da sau nu? e) Dacă preotul depistează că naşul are o neştiinţă crasă, un "întuneric palpabil" în cele privitoare la aceste adevăruri, este *nevoit* să-l refuze, fără drept de apel, ca nu cumva, altfel făcând, *să-şi incalce datoria sa*? Da sau nu? f) În Sfânta Mitropolie a Karpenisiei doamna mai sus zisă este posibil să aibă cunoştinţele elementare (şi iarăşi aici nu vorbesc despre acceptare!) ale acestor adevăruri, din moment ce, deşi căsătorită doar cu căsătorie civilă, se consideră pe ea, fie şi cu bună credinţă, nu numai simplu "mădular activ al Bisericii Ortodoxe", ci *şi potrivită* să înveţe pe pruncul botezat dogmele şi morala Bisericii Ortodoxe în mod corect şi fără greşeală? Da sau nu?

g) Din această şi nu numai din această pricină, luată independent şi autonom, ar fi fost canonic şi bisericeşte să fie *impusă* (sau, în sfârşit, îndreptăţită) sau nu acceptarea doamnei cu pricina ca naşă? Da sau nu?

Nu-mi scapă nici faptul că, spunând acestea, e posibil să aud un protest logic şi drept: "Multe ceri. Eşti foarte aspru şi pretenţios. Teoretic şi profesional cele spuse sunt corecte, dar în practică ce se întâmplă? Câţi, nu numai mireni, dar chiar şi dintre preoţi – şi mai ales dintre cei de "calitate scăzută" – au cunoştinţe religioase suficiente?" Este corectă observaţia. Sunt de acord şi o încuviinţez. Dar atunci când o oarecare doamnă, exclusă din lucrarea de naş, nu se îndestulează cu exprimarea plângerilor şi protestelor, chiar şi publice, ci ajunge până la a trimite în judecată preoţii şi episcopii "pentru defăimare calomnioasă şi încălcarea obligaţiilor", deoarece, aşa cum scrie cu emfază în reclamaţia ei, "mi-au refuzat dreptul (!!!) să botez", ca şi cum i s-ar fi refuzat dreptul să-şi vândă ogorul ei, "jignindu-i personalitatea morală" că "s-a păgubit moral şi ea şi statul", că "şi-au încălcat datoriile lor" şi încă deoarece "refuzul acesta (al reclamaţiilor) aruncă în aer şi obligaţia de temelie a ei de a respecta şi ţine legile statului" (se referă la legea despre căsătoria civilă. Dar de ce ar încălca legea dacă ar săvârşi şi căsătoria religioasă câtă vreme legea recunoaşte "de aceeaşi valabilitate" amândouă tipurile de căsătorie?). Ei bine, când se întâmplă acestea, atunci trebuie şi noi să vorbim cu limbă slobodă şi să folosim măsuri şi criterii nu indulgente şi blânde, ci aspre şi drepte. "Căci cu judecata cu care judecaţi, veţi fi judecaţi şi cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura" (Mt. 7, 2)...

Înainte de a isprăvi cuvântul să punem alături cele două subiecte: condiţiile luării în garanţie a copilului şi condiţiile intrării în sfântul cler. Întorcându-ne aşadar la cele ce le-am spus mai înainte, este cu neputinţă ca preotul să nu spună ceva părinţilor copilului despre alegerea naşului. În mod corespunzător, este cu neputinţă ca preotul şi episcopul să nu spună celui ce doreşte să se facă preot şi a cerut mărturie de la primul şi hirotonie de la al doilea, chiar dacă nu are impedimente: Fiule, faptul că ai cazier curat şi nu ai căzut în păcate opritoare de preoţie nu înseamnă că eşti prin definiţie potrivit pentru preoţie. Lipsa impedimentelor este una din condiţiile

pentru preoție; dar nu este singura. Nu iau asupra mea greutatea răspunderii ca să-ți dau mărturie bună (sau să te hirotonesc) deoarece nu ai, după judecata mea, *toate condițiile absolut necesare.* Ești credincios și moral, dar ești fără judecată și superficial, sau nu ești serios, sau nu ești discret, sau ești flecar, sau te mânii ușor, sau..., sau... sau... Cu aceste slăbiciuni nu cred că vei zidi Biserica. Ci mai degrabă o vei vătăma. Dacă afli pe altcineva care să-și ia răspunderea hirotonirii tale, asta e problema ta și a lui. Eu pentru nimic nu-mi pot călca conștiința. Mergi în pace! ..."

Așadar altceva este "pedeapsa", fie ea "depistată" și "automată", fie "analizată judecătorește", și altceva este lipsa *condițiilor și a calităților,* ca cineva să fie potrivit pentru asumarea și săvârșirea unei lucrări. Cei ce au responsabilitatea încredințării acestei lucrări, se cuvine să cerceteze cu grijă existența sau nu a acestor condiții absolut necesare și să acționeze potrivit cu cele aflate.

Este de prisos să se spună, ca fiind evident și de la sine înțeles, că judecata despre existența sau nu a *condițiilor duhovnicești* necesare pentru a da cuiva Prea Curatele Taine sau lucrul preoției, sau pentru încredințarea învățăturii în Școlile bisericești, sau a predicii în biserici, sau pentru acceptarea cuiva ca naș, etc., fiind curat și în întregime o lucrare religioasă, aparține exclusiv autorităților bisericești și numai lor, și nu este cu putință să se supună controlului nici unei judecăți civile, politice, penale sau administrative. Nici un credincios nu este îndreptățit să vorbească despre dreptul său (!!!) "de a boteza" sau de a deveni preot, precum nici un preot, deoarece este necăsătorit și teolog, nu este îndreptățit să vorbească despre dreptul său (!!!) de a primi vrednicia

episcopală. În general aceștia, ca membri ai Bisericii (și ca slujitor al ei, preotul) au *posibilitatea* de a înainta spre acestea, atâta timp cât merg împreună concurând și condițiile duhovnicești necesare. Dar competența hotărâtoare despre aceasta nu le aparține lor înșiși, ci Bisericii, care și judecă în mod suveran.

CONCLUZIE: Nimeni nu poate deveni naș *eo ipso,* numai pentru că este – potrivit buletinului său de identitate, sau după părerea sa, sau, fie, și după criterii obiective – "creștin ortodox". Deoarece regula nașului, după eclesiologia ortodoxă și Dreptul canonic ortodox, nu este alta decât suplinirea și înlocuirea în caz concret și pentru o lucrare concretă a Păstorului responsabil al Bisericii, nașul trebuie să câștige încrederea și să obțină aprobarea Păstorului, manifestată categoric sau în mod tacit.

Pentru aceasta Vă adresez din nou heretisirea purtătoare de biruință: "Hristos a înviat", și Vă păstrez respect, cinste și dragoste în Domnul nostru Iisus "Care S-a dat pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră" (Rom. 4, 25).

Atena, 23 mai, anul mântuirii 1986

"PRESA ORTODOXĂ", 30.05.1986
(vezi și nr. din 6.6.1986).

Avorturile

Pedeapsa cu moartea și avorturile
în Atena 1 octombrie 1981

Domnule Director,

Nu o dată, ci de multe ori în trecut am judecat legislațiile inadmisibile din punct de vedere creștinesc, sau alte inițiative ale grupării politice guvernamentale. În articolul meu publicat în "Presa ortodoxă" din 3.08.1979, mă refer în treacăt la aceasta, unde înfierez "schimbarea în principii a Constituției, la articolul 3 despre rânduielile religiei și Bisericii", "anularea obligației dintotdeauna de a cinsti pe Stăpânul Cel Prea-Înalt, precum prevede dogma ortodoxă", privilegiile date hiliaștilor antihriști; legile despre avorturi și "divorțul automat", barbarizarea limbii elene, pe care o caracterizez ca pe o "catastrofă națională", încheierea de legături diplomatice cu "Sfântul Scaun" etc., etc. ... Prin urmare nu mă primejduiesc să fiu luat în nume de rău că, de dragul "politicii de opoziție", mi-aș mișca astăzi penița împotriva altei grupări politice, adică în mod concret, că aș

fi din Partidul majoritar ce se opune acestor măsuri. De altfel nici un cleric, care se respectă pe sine, nu este cu putință să se avânte la orice faptă a sa din simpatie sau antipatie politică. Legea lui Dumnezeu și numai Legea lui Dumnezeu este criteriul suprem. Din acest post de observație le vede pe toate și le judecă pe toate. Așadar:

Recent, în "Programul" grupării politice despre care ne este vorba, oficial tipărit, există și două declarații-făgăduințe. Prima: *Se va anula pedeapsa cu moartea.* A doua: *Se vor îngădui în mod liber avorturile.* Să ne adâncim puțin în aceste lucruri:

Este cunoscut faptul că în Elada foarte rar se condamnă la pedeapsa cu moartea de către judecători, această sentință dându-se îndeosebi în cazul unor crime monstruoase.

Dar și din pedepsele cu moartea pronunțate, se execută numai câteva, nu puține dintre ele schimbându-se în detenție pe viață.

Săvârșitorul hidoasei crime, nu numai cel presupus, cel bănuit ca vinovat, ci chiar și cel pentru care nu există îndoială, cel prins de îndată asupra faptului, pune la dispoziție o grămadă de mijloace, adevărate și procedurale spre apărarea sa. Avem cercetări, depuneri de mărturii de apărare, apărarea acuzatului, eliberare de decizie, apel împotriva ei (deciziei), trimiterea cazului la tribunal, noi depuneri de mărturii de apărare, cercetarea expertizelor, altă apărare a acuzatului, pledoarii ale avocaților apărării, invocarea a o mie și una de circumstanțe atenuante, pronunțarea hotărârii, apel împotriva ei, judecarea din nou a cazului, trimitere de recurs la Areopag, depunere de cerere de grațiere, avizul Consiliului de Grațieri, hotărârea suveranului etc., etc... Toate acestea, fără

îndoială legale și săvârșite pentru cine? Pentru un criminal dovedit! Pentru unul prins îndată asupra faptului oribilei crime! Și totuși, în ciuda tuturor acestora, sensibilitatea noastră nu suportă omorârea acestuia. Pentru cele de mai sus nu se susține păstrarea pedepsei cu moartea. Dacă prin hotărâri legale, aspre și neclintite, s-ar asigura *cu adevărat* îndepărtarea și scoaterea din viața publică a persoanelor periculoase pentru societate, aproape toți vor dori anularea pedepsei cu moartea. Dar oricum ar fi lucrul acesta, păstrarea sau anularea pedepsei cu moartea este un subiect imens și fiecare are dreptul să-și alinieze argumentele sale și să-și facă din predominarea ideilor lui obiect de luptă. Nimeni nu îi va pune piedici. Dar ne putem oare întreba? Cel ce nu suportă omorârea unui criminal dovedit, a unui ucigaș hidos, căruia i se oferă atâtea mijloace pentru apărarea sa, cum oare suportă moartea unei făpturi nevinovate și fără apărare, a cărei singură "crimă" este că – după imperativul legilor naturale neînduplecate și stringente – există? Așadar să se anuleze pedeapsa cu moartea, pentru ca nu cumva, la zece sau cincisprezece ani o dată, să fie omorâți doi sau trei făptași ai hidoaselor crime. Dar să se îngăduie libertatea avorturilor ca, într-adevăr legal și... cu demnitate, să moară cam o mie de făpturi nevinovate zilnic!... Cu adevărat "frumoasă lume, morală, plăsmuită îngerește" cum spune poetul!...

Desigur, avorturi se fac, și chiar în masă, dar acesta este un motiv ca practicarea lor să se și legifereze? Atunci de ce să nu îngăduim și libera circulație a drogurilor, deoarece și ele se folosesc de mii de persoane? Și cazuri de bigamie merg din timp în timp la judecătorii. Nu cumva trebuie să legiferăm și poligamia, deoarece există oameni care încalcă legea monogamiei? Se fac și furturi, și violuri, și falsificări de alimente, și mii de alte rele. De ce să nu se legifereze și acestea?

În orice caz, cei care cred că nenorocitele mame-ucigașe au de câștigat ceva esențial din eventuala aplicare a principiului de mai sus, sunt cel puțin naivi. Oricâtă libertate s-ar dărui spre înfăptuirea înfricoșătoarelor crime ale avorturilor, ea nu le va ajuta întru nimic pe aceste mame criminale. Se va șterge responsabilitatea penală, dar conștiința, "care e mai silnică decât orice în lume", nu își va mai afla liniște toată viața. Femeile ce recurg la avorturi devin niște ruine sufletești și nu își mai revin niciodată. Experiența duhovnicilor (dar și a multor psihiatri) întăresc adevărul cuvântului. Marele Hipocrate, deși trăia în întunericul închinării la idoli, osândea fără ezitare avorturile și declara cu jurământ: "Pe nici o femeie n-am lăsat-o să facă avort". Evident, noi cunoaștem "ceva" mai mult... Îmi vin în minte în mod spontan și frazele mișcătoare ale profesorului meu, Spiridon Kaliafa, care, acum 30 de ani, la oarecari cursuri ale sale (preda Pedagogia și Psihologia) spunea, invocându-l și pe Carl Jung*: "Acești copii care nu sunt lăsați să se nască, devin strigoi înfricoșători. Umblă prin subconștientul mamelor lor și nu le lasă niciodată să se liniștească. Nu vor întârzia să apară simptome de nevroză gravă, care le va chinui pe toată durata vieții. Respingerea glasului conștiinței morale nu rămâne nepedepsită!" Această deprimare sufletească ireparabilă a mamelor ucigașe, chiar și a celor cu desăvârșire "libere" și "emancipate" (vorbesc și din experiența personală preoțească), dovedește și altceva: Cât de neîntemeiat

* Psihiatru și psiholog elvețian (1875–1961).

este argumentul celor ce susțin că embrionul distrus nu este încă om (!!!) și astfel nu avem ucidere!

Desigur, pentru noi nu se simte nevoia acestui argument deoarece Duhul Sfânt, Cel Ce vorbește prin Biserică, mărturisește că *ucidere de om* se săvârșește atât atunci când sunt alcătuite organele embrionului, cât și atunci când nu sunt alcătuite. (Vezi Canoanele 2 al Marelui Vasile și 91 al Sinodului VI ecumenic). Biserica noastră are sărbători de *zămisliri* ale sfinților în pântecele maicilor lor, cum este aceea a Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu și cea a Cinstitului Înainte Mergător, și aceasta tocmai deoarece îl consideră pe om că există din clipa zămislirii lui.

Dar la ce mai trebuie și alte dovezi, atunci când Dreptul statului recunoaște *personalitatea* embrionului ce se formează deja din clipa zămislirii lui, constituind el subiect și purtător de *drepturi civile?* Potrivit Dreptului Civil, cineva, de pildă, poate rândui, prin testament, ca moștenitor al lui pe acest "zămislit" (articolul 1711), adică embrionul zămislit, care și moștenește, dacă se va naște viu, averea ce i se încredințează. Așadar embrionul ce se formează are recunoscute și de neînstrăinat drepturile asupra bunurilor materiale, dar nu are nici un drept asupra bunului celui mai înalt și primordial, *dreptul la viață!* Astfel de protecții, protecții strigător la cer de contradictorii și provocator de inconsecvente are – ca să fim drepți – nu numai gruparea politică sus-zisă, ci – vai! – întreaga lume politică, afară de foarte puține excepții binecuvântate...

Cu dragoste în Domnul,

"PRESA ORTODOXĂ"
9.10.1981

Avorturile și Biserica

(Răspuns domnului Spiridon Alexie)

În "Cotidianul" din ziua de 19 a lunii curente s-a publicat articolul domnului Spiridon Alexie, intitulat: "Spital sau închisoare?" – ce judecă poziția Bisericii împotriva apropiatei "scoateri de sub sancțiunea penală" a avorturilor. Articolul acesta, care se referă direct și la ceea ce noi am publicat mai demult (Vezi "Presa Ortodoxă" din 9 octombrie), nu admite avorturile. Dimpotrivă, el consideră omorârea embrionului ca "o faptă care devalorizează existența umană și duce pe om la nivelurile cele mai josnice ale vredniciei sale". Dar merge mai departe: "În altă parte este problema: Dacă avorturile sunt legale sau ilegale. Aici nu suntem de acord și spunem că Biserica nu are nici o treabă în susținerea sancționării penale a problemei. Pe Biserică nu trebuie să o preocupe ce va face sau ce nu va face Statul. Dacă va supune avorturile la sancțiuni aspre sau nu. Asta este o greșeală de politică...".

Să-mi îngăduie preaiubitul alcătuitor al articolului, în ciuda totalului său dezacord, să subliniez că în cazul de față greșeala este a lui și nu a Bisericii. Pe bună dreptate protestează Biserica împotriva legalizării avorturilor. Fiind

străjer al Legii Morale supreme, nu este cu putință să stea nepăsătoare atunci când vede legiferându-se crimele. Păzitoare a moștenirii prețioase a lui Dumnezeu-Omul, Întemeietorul ei, potrivit căreia omul are vrednicia cea mai înaltă în lumea materială, nu este cu putință ca ea să privească fără să protesteze la înmulțirea (deoarece aceasta înseamnă nepedepsirea) exterminării a mii de făpturi nevinovate, având drepturi neînstrăinate la înaltul și de Dumnezeu dăruitul drept la viață. Desigur ea nu are (nici nu trebuie să aibă) puterea materială ca să se opună cu forța statului, dar în numele cărei morale sau principiu logic îi refuzăm chiar și cea mai mică posibilitate de protest? Toți au habar de orice chestiune națională sau socială. Nu numai asociațiile științifice sau profesionale, ci și ultimul cetățean grec își poate exprima în mod liber părerea sa despre orice problemă, desigur dacă are o oarecare cunoștință despre ea. De ce oare Biserica trebuie să tacă la vederea imensității problemelor morale, sociale și naționale (fără îndoială o astfel de problemă este și cea a avorturilor) și să nu adreseze nici un "nu ți se cuvine..." statului ce se poticnește? Fără îndoială ar fi fost de neîngăduit sau mai degrabă lipsit de logică faptul ca Biserica să pretindă, așa cum pretinde statul, să pedepsească pe cei ce nu merg la biserică, pe cei ce nu se mărturisesc, pe cei ce nu postesc, sau pe eretici, sau pe necredincioși. Credința, evlavia, religiozitatea nu se admit cu sila. Libertatea religioasă este inviolabilă. Însuși Capul Bisericii a propovăduit: "Dacă voiește cineva să vină după Mine" (Lc. 9, 23). Există însă atât de multe probleme, care, fără să fie lipsite complet de caracter religios, sunt în același timp și probleme morale, sociale și naționale. Să tacă Biserica la acestea și să fie indiferentă față de consecințele catastrofale din punct de vedere moral, social și național, fapt care ar aduce după sine reaua lor rânduire! Să tacă Biserica atunci când statul legalizează avorturile, atunci când impune măsuri ce lovesc instituția familiei, atunci când acordă privilegii hiliaștilor antihriști, atunci când politizează în chip dement subiectele lingvistice și de învățământ și barbarizează limba elenă, atunci când îngăduie tabere de nudiști, atunci când în mod sistematic fixează orele de dimineață ale duminicilor pentru examene spre angajarea de funcționari la ministere și la celelalte servicii publice, atunci când încălzește și acoperă cu mantaua legalității organizații secrete și oculte, ca Masoneria, sau atunci când (asta ipotetic) legalizează circulația și folosirea drogurilor sau "căsătoriile" între homosexuali sau nu mai știu ce altceva? Să tacă în fața tuturor acestora? Dar atunci i-ar reveni numai dreptul de a fi, în mod sărbătoresc, doar șeful politic al morților, precum spunea mai sus zisul că "lucrarea Bisericii este să înmormânteze pe cei morți"!... Fără îndoială domnul Alexie niciodată nu-și va închipui că acesta este "rolul" Bisericii.

Dar încă ceva: Conducătorii acestei țări, și cei de acum, și cei de ieri, și cei mai de demult ce sunt? Sunt cumva necredincioși conștienți? Sunt nereligioși declarați? Nu! Niciodată n-au argumentat așa ceva. Toți se prezintă drept creștini ortodocși, membri ai Bisericii ortodoxe grecești. Indiscutabil, cu puține excepții, sunt membri căldicei și legăturile lor cu Biserica sunt slabe sau incomplete. Însă cu toate acestea sunt membri ai Bisericii, din moment ce nici ei nu au ieșit din ea, nici ea nu i-a tăiat din trupul ei. Așadar Biserica să nu aibă dreptul, și chiar datoria sfântă și obligația înaltă, de a se întoarce

către ei, ca și către niște fii ai ei, și să le atragă atenția că avortul este o crimă foarte grea și că omorurile nu sunt cu putință să se legifereze de conducători creștini ortodocși? Nu are dreptul și datoria să atragă atenția conducătorilor de contradicția care există între sensibilitatea față de pedeapsa cu moartea – impusă criminalilor – și nesimțirea cu care se abordează problema uciderii a zeci de mii de ființe nevinovate? Și încă ceva: Mama Biserică, hrănitoarea cea iubitoare și chivotul mântuitor al neamului de atâtea veacuri, nu este oare datoare să pretindă de la cei ce conduc, să analizeze și latura națională a problemei și să descurajeze în orice chip și cu orice jertfă avorturile, să nu ajungă la dispariție acest neam martiric? Guvernele, partidele, grupările politice vin și pleacă. Însă Biserica rămâne. Biserica a existat înaintea partidelor și va supraviețui și după ele. Și neamul a existat înaintea partidelor și a trăit fără partide veacuri întregi. Nu știu însă dacă a trăit fără Mama Biserică... Așadar ce cerem? Să scoatem Biserica din cadrul vieții naționale și sociale? S-o facem obiect de muzeu sau element decorativ al manifestărilor oficiale de stat, cum sunt depunerile de jurământ, te-deum-urile și parastasele?

Autorul de comedii Dimitrie Psatas cu câțiva ani în urmă a adresat în scris guvernului articole foarte tăioase împotriva unor filme foarte murdare și a cerut primului-ministru de atunci să neutralizeze, prin măsuri legislative, acțiunea de corupere morală a poporului. Biserica însă nu are dreptul să facă recomandări asemănătoare!... Actrița Melina Mercuris are dreptul să ia poziție față de legiferarea avorturilor și, în calitatea ei înaltă, să declare că în scurt timp se va legaliza libertatea lor, iar sute de ierarhi și preoți absolut mult mai cunoscători ai problemei decât ea săvârșesc o "greșeală" dacă iau poziție, dacă nu sunt de acord, dacă protestează și dacă se împotrivesc? Nu, domnule Alexie, asta "merge prea departe"!... Până la urmă, cetățeni greci sunt și ei!...

În continuare domnul Alexie confundă două lucruri: legea și omul ce comite o ilegalitate. Încălcarea legii și pe călcătorul ei. Nu numai Biserica, căreia îi limitează atribuțiile domnul Alexie, dar și acest stat "nu examinează după lege, ci după caz". Da! Și în acest stat "fiecare fapt se cercetează singur și analog cu condițiile săvârșirii lui" și "toate cazurile au înfățișarea lor specială". Acestea însă sunt valabile la judecătorie când e vorba de stat și la spovedanie când e vorba de Biserică. Aici prevederea mulțimilor de circumstanțe atenuante în Codul Penal ajunge până la limita cea mai de pe urmă a lor, până la "deplina confuzie", adică până la desăvârșita dezvinovățire a celui acuzat, chiar de ar fi săvârșit ucidere de om! Însă altfel se face abordarea vinovatului în judecătorie și altfel cea a păcătosului la spovedanie, și altceva este existența legilor de valabilitate generală atât în stat cât și în Biserică. Legile există și vor exista în amândouă până la sfârșitul lumii. Însă modul de abordare a călcătorilor acestor legi a fost, este și va fi întotdeauna nu general, uniform și nepersonal, ci concret, special, "individualizat". Și judecătorul, și duhovnicul e posibil să dea o desăvârșită dezvinovățire, primul și fără condiții pentru iertare, unui hoț sau unui ucigaș, dacă există motive de "confuzie deplină", iar cel de al doilea, dacă există o pocăință adâncă. Dar legea împotriva furtului sau împotriva uciderii stă nemișcată pe postamentul ei și valabilitatea ei va rămâne nemicșorată și în stat, și în Biserică. Așadar altceva sunt legile, și altceva persoanele contraveniente.

În sfârșit, domnul Alexie se înșală gândind și scriind că Biserica "nu judecă, ci numai dojenește. Dreptul jude-

cății îl are Însuși Hristos. El a dat apostolilor și clerului succesiunii apostolice dreptul numai de a dezlega și lega, dar nu și de a judeca"!!!

Greșeală, iubite domnule Alexie! În afara faptului că este de neconceput puterea de "a lega și dezlega" fără dreptul de a judeca (al doilea este condiția primei) Însuși Domnul a spus apostolilor: "Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi" (In. 20, 21), adică vă înzestrez cu puterile acestea! Deoarece citați, fără nici o legătură în cazul de față, o frază a "Marelui Părinte, teolog și ritor, Ioan Gură de Aur", ascultați cum explică dumnezeiescul Gură de Aur cuvântul de mai sus al Domnului referitor la acordarea dreptului de "a lega și dezlega" apostolilor: "De aceea, ca să completeze spusa: Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi", spune: "Cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute".

Dacă Mântuitorul a dat putere apostolilor... Le-a dat și puterea de a pedepsi *și de a ierta...*" (P.G. 52, 77). Și în altă parte: "... Ce altă putere mai mare este decât asta? Toată *judecata* Tatăl a dat-o Fiului; *văd că toată această* (judecată) *este dăruită acestora* (apostolilor) *de Fiul...*" (P.G. 48, 543-644). Și în "Rânduielile apostolice", carte postapostolică, dar foarte veche, se scrie că episcopul "are locul lui Dumnezeu între oameni"; "este începătura tuturor oamenilor, preoților, *împăraților, stăpânitorilor*, a părinților, fiilor, învățătorilor...". Și continuă: "Și de aceea în Biserică stai (o, episcope!) și propovăduiește Cuvântul, ca cel ce ai putere să *judeci* pe cei ce au greșit... *Judecă* așadar, o, episcope, cu stăpânire, ca și Dumnezeu, dar pe cei ce se pocăiesc ajută-i..." (II, 11-12).

Atâtea anatematisiri care, în decursul vremii, s-au dat de Biserică împotriva celor ce au falsificat această învățătură, ce altceva au fost decât *judecata* Bisericii, adică exercitarea puterii de *a judeca*, fiind primită aceasta de la Dumnezeu?

Așadar Biserica *judecă*. Biserica, nu indivizii. Judecă slujitorii Bisericii, nu însă ca indivizi, nu pentru satisfacerea patimilor omenești, nici ca răzbunători ai jignirilor personale. Judecă (adică sunt datori să judece) în Duhul Sfânt, adică după voia lui Dumnezeu. Judecă în calitate de purtători ai puterii duhovnicești celei mai înalte, ai puterii cu care Domnul a înzestrat Biserica Sa. Domnul Alexie deși invocă, precum am spus mai înainte, pe sfințitul Gură de Aur, își poate reaminti că Biserica nu este închisoare, ci Spital. Ea nu este nici un împotrivăvorbitor... Dar nu s-a întrebat binecuvântatul dacă nu cumva și șefii noștri politici, nu numai ca persoane, ca particulari, ci și ca demnitari ai statului, au nevoie de asistență în acest Spital dumnezeiesc și de aplicarea potrivitei lucrări terapeutice, ca astfel "să judece drept pe popor" (Înțelep. Solom. 9, 12) și să legifereze cele ce se cuvin? Da, Biserica este spital! Ba chiar spital pentru toți!

Să nu uităm că Biserica, de multe ori de-a lungul veacurilor, nu numai că i-a amenințat pe stăpânitorii statului cu proteste și mustrări aspre, dar și pedepse foarte grele a pus asupra lor, și nu doar ori de câte ori aceștia insitituiau legi antievanghelice, nici numai atunci când luau măsuri greșite ce loveau în mulțimea de oameni, dar chiar și atunci când, în general, prin acțiunile lor nedreptățeau și vătămau o persoană concretă. Alta este chestiunea că pentru astfel de acțiuni eroice se cer staturi la măsura lui Atanasie, Nicolae, Vasilie, Grigorie, Gură de Aur, Ambrozie, Polieuct...

"PRESA ORTODOXĂ", 27.11. 1981 (vezi și 4, 12, 81)

"Nu omori pe unul din aceștia ce îi ai?"

Domnule Director,

Vă trimit prezenta având ca motivație recenta depunere la Senat a proiectului de lege privind libertatea avorturilor. Dacă o considerați demnă de publicat, puneți-o în coloanele ziarului Dvs.

Un oarecare ucenic de al meu, lector la o facultate, poartă un nume rar și neobișnuit pentru un laic, ca de pildă Amfilohie (citez un nume fictiv, nu pe cel adevărat). Cu câteva săptămâni mai înainte, fiind de față și părinții lui și alte persoane, l-am întrebat din curiozitate cum de s-a întâmplat să-și ia un astfel de nume. Tatăl lui, țăran simplu și cu puțină carte, s-a grăbit să-mi explice faptul, cu o minunată sinceritate. Transcriu aproape cuvânt cu cuvânt povestirea sa fără nici un comentariu:

"Atunci când femeia mea a rămas însărcinată cu Amfilohie, adică acum 33 de ani, începuse ca moda avorturilor să se transmită și la sate. Deoarece mai aveam și alți trei copii, ne-am gândit să nu-l mai ținem pe acesta. Am mers în oraș (notă: a se înțelege capitala județului) și am vizitat un medic ginecolog, cunoscut de-al nostru. I-am spus ce voiam. Acela ne-a ascultat și după aceea mi-a spus: "Bre, Costică (notă: și acest nume este fictiv), dacă vrei să ai numai trei copii, căci patru ți se par mulți, de ce nu faci altceva? Dacă îl omorâm pe acesta o băgăm în primejdie și pe femeia ta. Nu e oare mai bine să-l omorâm mai degrab pe unul din cei trei copii pe care îi ai, de preferință pe cel mai mic, și să-l lăsăm pe acesta să se nască? Astfel vei avea tot doar trei copii, iar femeia ta nu va trece prin nici o primejdie". (Notă: pericolul clevetirii pentru ucidere se poate preîntâmpina ușor deoarece există multe moduri de a prezenta uciderea pruncului ca accident). Când am auzit aceasta m-am cutremurat. Credeam că mi-a căzut un trăznet în cap. Atunci am realizat ce voiam să fac.

– Bine, doctore, i-am spus. Ai dreptate. Îți mulțumesc. Vom ține copilul.

– Și-l voi boteza eu, a răspuns medicul.

Ne-am dat mâinile, și când s-a născut Amfilohie al nostru și l-a botezat medicul, i-a dat numele tatălui său, pe care s-a întâmplat să-l cheme Amfilohie. După asta, cum să ne mai gândim la avort! Astfel au venit în lume încă alți doi copii după Amfilohie. Și firește nu ne-a părut rău niciodată. Toți copiii noștri au ajuns foarte bine, toți s-au aranjat în cel mai bun mod. Când au crescut și au luat calea lui Dumnezeu, ne-au ajutat și pe noi să devenim creștini buni..."

"PRESA ORTODOXă", 28.03.86

Avorturile și statul

Însemnarea ziarului "Presa ortodoxă"

În 30 martie 1986 în sala Asociației noastre din Capitală s-a rulat cunoscutul film "Strigătul tăcut" al celebrului medic ginecolog Bernhardt Nathanson, referitor la avorturi. Au urmat 2 ore de discuții sub conducerea Arhim. Epifanie Teodoropulos.

De pe una din casetele cu discuția am extras și publicat câteva lucruri cu permisiunea Părintelui Epifanie, căruia îi aparțin și răspunsurile:

...**Întrebare:** Se spune că legislatorul nu face morală și nu învață morală. El exprimă părerea generală. Atunci când ceva este condamnat de părerea generală, legislatorul trebuie să considere acel ceva ca fiind o abatere. Atunci când părerea generală primește acel ceva sau, să zicem, îl suportă, legislatorul este dator să înceteze să-l considere ca o abatere. Poziția aceasta este dreaptă?

Răspuns: Legislatorul nu este, nu trebuie să fie în mod simplu expresia părerii generale și mai ales a unei păreri generale nelămurite. El este *și pedagog*. Nu trebuie să se mărginească și să exprime doar situația existentă, ci este dator să arate *ceea ce trebuie* și să îndrepte înspre aceea. Dacă primim ca dreaptă părerea de mai sus, atunci legislatorul este dator să fie consecvent cu sine însuși.

Dar lucrurile nu se petrec astfel! Dau la o parte celelalte cazuri și îl citez pe cel mai impresionant. Vă întreb? Care situație este mai bine primită în toată lumea decât *fuga de impozite?* Care altă faptă se săvârșește de 99,99% dintre cetățeni ca fuga de impozite? De ce, așadar, statul nu legiferează și fuga de impozite, dacă el este în mod simplu doar expresia părerii generale și nu pedagogul și dascălul ei? De notat este și faptul că avorturile se fac, cu foarte puține excepții, cu inimă grea și cu o conștiință vinovată, însă fuga de impozite se face cu inimă ușoară și conștiință liniștită de către toți. Rar (concret numai de două ori) am întâlnit femeie care să nu-și simtă foarte îngreuiată conștiința ei pentru avortul la care a recurs, în timp ce, iarăși rar, am întâlnit oameni care să aibă remușcări deoarece au fugit de impozite într-o măsură mai mică sau mai mare. Toți consideră (fiindu-le indiferent dacă aceasta este bine sau rău) fuga de impozite ca o faptă de apărare împotriva statului, ca o faptă de asigurare a rodului muncii lor. Cel mult o consideră ca o încălcare foarte ușoară, însă cu desăvârșire *justificată*. Și toți cei care nu-și pot ascunde veniturile lor, ca de pildă salariații și pensionarii, și aceștia, cu foarte puține excepții, sunt gata să fugă de impozite atunci când li se oferă ocazia potrivită, cum ar fi cumpărările și vânzările valorilor nemișcătoare, moștenirile, donațiile etc... Câți declară valoarea reală a obiectului cu act judiciar legal? Nici unul la o mie!... Așadar statul să primească fuga de impozite! Însă nu numai că n-o primește, ci și o *pedepsește penal!* Luați aminte aici la o contradicție monstruoasă. Cu câtva timp mai înainte s-a desființat pedeapsa pentru adulter, care constituie o jignire grosolană a *cinstei* soțului sau soției. Acum se desființează pedeapsa pentru

avorturi, care lovesc mortal dreptul *la viață* al embrionului ce se alcătuiește. Dimpotrivă, se pedepsește penal *fuga de impozite!* Gândiți-vă: ce înseamnă aceasta? Înseamnă, foarte simplu, că *banul* se propovăduiește în mod oficial de către stat ca *valoarea cea mai înaltă!* Valoare situată mai presus de cinste și viață. "Doctore, spune statul, îți poți înșela în mod liber soția, ca și oricare alt cetățean pe a lui, și să-i jignești astfel cinstea ei. Tu, în mod special, poți, pe deasupra să și ucizi mii de embrioni în formare. Atât pentru adulter cât și pentru avorturi, nimeni nu te va pedepsi. Ia aminte însă să nu îndrăznești să te atingi *de bani*, care, ca impozit la munca ta, aparțin statului. Dacă faci asta te *așteaptă închisoarea!* Fă oricâte avorturi vrei. Însă nu îndrăzni să ascunzi veniturile tale din ele (avorturi)". Pentru prima, nici o mustrare, nici o contravenție, nici o pedeapsă. Pentru a doua, poarta închisorii este deschisă. Dar nu-și dă seama statul că, lucrând astfel, adică propovăduind *banul* ca valoarea cea mai înaltă, sprijină și mai mult fuga de impozite? Dacă cetățeanul este învățat astfel în mod real, că banul este mai presus decât cinstea și viața (fie și singură viața embrionului), de ce n-ar unelti orice mijloc și nu s-ar primejdui chiar și prin eventualitatea condamnării sale dezonorante, în vederea păstrării acestui bun prea înalt, adică a banului? Într-adevăr, ne mișcăm deja înăuntrul unui cerc vicios fără nici o ieșire. Să se pedepsească, și încă cu asprime, fuga de impozite. Nu sunt împotrivă. Dar să se pedepsească încă și mai aspru complotul împotriva *cinstei* și a *vieții*, adică adulterul și avortul. Repet și termin: Dacă statul este în mod simplu exprimarea părerii generale, atunci este dator ca imediat să legifereze și încă să premieze fuga de impozite! Dacă nu există nimic altceva care să aibă atâta greutate sau mai degrabă *generalizare* și atâta neezitare cum are consimțământul părerii generale...

Întrebare: Există cazuri în care și astăzi se îngăduie avortul (violul, incestul, pericolul pentru sănătatea femeii etc.). Acest fel de avorturi se îngăduie moral, bisericește?

Răspuns: Nu, sub nici un motiv. Și pentru aceste cazuri s-au semnalat împotriviri, dar din păcate au fost foarte mici și slabe. Poate că deoarece întâmplările de mai sus sunt foarte rare, sau poate pentru că se consideră că aici avem de-a face *cu ucideri*, însă cu ucideri *cu circumstanțe atenuante.*

Din punctul de vedere al moralei creștine, *nici un caz,* afară de unul singur (dar despre el vom vorbi mai jos), *nu îngăduie avorturile.* Cea care a fost victimă a unui viol, de pildă, dacă crede în Hristos, nu va ucide embrionul. Îl va ține. Iar în Ziua judecății se va prezenta cu copilul ei înaintea Domnului și Îi va spune: "Doamne, pentru dragostea Ta eu am ținut acest copil. «Pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre». N-am băgat în seamă "bârfele", comentariile, jignirile, batjocura, înjosirea publică. La înfricoșătoarea suferință a silirii nu m-am împotrivit cu uciderea acestei făpturi nevinovate. M-am împotrivit prin a răbda toate situațiile dureroase ce le creează nașterea unui copil în afara căsătoriei și mai ales a celui din viol... Deci "vezi smerenia mea și osteneala mea și-mi iartă toate păcatele mele". Dar oare Domnul ce va spune? Să nu vă mirați, fraților! *Cunună de mucenic* va pune pe capul ei! Ați uitat pe Sfânta Teodora? De ce Teodora este sfântă și se cinstește și slăvește? (Pomenirea ei se prăznuiește la 11 septembrie). Pentru o faptă asemănătoare. Preschimbată în bărbat, se nevoia înlăuntrul unei mă-

năstiri de călugări cu numele Teodor. Clevetită de o femeie ticăloasă că ar fi lăsat-o însărcinată, ea a răbdat cu bărbăţie clevetirea. Când s-a născut pruncul, l-a luat ca să-l crească locuind într-o oarecare colibă dinafara mănăstirii, unde şi îndura zilnic jigniri şi smeriri de nedescris. Descoperirea nevinovăţiei ei s-a făcut în ziua morţii ei. Atunci au văzut că este femeie şi nu bărbat... Desigur, ar fi fost foarte uşor şi fără nici o "avarie" morală să zdrobească într-o clipă clevetirea. (Atunci însă ar fi fost o oarecare Teodora şi nu *Sfânta* Teodora). A preferat însă s-o suporte, ca să se învrednicească fericirii rostite de Domnul. Cu atât mai mult tânăra creştină va suferi chinurile provenite din păstrarea rodului siluirii ei, deoarece ca să le evite ar trebui să săvârşească ucidere de om. Va răbda şi se va încununa. Sau credem, sau nu credem. Credinţa care nu te costă nimic, ce valoare are?

Merg mai departe: Dacă fapta uciderii embrionului este dreaptă, deoarece e posibil să se nască cu defecte, atunci de ce să nu ucidem şi copiii care au dobândit mai târziu defecte din pricina bolilor şi accidentelor? Să restabilim aşadar Keada* vechilor spartani. De ce să nu ucidem şi pe toţi bătrânii care, de pildă, suferă de demenţă? Ce fel de criterii sunt acestea? Se va spune, desigur, că embrionul nu este încă om. *Dar când se face om*? Care este "clipa magică", cum este numită, în care "pasta" cărnoasă se preschimbă în om? Unii spun că la interval de 12 săptămâni după zămislire, adică în a 85-a zi. Dar în care ceas al acestei zile? De dimineaţă? De amiază? De

* Curs de apă adânc şi abrupt din Laconia, aproape de Sparta, în care spartanii, la început, aruncau pe cei robiţi, iar mai târziu trupurile criminalilor care fuseseră condamnaţi la moarte, precum şi copiii născuţi cu malformaţii.

seară? La miezul nopţii? Dar de ce nu este în a 84-a zi? Sau în a 83-a? Ce lucru mare şi important se întâmplă de la o clipă la alta, de la o oră la alta sau de la un miez de noapte la celălalt? Împotriva acestui Babilon, cât de clară şi înţeleaptă este poziţia Bisericii noastre: Avem *om din clipa zămislirii*! Şi, prin urmare, avem *ucidere de om* oricând s-ar face avortul.

Am spus că există un caz şi singurul în care jertfirea embrionului se poate tolera ca un *rău necesar*, cum ar fi, de pildă, uciderea în legitimă apărare. Asta se întâmplă atunci când există dilema: Viaţa mamei sau viaţa embrionului? Adică atunci când naşterea embrionului are, ca rezultat inevitabil, după datele medicinii omeneşti, *moartea* mamei. Dar şi în acest caz foarte rar, cuvântul îl va avea numai şi în mod exclusiv *cea însărcinată*. Ea şi nimeni altul. I se va spune adevărul şi va fi invitată să hotărască. Cunosc 2-3 de astfel de cazuri. Aceste femei punând în lucrare, fără să aibă habar, cuvintele Domnului: "Mai mare dragoste ca aceasta nimeni nu are, ca să-şi pună sufletul său pentru prietenii (adică cei dragi ai) săi", au spus medicilor: "Doctore, salvează-mi copilul. Pe mine lasă-mă să mă jertfesc!". Şi rezultatul: S-au izbăvit şi mamele, şi copiii! Dar şi dacă mor, cine se îndoieşte că o astfel de faptă, plină de atâta devotament şi jertfire de sine, o faptă plină de atâta măreţie sufletească şi morală, nu le va asigura fericirea nesfârşită a Împărăţiei celei neînserate a Domnului nostru? Fraţilor, pentru noi nu se termină toate aici! Să nu uităm niciodată lucrul acesta...

Întrebare: Discipolii legiferării avorturilor pun înainte următorul argument: "Avorturile oricum se fac". În loc să se facă în condiţii necontrolate, multe chiar în condiţii

nepermise, nu este mai de preferat să se facă legal, sub controlul statului și în condiții controlate?

Răspuns: Exact acestea sunt valabile și în problema drogurilor. Și acestea "oricum se folosesc". În loc ca folosirea lor să se facă în condiții necontrolate și murdare, multe chiar cu siliri și în chip tâlhăresc, nu este de preferat să se facă (folosirea lor) legal, sub controlul statului și în condiții controlate? Statul să ridice în tot orașul și satul centre speciale, de "desfătare" prin plăcerea drogurilor. Cei ce folosesc drogurile le vor găsi într-adevăr în condiții cinstite și nu vor fi obiecte de exploatare sălbatecă a negustorilor morții albe. Apoi, folosirea drogurilor se va face sub supraveghere medicală și astfel vor dispărea desele cazuri de moarte din pricina "dozelor" exagerate. În sfârșit, statul va avea și destul folos economic din impunerea impozitului pe circulația deja legală a drogurilor... – În orice caz, cu "avântul" ce l-am luat, nu este exclus să ajungem până acolo... Dumnezeu să lumineze pe politicienii noștri, pe politicienii tuturor grupărilor, să înțeleagă adevăratul interes al martiricului nostru popor...

PRESA ORTODOXĂ, 4.04.1986

Din nou despre avorturi

Domnule Director,

Vă rog să publicați unele lămuriri și completări la cele ce le-am publicat în ultimul număr al ziarului "Presa Ortodoxă" din 4 aprilie, sub titlul: "Avorturile și statul".

Deoarece discuția ce s-a făcut nu s-a publicat în întregime (de altfel n-ar fi ajuns pentru ea toate celelalte patru pagini ale ziarului), ci numai extrase, și acestea nu fără întreruperi, ci cu goluri și lipsuri, lucru necesar iconomisirii spațiului, apare eventualitatea strecurării de neînțelegeri și interpretări greșite față de pozițiile smereniei mele referitoare la subiectul acesta (al avorturilor), într-adevăr explozibil. Așadar: Acest pericol are două componente:

Primul: "Din punctul de vedere al moralei creștine, nici un caz (afară de unul și singur, dar despre el vom vorbi mai jos) *nu îngăduie avorturile*". Sublinierile s-au făcut ca la prima publicare, dar pericolul neînțelegerii există și în propoziția dintre paranteze "afară de unul și singur"...

A doua: "Am spus că există un caz și singurul în care jertfirea embrionului se poate tolera ca un *rău necesar*, cum ar fi, uciderea în legitimă apărare. Asta se întâmplă atunci când există dilema: Viața mamei sau viața embrionului? Adică atunci când nașterea (subliniere: Luați amin-

te la cuvânt: Nu spune "continuarea sarcinii", ci "*naște-rea*") embrionului are ca rezultat inevitabil (subliniere: Luați aminte și la cuvântul "*inevitabil*"), după datele medicinii omenești, *moartea* mamei. Dar și în acest caz, foarte rar, cuvântul îl va avea numai și în mod exclusiv *cea însărcinată*. Ea și nimeni altul. I se va spune adevărul și va fi invitată să hotărască. Cunosc două-trei de astfel de cazuri. Femeile acestea... au spus medicilor: "Doctore, salvează-mi copilul. Pe mine lasă-mă să mă jertfesc!". Și rezultatul: S-au izbăvit și mamele, și copiii! Dar și dacă mor, cine se îndoiește că o astfel de faptă plină de atâta devotament și jertfire de sine, o faptă plină de atâta măreție sufletească și morală, nu le va asigura fericirea nesfârșită a Împărăției celei neînserate a Domnului nostru?...".

Pe durata desfășurării convorbirilor (la care au fost de față și 9–10 medici, de diferite specialități) s-au făcut, precum cred, clare, foarte clare următoarele:

1. A se "tolera" (îngădui) avortul " din punctul de vedere al moralei creștine", pentru "un caz și singurul" nu s-a spus cu referire la mame, ci cu referire *exclusivă* și *numai la medici*. (Mai multe mai jos).

2. La fel și propoziția: "atunci când există dilema: Viața mamei, sau viața embrionului?" se referă numai *la medici* și nu la mame (se înțelege că cele creștine) pentru care nu se pune nici o dilemă, deoarece jertfa pentru celălalt este un element cunoscut pentru credincios.

3. Propoziția: "Adică atunci când NAȘTEREA embrionului are ca rezultat inevitabil, după datele medicale omenești, *moartea mamei*" aranjează, împreună cu cele zise după aceea, tot subiectul *în timpul nașterii*, adică se referă la cazurile de *nașteri grele*, care nu se pot rezolva

în nici un fel (nici prin "cezariană") neputând anula pericolul *sigur* al morții mamei.

Prin urmare, toată problema s-a prezentat, potrivit răspunsurilor mele la întrebările puse, astfel:

Medicul chemat să ajute la naștere, câteodată, în ciuda tuturor eforturilor lui mai presus de om, se află în fața unor greutăți de netrecut și vede stând înaintea sa, neînduratoare dar și tragică, dilema: Să salveze pe cel purtat în pântece sau pe mama lui. În cazul acesta responsabilitatea va trece la mamă (este de la sine înțeles că, pericolul fiind întrezărit, ea a fost prevenită de mai înainte, adică *înainte* de intervenție), care va fi chemată să hotărască. Dacă ea este credincioasă, problema este rezolvată dinainte. Dar dacă este necredincioasă și iubitoare de sine și preferă propria ei viață, atunci fapta medicului împotriva embrionului va apărea ca "tolerată", din punct de vedere al moralei creștine. Avem desigur în cazul acesta un *rău* (adică *ucidere*), dar un rău *necesar*. Medicul nu poate de la sine, nu are nici un drept în cazul acesta s-o jertfească pe mamă, dacă ea refuză jertfa. În cele ce am spus n-am lăsat nici cea mai mică impresie că cele de mai sus se raportează exclusiv la timpul nașterii, ci ele se referă la tot stadiul purtării sarcinii. Pericol *inevitabil* pentru viața (subliniez: *pentru viața*) femeii în primele luni ale sarcinii și, provenit, se înțelege, *din sarcina aceasta a ei* nu există. Astfel de pericole e posibil să apară numai: a) în timpul nașterii, și b) cu câteva săptămâni înainte de naștere (cazuri de "placentă premergătoare" sau de "desprindere prematură" a acesteia) și atâta timp cât există fie imposibilitatea "cezarienei", fie desăvârșita ei contraindicație. Dar și în aceste cazuri embrionul este *viabil*. În esență și în cazul b) avem iarăși *naștere*. Numai că aceas-

ta este prematură. Aşadar, dilema pentru medic poate apărea numai la naştere, normală sau prematură. Chiar şi eclampsia[1], apare atât de rar în primele luni ale sarcinii, încât nu este cazul să se pună problema pentru a se discuta aici. Acestea nu le spun eu, ci studiile contemporane de obstetrică. Prin urmare înainte de naştere nu avem dileme, ci pseudodilemă. Aici mi-am adus aminte de cazul naşterii cunoscutului judecător al Atenei, domnul Filip Trohani, caz pe care el l-a publicat în ziarul religios. Îl reiau pentru cititorii "Presei Ortodoxe": În timp ce mama domnului Trohani era însărcinată cu el, în anul 1928, a fost dusă grav bolnavă şi cu hemoragie continuă la clinica "Aretaios". Acolo, profesorii K. Logothetopoulos şi K. Louros (tatăl contemporanului profesor şi academician), chemaţi în mod special pentru cazul acesta, au hotărât ca ultima soluţie a salvării mamei, jertfirea lui, fără ca ea să ştie, la aceasta consimţind şi tatăl lui. Dar înainte ca mama lui să intre în sala de operaţie, a ajuns acolo pe neaşteptate şi bunica lui care, aflând de hotărârea medicilor, a caracterizat fapta aceasta drept crimă, şi a pretins de la ginerele ei ca în cazul acesta să hotărască însăşi soţia lui şi mama fătului, căreia trebuie să i se facă cunoscută situaţia ei tragică. Cu o uimitoare stăpânire de sine, bunica sa a intrat în salonul fiicei ei, ce era pe moarte, şi i-a spus: "Fiica mea, nu este lucru sigur că o să scapi prin operaţie. Nu primi să pleci din lumea aceasta încărcată cu un astfel de păcat înfricoşător, adică cu moartea omului ce îl porţi în pântece. Dacă tu mori, cât voi trăi, eu voi fi mama copilului tău (a fratelui mai

1. Sindrom întâlnit la unele femei către sfârşitul sarcinii, sau imediat după expulzia fătului, care constă în accese convulsive epileptiforme şi stare de comă.

mare al domnului Trohani) şi mă voi îngriji să-i găsesc soţului tău o soţie bună spre restabilirea lui. În spitalul în care te afli a adormit Sfântul Nectarie. Vom ruga aşadar pe Sfântul Nectarie şi sufletul sfânt al tatălui tău să mijlocească la Dumnezeu ca să facă minuni şi să te mântuieşti şi tu, şi copilul tău". Mama domnului Trohani a refuzat să intre în sala de operaţie. Profesorul Logothetopoulos, susţinut şi de profesorul Louros, au mustrat-o pe bunica lui numind-o habotnică şi absurdă, şi a insistat pentru necesitatea absolută a operaţiei. Dar mama a rămas neclintită în hotărârea ei... În cele din urmă s-au izbăvit şi ea, şi fiul ei!

Acestea s-au spus pentru evitarea absurdităţilor şi răstălmăcirilor cu voie sau fără voie.

În sfârşit, înainte de a încheia prezenta, aş dori să consemnez şi un alt caz, din multele ce le-am dezbătut în acea discuţie, caz care arată cu câtă uşurinţă mulţi medici recomandă avorturile şi multe mame le primesc... (Când nici măcar eliminare de apendicită nu avem!...).

Cam cu zece ani în urmă m-a vizitat o doamnă necunoscută, la recomandarea unei familii prietene şi mie, şi aceleia. Doamna zămislise. În fiecare an soţul o supunea unei terapii cu iod radioactiv. Medicii au înfricoşat-o cu adevărat spunându-i consecinţele terapiei asupra fătului şi insistau să facă "*întrerupere de sarcină*". (Ce expresie elegantă! Vorbim despre ucidere, ca şi cum ar fi vorba de întreruperea... *concediului* (!) şi întoarcerea la serviciu. Epoca noastră se distinge prin *eufemisme**...). Doamna a fost convinsă, dar precum am observat, mai exista în ea încă o umbră de şovăială. – "De ce aţi venit totuşi la

* Eufemism = cuvânt sau expresie care evită un cuvânt sinonim considerat vulgar.

mine?" –am întrebat-o. "Ca să vă dau certificat că puteți săvârși ucidere în mod liber?". –"Dar, Părinte, să nasc un copil anormal?" –a răspuns ea. –"Să nu fiți atât de sigură de asta! Părerile medicale nu sunt matematice. Aici nu este vorba de doi și cu doi fac patru. De câte ori n-au rămas mincinoși medicii! ...Consider foarte probabil ca și în cazul dumneavoastră să rămână de mincinoși. Dar chiar și dacă presupunem că aici avem siguranță absolută, credeți că asta schimbă întru ceva situația? Uciderea embrionului anormal încetează de a fi ucidere de om? Dacă Dumnezeu îngăduie o astfel de încercare, o veți vedea *ca inclusă în planul Său pentru mântuirea Dvs.* Veți ridica fără murmur crucea Dvs. și veți primi cunună. Ați luat aminte!? Dacă Dumnezeu socotește că trebuie să ridicați o astfel de cruce, *o veți ridica neapărat*! Veți ridica o alta, asemănătoare. Și pe aceea o veți ridica, *de nevoie,* însă pe aceasta o veți ridica cu voia dumneavoastră, lucru ce va avea mare preț înaintea lui Dumnezeu. Poate Dumnezeu va îngădui să ridicați o cruce *mai grea* decât aceasta, pe care căutați să o evitați. Țineți-vă copilul. Țineți-l cu tot sufletul dumneavoastră. Mai presus de medici există Dumnezeu... Aveți și un alt copil?". –"Am un băiețel de 2 ani și jumătate". –"Dacă acesta cade și se lovește, sau îl lovește mașina și va rămâne cu desăvârșire invalid, îl veți omorî?". – "Nu, Părinte!. Să-mi omor copilul meu?". –"Dar cel pe care îl aveți în pântece, nu este de asemenea copilul dumneavoastră? Deoarece pe acesta încă nu l-ați văzut, nu l-ați alăptat, nu l-ați mângâiat, nu l-ați strâns în brațe, încetează să fie copilul dumneavoastră? De ce pe acesta îl omorâți pentru simpla eventualitate că se va naște anormal, în timp ce pe celălalt îl veți ține chiar dacă va deveni cu adevărat anormal?...".

După scurgerea a circa șase luni, timp în care eu uitasem cu desăvârșire întâmplarea, primesc un telefon de la doamna sus-zisă, ce era la clinică, unde cu puțin timp înainte născuse: "Părinte, am născut un băiețel foarte sănătos și complet teafăr. Când îl văd și cuget că puțin a lipsit ca acest copilaș să fie aruncat la canal de mine, mama lui, aproape că înnebunesc. Din ce m-a izbăvit Dumnezeu!...".

Cu stimă și dragoste în Domnul.

"PRESA ORTODOXĂ" – 11.04.1986

"Nu-mi puteți ucide copilul!"

Domnule Director,

Cu destui ani în urmă am parcurs cartea lui Hans Killian "În spatele nostru stă Dumnezeu" (Editura "Kadmos", Atena, 1960). Ultimul capitol, intitulat "Moștenire", m-a cutremurat. Acum câteva zile am relatat întâmplarea descrisă în carte într-o nouă discuție despre avorturi (spun nouă discuție, deoarece a existat o continuare a ei prezentată de "Presa ortodoxă"; vezi nr. 692/4.4.1986). Nu găsesc cuvinte să descriu impresiile ce le-a pricinuit. Deoarece o mare parte a cititorilor "Presei ortodoxe" n-au băgat-o în seamă, consider oportun să o repet:

Pe scriitorul cărții, renumitul medic chirurg, l-a vizitat o tânără doamnă ca să-i solicite ajutorul medical. Era soție de medic, avea doi copii, de cinci și trei ani, și era însărcinată în luna a patra. Soțul ei fusese mobilizat și se afla pe Frontul de Răsărit. Doamna avea dureri la sânul stâng și sub brațul stâng depistase o mică umflătură tare. Medicul, după ce a ascultat-o, a început s-o examineze. Dar este mai bine să lăsăm cartea să continue:

"...Am palpat și am simțit un ganglion foarte tare, dar degenerat; de altfel putea simți oricine un întreg lanț de astfel de ganglioni. Fără să arăt nici o expresie de surpriză, am palpat întreg sânul stâng, ce era înconjurat de o rețea venoasă subțire de culoare neagră... M-a cuprins teama. După ce am examinat, ca să compar și să controlez, precum fac totdeauna – și sânul ei cel drept, am depistat îngrozit că și la acesta se puteau simți umflături tari. La un anume loc pielea se vedea primejdios de trasă. Și sub brațul drept se puteau simți, sub piele, ganglioni mici și tari, și două umflături mai mari lângă vasele de sânge ce duc la mână. Era îngrozitor! Un cancer în creștere rapidă la amândoi sânii...

În timp ce bolnava se îmbrăca, cugetam în sinea mea, cum oare aș putea să-i spun crudul adevăr în modul cel mai potrivit...

După ce bolnava s-a îmbrăcat și s-a așezat pe scaun, i-am spus imediat:

– Doamnă, faptul că lucrurile sunt foarte serioase îl cunoașteți și dumneavoastră. Că ne aflăm în fața unor hotărâri dificile, nu pot și nici nu trebuie să vă ascund.

Nu s-a pierdut, nici n-a început să plângă:

–Trebuie să vorbesc imediat cu soțul dumneavoastră. Trebuie să-l chemăm imediat de pe front.

De această dată însă ochii ei au lăcrimat.

– Nu știu unde este bărbatul meu. De câteva luni nu avem nici o veste de la el.

Faptul acesta a îngreunat și mai mult situația, pentru că acum săraca femeie trebuia să ia singură hotărârea, o hotărâre ce va însemna moartea sau viața copilului ce-l purta sub inima sa. Trebuia să-i explic că este nevoie să ia o hotărâre și de aceea am continuat pe un ton aspru:

– Sunteți grav bolnavă, doamnă, și vă aflați fără îndoială în mare pericol. Schimbările apărute la pieptul dumneavoastră depind în mod sigur de sarcină. Ganglionii

dumneavoastră se află în neregularitate și au degenerat prin influența unor hormoni produși din cauza sarcinii. Trebuie să înțelegeți, vă rog, că din pricina aceasta trebuie să vă propun întreruperea sarcinii. Așa cum se prezintă situația dumneavoastră, nu vă pot lăsa copilul. Trebuie să încercăm să depistăm cauzele acestor umflături de la sâni și, pe cât ne stă în putință, să oprim creșterea lor. Dar asta nu se poate face atunci când în corpul dumneavoastră circulă cantități mari de hormoni datorită stării de graviditate, care, desigur, sunt folositori pentru copil, însă pentru dumneavoastră constituie un pericol aproape mortal. De aceea trebuie să se întrerupă sarcina. După părerea mea, nu avem altă alternativă!

M-a privit înspăimântată și, după ce și-a mișcat capul în semn de dezaprobare, mi-a explicat cu o voce calmă:

– *Nu! Niciodată!* Copilul nu-mi aparține numai mie, ci și bărbatului meu! *Niciodată nu-mi voi da consimțământul ca să-mi fie luat.* Îmi este cu desăvârșire indiferent ceea ce s-ar putea întâmpla cu mine. Este o moștenire pentru bărbatul meu; de la lucrul acesta nu pot da înapoi. Știu că viața mea se primejduiește. Și, ca s-o spunem deschis: Știu că sunt pierdută. Asta o simt și numai pentru asta vă rog: *Țineți-mă în viață până ce va veni copilul. Vă implor pentru asta.*

Am tăcut mult timp, biruit de cuvintele ei.

După aceea am mai încercat o dată s-o fac să-și schimbe părerea. Accentuându-mi cuvintele, i-am spus:

– Nu trebuie să vorbiți așa. Vă aflați în mare pericol, asta este sigur, dar încă nu sunteți pierdută. Nimeni nu ar putea argumenta un astfel de lucru. Avem chiar o posibilitate. Poate aș putea s-o formulez astfel: Ar fi cu putință să vă salvăm, dacă am micșora lucrarea hormonilor sarcinii printr-o întrerupere urgentă a ei, sau prin oprirea lor, după care să operăm. Însă este sigur că mergeți spre catastrofă dacă nu se face lucrul acesta, chiar dacă v-aș scoate din rădăcină amândoi sânii...

Când am terminat m-a privit direct în față și mi-a răspuns aproape cu dușmănie:

–Lucrul acesta nu-l vreau. Nu-mi puteți lua copilul. NU MI-L PUTEȚI OMORÎ!

Niciodată, în numeroșii mei ani de chirurgie, n-am întâlnit ceva asemănător. Mișcat, am luat-o de mână.

– *Bine, ați biruit! Se va împlini dorința dvs.* Vă rog să vă aranjați toate acasă, pe cât de repede puteți, și imediat după aceea veniți la clinică. Nu putem pierde timp.

Două zile mai târziu se afla în clinica noastră într-un salon liniștit. La prima mea vizită am aflat-o liniștită, manifestând o pasivitate aproape veselă. Din păcate era de datoria mea să-i fac noi comunicări triste. I-am spus că nu îmi puteam asuma riscul să îi scot amândoi sânii deodată. A doua zi, la ora 7, trebuia să operăm o parte și, dacă mergea bine, după 2-3 săptămâni trebuia să operăm, cât se poate de adânc, și cealaltă parte...

Organismul tinerei femei era, pentru moment, încă în stare bună. Umflăturile, ce se măreau așa de repede, cu toate că pricinuiseră o vlăguire, nu influențaseră încă în mod dramatic starea ei generală.

Am discutat amănunțit despre operație cu șeful meu și mi-am ales ajutorii cei mai buni... Toate aceste măsuri, spre a ajuta cât mai mult la protejarea mamei și a embrionului... Când am intrat sterilizat în sala de operație, toate erau gata. Locul care trebuia operat era descoperit. L-am examinat încă o dată, mi-am luat mănușile de cauciuc, le-am

tras pe mâini și am început. Am tăiat direct, cu atenție, de jur împrejur întreg sânul stâng, împreună cu pielea ce ne trebuia mai târziu. Am prins imediat cu pensete venele, din care curgea sânge. Am mers mai adânc, am lăsat neatinsă întreaga glandă a sânului lipită de mușchii cei mari ai pieptului și le-am desprins pe toate împreună de pe peretele toracic...

După aceea a început partea a doua: Curățirea totală a ganglionilor de la subsuori și încheieturi. A fost o muncă obositoare, deoarece întreaga zonă se umpluse cu mici umflături canceroase. Toate țesuturile atacate s-au separat și mi-am întregit treaba mea ajungând până la buzele mușchilor ce închid înspre înapoi adâncitura subsuorii. Aici există totdeauna ganglioni periculoși și aceștia trebuiau negreșit îndepărtați...

Toată ziua dintâi am ținut-o sub observație continuă pe tânăra femeie. Eu însumi mergeam foarte des la patul ei ca să mă conving că nu i s-a întâmplat nimic copilului. Din fericire, primele patru zile au trecut și copilul era în stare bună. Astfel, pentru moment, acest pericol fusese limitat...

În salon simțeam că plutea o întrebare nepusă. Și într-adevăr, într-o zi, zâmbind nevinovat femeia mi-a pus următoarea întrebare:

–Domnule profesor, cam cât voi mai trăi oare?

Am înțeles imediat. Voia să afle dacă i-a rămas încă destulă vreme să aducă copilul pe lume. N-am putut și n-am vrut s-o mângâi într-un mod ieftin. De aceea i-am spus numai atât:

–Nu mă mai întrebați despre asta, iubită doamnă.

O dată cu trecerea timpului am observat cu teamă că slăbea continuu...

Subiectul discuției noastre era aproape întotdeauna în jurul copilului ce îl aștepta și, când încercam să schimb vorba spre altele, ea îl readucea din nou cu insistență la același punct, în jurul căruia, precum se vede, se învârteau mereu toate gândurile ei. Cu o vie emoție, observam continuu că era atașată de ideea ca, pe acest copil, ca mărturie a dragostei ei, să-l lase bărbatului ei spre a-l afla atunci când acela se va întoarce de pe front.

Nu puteam s-o las să își dea seama că nu eram în stare să iau parte la nădejdea ei. În taină, căutasem să aflu unde se afla bărbatul ei și, de la Cartierul General, am aflat confidențial că întreaga grupare în care se afla și el, se pierduse pe Frontul din Răsărit.

Într-o zi i-am spus că în ziua următoare voiam să-i fac a doua operație. A dat numai din cap.

Această a doua operație a fost mult mai pretențioasă și mai periculoasă decât prima, deoarece starea generală i se înrăutățise...

Am lucrat repede și cu atenție, pe cât am putut mai bine. Cu cea mai mare grijă am oprit hemoragiile, ca să protejez circulația sângelui. Ne aflam în luna a șasea și, prin urmare, copilul n-ar fi putut trăi dacă s-ar fi pricinuit o naștere prematură. Dar, în ciuda marii noastre concentrări, de data aceasta a trebuit mult mai mult timp ca să elimin sânul și să curăț subsuoara și ganglionii de la încheietură. Țesuturile deveniseră un cocoloș și mereu atingeam în adânc noi mase canceroase.

Am terminat, am cusut rana mare și am aranjat instalația de drenare. Am terminat fără a se ivi complicații, dar mă îndoiam că vom avea o vindecare completă, deoarece numărul de globule albe din sânge era scăzut, în pofida tuturor eforturilor noastre. Am rămas așadar cu-

prins de o mâhnire profundă atunci când au scos-o pe bolnavă din sala de operaţie. Faptul era înfricoşător şi simţământul că, în cele din urmă, toate vor fi zadarnice, ne îngreuia pe toţi.

Pe mine mă chinuia încă o grijă cu desăvârşire diferită, pe care o ascundeam cu precauţie de femeie: că făptura aceea mică ar putea muri în ea. De aceea, imediat după operaţie, am mers sus, în camera ei, şi am ascultat inima copilului. Bătăile erau slabe, dar totuşi se simţeau. Şi au rămas aşa şi în următoarele zile. Într-o dimineaţă m-a înştiinţat, radiind de bucurie: copilul se mişcase în pântecele ei. Simţise clar loviturile pricinuite de micile lui picioruşe...

Ne apropiam de luna a şaptea. Începuse ultima luptă cu timpul. I-am propus să facă nişte iradieri, ca să neutralizăm nişte celule maligne ce rămăseseră. Deoarece am prevăzut că s-ar putea teme să nu vatăme copilul, am încredinţat-o, fără ca ea să mă întrebe, că am putea izola copilul de influenţa razelor. Dar nu a fost de acord şi mi-a spus:

–Pentru care motiv să le facem? Ştiu unde mă aflu.

Din zi în zi se vedea mai obosită... Rana nu se închidea. Locul care rămăsese deschis nu se vindeca. Puterile renăscute ale organismului ei ajunseseră la sfârşit...

A trecut şi luna a şaptea. Astfel că într-o zi am mers la ea şi i-am spus:

–Dacă copilul vine acum, va putea rămâne în viaţă!

Niciodată nu voi uita manifestările care au urmat acestei veşti. Lacrimi de bucurie au strălucit in ochii ei şi faţa-i palidă şi slăbită se vedea a se lumina dinlăuntru cu o strălucire de fericire. Pentru puţine zile s-a îmbunătăţit

şi starea ei. A prins puţină culoare, dar după aceea, extenuarea trupească a progresat în mod nemilos.

În luna a opta i-am propus să i se provoace o naştere prematură. Ar fi mers la clinica ginecologică şi ar fi adus copilul pe lume. Însă a refuzat. Voia să meargă acasă. Astfel a venit ziua când a părăsit clinica noastră. Sora ei s-a prezentat ca să o ia...

Le-am însoţit pe amândouă până la maşină. Pentru o clipă am mai rămas singur cu bolnava mea şi am simţit că se lupta cu ea însăşi, dar la sfârşit i-a scăpat de pe buze întrebarea de care mă temeam:

–Cât mai am încă de trăit?

Am evitat să răspund, mişcând tăcut din cap. Nu voiam ca în ultima clipă să-i spun minciuni.

–Înştiinţează-mă când se va naşte copilul, am rugat-o.

Iar ea mi-a făgăduit.

Am aşteptat să-mi trimită vreo carte poştală, dar am rămas uimit când, într-o zi, am primit o scrisoare scrisă de ea însăşi:

"Iubite domnule profesor, – îmi scria – deoarece aţi luat parte cu atâta căldură la lupta mea, veţi fi şi singurul care veţi afla de la mine însumi vestea cea mare. Sunt foarte slăbită şi trebuie să-mi economisesc puterile ce mi-au rămas. Deci: Acum zece zile a venit copilul pe lume. Un băieţel. Un copilaş mititel...

Inima îmi este atât de plină de recunoştinţă, încât îmi este cu neputinţă să exprim prin cuvinte simţămintele mele. Recunoştinţă faţă de Dumnezeu şi recunoştinţă faţă de dvs., iubite domnule profesor.

Ultimele săptămâni au fost destul de grele şi uneori mă gândeam că nu voi putea rezista până în sfârşit. Mă rugam într-un mod cu desăvârşire copilăresc care, poate,

pe un teolog l-ar fi putut face să râdă dispreţuitor: "Dacă Tu eşti acolo sus, şi dacă Tu eşti Dragoste, atunci dăruieşte-mi acest copil! Aşa Îi spuneam şi El, în nemărginita Sa milostivire, a auzit rugăciunea mea, care era ca o silire.

Faptul acesta pentru mine înseamnă nespus de mult. Este cea mai mare mângâiere a mea pe ultima parte a drumului care se mai află înaintea mea. Moartea vine... Sfârşitul se apropie... Nu vreau să par mai bună decât sunt: şi eu simt adeseori frică de moarte. Acea frică adâncă pe care făptura o simte înainte de a pleca din această viaţă, şi aceasta o pătimesc mai ales în timpul nopţilor, când stau singură cu ochii deschişi în întuneric. Dar atunci mă mângâi cu gândul la copil, care pentru mine constituie dovada vie a dragostei lui Dumnezeu...

Ieri am fost nevoită să-mi întrerup aici scrisoarea mea. A venit sora mea şi m-a certat de-a binelea. Voia să mă facă să înţeleg că de dragul copilului am datoria să rămân în viaţă. Acum, afară de faptul că nu stă deloc în propriile mele puteri să-mi prelungesc viaţa, consider ca o uşurare acest punct de vedere: că la urma urmelor, chiar şi cei mai iubitori dintre părinţi nu pot face decât puţine lucruri pentru copiii lor. Soarta lor, precum şi a noastră, se află în mâinile lui Dumnezeu. În aceste puternice mâini părinteşti încredinţez acum cu desăvârşire pe toţi cei pe care îi las în urma mea...

M-am trudit să fiu o mamă bună pentru copiii mei, care au fost pentru mine darul cel mai de preţ. Vreme de zece ani întregi am fost legată de bărbatul meu cu o dragoste care n-a cunoscut niciodată nici cea mai mică umbră. Ca să le laşi pe toate acestea nu este uşor. Aş vrea însă, ca şi altă dată, să vă asigur – deoarece m-aţi sprijinit

în cele mai grele ceasuri ale mele – că merg înainte cu siguranţa că le voi regăsi acolo pe toate învăluite în strălucire şi eliberate de nimicnicia pământească. Adio pentru totdeauna!

P.S. Când vreodată se va întoarce bărbatul meu, daţi-i, vă rog, scrisoarea aceasta".

După 14 zile am primit o hârtie care îmi vestea moartea ei. Scrisoarea n-am putut-o da, deoarece bărbatul ei nu s-a mai întors niciodată de pe Frontul de Răsărit".

PRESA ORTODOXĂ, 18.04.1986.

Embrionul uman "se însuflețește" de la zămislire, sau mai târziu?

Ca pretext al recentei "filologii" dezvoltate despre avorturi, un prieten teolog, dintre cei distinși, mi-a scris "nedumerirea" sa în înțelegerea locului de la Ieșire 21, 22-23 în raport cu Canonul 2 al Marelui Vasile și, în general, cu învățătura Bisericii despre însuflețirea embrionului din clipa zămislirii lui. Mi-a spus că observă o contrazicere, pe care n-o poate explica, și m-a rugat să mă îngrijesc de subiectul acesta în vederea clarificării lucrurilor, așa încât să se dezlege, pe cât va fi cu putință, nedumerirea, și să dispară primejdia "smintelii".

Dar să vedem cum stau lucrurile:

În cartea Ieșirii, la capitolul 21, în versetele 22-23, există următoarea prescripție: "Iar de se vor certa doi bărbați și vor lovi pe femeia ce are în pântece, și va ieși pruncul ei neînchipuit, cel vinovat să se supună la despăgubirea ce o va cere bărbatul acelei femei potrivit cu hotărârea judecătorilor, iar de va fi pruncul închipuit, va da suflet pentru suflet" (adică în cazul al doilea se va pedepsi cu moarte).

(Textul ebraic are o formulare diferită, dar pe noi ne interesează formularea textului Septuagintei, deoarece pe acesta l-a primit Biserica).

Teodorit al Cirului, explicând versetele de mai sus ale textului biblic, spune: "Ce înseamnă închipuit? Spun unii că formarea desăvârșită a trupului în pântece, când se însuflețește embrionul. Căci și Făcătorul a plăsmuit mai întâi trupul lui Adam, și apoi a insuflat sufletul. Poruncește așadar legislatorul, pentru femeia ce a pierdut pruncul prin lovire că, dacă pruncul a ieșit închipuit, adică format, ucidere să se cheme fapta și aceeași pedeapsă să suporte și cel ce a făcut-o. Dacă (pruncul) nu este format, nu se socotește ucidere, deoarece încă n-a avut suflet atunci când a ieșit" (P. G., 80, 272. Vezi și 83, 941).

Canonul 2 al Marelui Vasile, validat de Sinodul VI ecumenic, și în care se exprimă oficial și autentic gândirea Bisericii, spune: "Cine strică fătul prin meșteșugire, suferă pedeapsa uciderii; *iar cu privire la format și neformat nu este lămurire la noi* (adică nu se face deosebire, n. trad.)... Pe lângă aceasta se mai adaugă și stricarea fătului ca ucidere, după scopul celor ce fac acestea...".

Dacă tâlcuirea versetelor de la Ieșire, făcută de Teodorit și de oarecari alți tălmăcitori, atât mai vechi, cât și mai noi decât el, este dreaptă, atunci avem într-adevăr o contradicție ascuțită între Scriptură și Biserică, și aceasta mai ales pe temă *dogmatică*. Dar asta este exclus – se înțelege că pentru noi, creștinii ortodocși – cu desăvârșire și a priori. Prescripțiile amintite de la Ieșire, dacă se interpretează așa cum vrea Teodorit, nu sunt de natură ceremonială, sau civilă, sau simplu penală, așa încât să aibă caracter temporar și să fie desființate mai târziu în Iconomia cea nouă (Legea harului) sau să fie înlocuite de altele. Nu sunt nici de natură morală, încât să existe posibilitatea desăvârșirii lor în Noul Testament, cum s-a întâmplat de pildă cu prescripțiile despre jurământ sau de-

spre despărțire, care s-au înlocuit cu altele mai înalte. Aceste prescripții, dacă au sensul ce li-l dă Teodorit (precum și alții oarecari, precum am spus), sunt de domeniu *dogmatic*, deoarece întrebarea: *Când* ia omul suflet, este o problemă dogmatică. Vechiul Testament așadar învață, totdeauna, după Teodorit, că embrionul nu are suflet la început, ci ia mai târziu, când i se formează toate organele sale ("formarea DESĂVÂRȘITĂ a trupului în pântece"), deci cam în (sau după) luna a patra de la zămislirea lui. Dar Biserica învață prin Canonul de mai sus (și nu numai prin el, ci și prin multe altele), că embrionul are suflet din clipa zămislirii lui și de aceea caracterizează drept *ucidere, ucidere de om*, avortarea lui, oricând s-ar face ea. Biserica refuză și respinge orice deosebire între embrionul închipuit și neînchipuit supus avortării. Așadar, precum am spus, avem o contradicție între Scriptură și Biserică în subiectul curat și *pur dogmatic*! Dar lucrul acesta, repetăm, este cu *neputință*, deoarece izvorul învățăturii amândurora, al Scripturii și al Bisericii, este Același Duh Sfânt.

Înainte de a intra în examinarea mai adâncă a subiectului, să presupunem că Teodorit și cei ce cugetă asemenea lui au dreptate, adică să considerăm că embrionul nu ia suflet de la început, de îndată ce se zămislește, ci mai târziu, în perioada de "naștere a organelor" sau mai bine zis de... "desăvârșire a organelor" ("formarea DESĂVÂRȘITĂ a trupului în pântece"). Dar ne întrebăm: Când anume ia exact? "Nașterea organelor" nu se săvârșește în salt, nu se întâmplă de la o clipă la alta. Ci se realizează foarte încet, cu pași "pe loc". Chiar dacă pereții pântecelui matern ar fi fost transparenți ca sticla și am fi observat și în fiecare zi evoluția embrionului, de la zămislirea lui

până la nașterea lui, ar fi fost cu neputință să reperăm vreo schimbare determinantă. Embrionul ar fi ajuns la vremea nașterii lui și noi am fi rămas cu nedumerirea: când a crescut așa de mult!? Oare nu și continua creștere a copilului ce s-a născut trece cu totul pe neobservate de casnicii lui? La început îl vedem nou născut, apoi prunc, copil, băiețandru, adolescent, bărbat, etc. și ne întrebăm: "Când a crescut?". Ne este cu neputință să stabilim etape de schimbare a lui de la un stadiu de vârstă la altul. Aceasta se întâmplă și cu evoluția embrionului. Este cu neputință să stabilim etape ale ei. Așadar, care este "clipa magică" a însuflețirii embrionului? Care este ziua, ceasul, minutul, care este secunda perioadei de timp în care se întregește "nașterea organelor"? Ce factori determină clipa cosmoistorică, pentru embrion, în care se petrece schimbarea sa din "pastă" de carne în ființă omenească însuflețită? Ce fapt concret, în drumul evolutiv și lent al embrionului, pricinuiește "cutremurul cel mare" și coboară îngerul care rostogolește "piatra de pe ușa mormântului" și instalează *sufletul* în materia trupului, atunci când ea se transformă în om? La aceste întrebări nu este cu putință să se dea vreun răspuns. Ieșirea este cu desăvârșire închisă. Deci observația din tâlcuirea lui Teodorit și a celor ce cugetă ca el, mai vechi și mai noi, este foarte necorectă. (Și în *Mărturisirea* lui Petru Movilă, cea evident latinizantă, există o părere asemănătoare, adică "sufletul se dă de Dumnezeu după ce se formează trupul și se face îndemânatec pentru primirea lui". (Vezi I. Karmiri, "Monumentele dogmatice și simbolice ale Bisericii Ortodoxe", ed. 2, tom 2, Atena, 1968, p. 608).

Am spus mai sus că vom vorbi mai amănunțit despre învățătura Bisericii, despre însuflețirea lui de la însăși ză-

mislirea lui. Precum ne este cunoscut, Domnul, făcându-Se om, a trecut prin toate stadiile firii umane, asemenea nouă, cu excepția zămislirii Sale celei fără sământă și a nepăcătuirii Lui. Patru sinoade ecumenice propovăduiesc: a) "Mărturisim așadar pe Domnul nostru Iisus Hristos... Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit (alcătuit) *din suflet rațional și trup*... de o ființă cu Părintele Său după dumnezeire și *de o ființă cu noi după omenitate*; două firi unite... Mărturisim pe Sfânta Fecioară Născătoare de Dumnezeu, prin care Dumnezeu Cuvântul Se întrupează și Se face Om și Care PRIN ZĂMISLIREA DIN EA ȘI-A UNIT LUIȘI TEMPLUL LUAT (= firea omenească) DIN EA (= Fecioara)" (Definiția Sinodului III ecumenic, I. Karmiri, *op. cit.*, tom 1, Atena, 1960, p. 154–155). b) "... mărturisim pe Unul și Același Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, desăvârșit pe Același în dumnezeire și desăvârșit pe Același în omenitate, Dumnezeu cu adevărat și om cu adevărat, pe Același (alcătuit) *din suflet rațional și trup*, de o ființă cu Tatăl după dumnezeire și *de o ființă cu noi pe Același după omenitate*, întru toate asemenea nouă, afară de păcat..." (Definiția Sinodului IV ecumenic, I. Karmiri, *op. cit.*, p. 175). c) "Mărturisește (sinodul VI ecumenic) pe Domnul nostru Iisus Hristos... desăvârșit în dumnezeire și *desăvârșit pe Același în omenitate*, Dumnezeu cu adevărat și om cu adevărat, pe Același (alcătuit) *din suflet rațional și trup*, de o ființă cu Tatăl după dumnezeire și *de o ființă cu noi după omenitate*, în toate asemenea nouă afară de păcat..." (Definiția Sinodului VI ecumenic, I. Karmiri, op. cit., p. 223). În hotărârea a 11-a a acestui Sinod este cuprinsă Epistola Sinodală a patriarhului Sofronie al Ierusalimului care, printre altele, spune: "...Se întrupează Cel fără de trup și om cu adevărat se face

pururea cunoscutul Dumnezeu..., luând toată frământătura noastră, trup de o ființă cu al nostru și *suflet rațional* asemenea cu sufletele noastre... și făcându-Se om cu adevărat *prin zămislirea cea negrăită din Prea Sfânta Fecioară*... nu luând trup mai înainte plăsmuit... sau unindu-Și suflet preexistent, *ci acestea, atunci au fost aduse la existență, când pe acestea Însuși Cuvântul și Dumnezeu Și le-a unit firește, având în același timp unirea cea ființială... –* ajutor având existența".

DECI ÎN ACELAȘI TIMP TRUP, ÎN ACELAȘI TIMP TRUP AL LUI DUMNEZEU-CUVÂNTUL. ÎN ACELAȘI TIMP TRUP ÎNSUFLEȚIT RAȚIONAL, ÎN ACELAȘI TIMP TRUP ÎNSUFLEȚIT RAȚIONAL AL LUI DUMNEZEU-CUVÂNTUL... ÎN ACELAȘI TIMP... (I. Karmiri, *op. cit.*, p. 207).

d) La sfârșit pomenim și anatema a 5-a a Sinodului V ecumenic: "Dacă cineva ... nu mărturisește unirea lui Dumnezeu-Cuvântul *cu trup însuflețit și suflet rațional* și înțelegător după alcătuire, adică născut după ipostas... unul ca acesta anatema să fie" (I. Karmiri, *op. cit.*, p. 193–194. Vezi și anatema a 9-a împotriva părerilor origeniste la pag. 199). Dar încă una: Atunci când Pururea Fecioara a vizitat-o pe ruda sa, Elisabeta, imediat după Buna-Vestire, adică cu puține zile după zămislire, ce purta în pântecele ei? Purta materie organică neînsuflețită de mărimea a circa un milimetru? Desigur că nu! Ci purta înlăuntrul ei pe Cel Ce a luat firea omenească, adică trup cu suflet rațional, pe Dumnezeu-Cuvântul. De aceea și Elisabeta, care "s-a umplut de Duhul Sfânt", înalță doxologie embrionului celui de câteva zile ("binecuvântat este Rodul pântecelui tău") și numește pe Maria "Maica Domnului meu ..."! (Lc. 1, 39 ș. u.).

Că cele ce sunt valabile despre firea omenească a Domnului, afară de zămislirea fără de sămânță și de nepăcătuire, sunt valabile întru totul și pentru toți oamenii, este de la sine înțeles și nu este trebuință de nici o dovadă, deoarece, precum am spus, Îl mărturisim pe Domnul "Om desăvârșit", "de o ființă cu noi după omenitate" și "în toate asemenea nouă, afară de păcat".

Dar este timpul să revenim la subiectul "împăcării" prescripției mozaice cu canonul 2 al Marelui Vasile. Dacă se exclud opoziția și contradicția între Scriptură și Biserică, cum se vor armoniza aceste două prescripții ce dau impresia unei contradicții existente între ele? Care este "cheia" care va deschide ușa spre înțelegerea existenței unui acord esențial, între aceste două poziții, diferite la prima vedere?

Credem că problema este ușoară. Textul de la Ieșire nu tratează în mod sistematic subiectul avortului. Vorbește despre el întâmplător și ocazional. Ba chiar mai mult: nu tratează subiectul timpului *însuflețirii* embrionului. În textul de la Ieșire avem imaginea a doi bărbați ce se certau, se luptau și se băteau. În timpul certei intervine o femeie, evident, soția unuia din cei ce se băteau, fie ca să-i despartă, fie ca să-l ajute pe bărbatul ei să-l biruiască pe celălalt. Dar aceasta este însărcinată și, primind o lovitură puternică, sau o îmbrâncitură brutală, leapădă embrionul. Moise rânduiește două pedepse separate pentru vina pierderii sarcinii: amendă (și precum se vede, o amendă mare) dacă embrionul pierdut nu are încă alcătuite desăvârșit organele sale, și moarte, dacă embrionul are chip de om, adică organele lui sunt formate în întregime. Și aceasta nu pentru motivele neîntemeiate pe care le invocă Teodorit, ci pentru un alt motiv, practic, motiv ce se referă nu la embrion, *ci la autor*. Embrionul se află incomplet format în primele 2-3 luni de viață, dar în timpul acestor luni sarcina mamei *nu se distinge*, nu este evidentă. Prin urmare făptașul *nu știe* starea femeii. Nu este cu putință să cunoască ce există în pântecele ei. Nu vede semne că ar fi însărcinată. Și din această pricină, este și firesc să nu aibă atenție și o grijă deosebită în respingerea femeii ce a intervenit. Așadar are o circumstanță atenuantă mai mare pentru pricinuirea pierderii embrionului: *Necunoașterea faptului*! Necunoașterea nu a Legii, ci a lucrului, a situației. Însă atunci când embrionul are toate organele sale alcătuite și formate, atunci el a trecut deja de luna a patra de viață și merge spre luna a cincea sau a șasea. Dar în perioada aceasta sarcina femeii este foarte vizibilă. Și prin urmare, acestei femei trebuie să i se acorde un tratament special de către toți. În mod potrivit poporul nostru numește sarcina "*stare interesantă*", adică stare ce pretinde manifestarea unui interes deosebit, a unei griji și a unei atenții deosebite. Așadar cel vinovat de pierderea sarcinii trebuia să fie foarte atent. Trebuia să evite orice acțiune împotriva femeii în mod evident însărcinată, deoarece este cunoscut faptul că și o simplă îmbrâncitură o poate face pe femeie să cadă, și această cădere să-i pricinuiască pierderea sarcinii. În acest al doilea caz făptașul nu are nici o îndreptățire. A acționat *cu știința* pericolelor existente. Este vinovat fără circumstanțe atenuante. De aceea și pedeapsa este foarte aspră. Pedeapsa cu moartea.

Pentru susținerea justeții explicațiilor de mai sus aducem de față alte două exemple asemănătoare din aceeași carte a Ieșirii, luate chiar *din cuprinsul aceluiași capitol*: a) "Dacă va lovi cineva pe altul și va muri, cu moarte să

se omoare. Iar de nu va fi cu voie ... îți voi da ție loc în care să fugă ucigașul" (Ieșire 21, 12–13). Ucigașul ce a ucis pe cineva cu voie se pedepsește cu moartea. Iar cel ce a făcut-o fără de voie, care a ucis pe cineva din greșeală, se pedepsește numai cu exilarea. Criteriul măsurii vinovăției sale este *intenția*. b) "Iar de va împunge taurul bărbat sau femeie și va muri, cu pietre se va ucide taurul și nu se vor mânca cărnurile lui; iar stăpânul taurului *nevinovat va fi*. Iar de va fi fost un taur împungător de mai înainte, de ieri și de alaltăieri, și-i vor spune stăpânului lui și nu-l va închide pe el, și va omorî bărbat sau femeie, taurul să se omoare cu pietre și stăpânul lui *de asemenea să moară*" (Ieșirea 21, 28–19). Dacă proprietarul taurului nu știe că animalul este agresiv, nu se pedepsește pentru uciderea de om ce a făcut-o animalul lui. Dar dacă a cunoscut faptul și cu toate acestea nu a izolat taurul, atunci este considerat vinovat pentru uciderea ce a făcut-o animalul său și se pedepsește *cu moartea*. Criteriul vinovăției este *cunoașterea primejdiei*! Ați observat că aceste două exemple se află unul cu puțin *mai înainte* de prescripția ce o examinăm despre "închipuirea" embrionului și celălalt cu puțin *după* ea. Așadar ele constituind cadrul prescripției de care ne este vorba și legându-se împreună, în mod indisolubil de ea, clarifică și luminează excelent sensul ei. Moise nu intenționează ca să învețe acolo "psihologie" religioasă, adică să accentueze când și cum se *însuflețește* embrionul. Nu! Nu are un astfel de scop. Nu formulează în cazul de față o învățătură dogmatică, ci *numai prescripții penale*. De altfel întreg capitolul al 21-lea, precum și al 22-lea, este plin de prescripții penale, exprimate atât ca formă **cât și ca procedură**. Scopul lui Moise în cazul de față **este unul și clar**: să legifereze criteriul responsabilității sau lipsa acesteia din partea vinovatului de pierdere de sarcină, precum în același capitol a legiferat criteriul vinovăției de ucidere sau criteriul responsabilității proprietarului taurului ucigaș de om. Iar criteriul pe care îl legiferează aici este *cunoașterea* sau *necunoașterea* existenței purtării de sarcină. Ce criteriu *obiectiv* și *sigur* ar fi cu putință să se pună în cazul purtării de sarcină? Dacă nu s-ar fi pus elementul adevărat, ci condiția de timp, și s-ar fi spus, de pildă: "luna a cincea", sau "luna a șaptea", ar fi fost ușor pentru femeia care a suferit pierderea de sarcină să susțină, în mod fals, înaintea judecății, că s-ar fi aflat în luna aceea, fără să existe posibilitatea probei contrare. De aceea Moise fixează drept criteriu acest embrion: Este el "închipuit", are în chip desăvârșit alcătuite și formate organele lui? Atunci făptașul deține în mod evident *cunoașterea* purtării de sarcină, așadar și primejdia pierderii ei, și pentru aceasta este vinovat de moarte. Embrionul nu era "închipuit"? Atunci făptașul nu are cunoștință, cel puțin ipotetic, despre purtarea de sarcină, precum și despre pericolele existente pentru embrionul purtat în pântece. Din cauza aceasta se va pedepsi numai cu amenda "ce o va cere bărbatul acelei femei", adică tatăl embrionului, și o va aproba judecătoria. Este de prisos să se mai spună că embrionul ar fi fost cu putință să se arate imediat preoților și judecătorilor, care ar fi judecat cazul. (Despre judecăți, vezi Deuteronom 17, 8–9 și 18, 17). Credem că aceasta este dezlegarea problemei. Părerea lui Teodorit și a oricărui altcuiva este și neîntemeiată și nu poate duce decât la o înfundătură.

Între cele două texte, cel al Legii mozaice și cel al Canonului Marelui Vasile, nu există cu desăvârșire nici o

contradicţie. În mod foarte firesc şi logic primul text face distincţie între embrionul închipuit şi cel neînchipuit, iar cel de al doilea text trece cu vederea această distincţie. Primul text vorbeşte în amândouă cazurile (ale embrionului "închipuit" şi "neînchipuit") *despre uciderea fără de voie*. Cel ce a lovit femeia n-a avut intenţie să ucidă embrionul. Aici nu există problema încercării de a provoca pierderea sarcinii. Nu se încearcă pierderea de sarcină, ci ea vine nedorită şi pe neaşteptate. Era o ceartă, era firesc să se schimbe şi lovituri. Dacă o lovitură a adus pierderea embrionului, aceasta desigur nu a fost în intenţia celui ce a lovit. Aşadar, pentru ca să fie pedepsit vinovatul de această ucidere fără de voie, se cercetează gradul responsabilităţii lui. Şi responsabilitatea lui este mică dacă sarcina nu se distingea (embrionul era "neînchipuit"), şi mare dacă sarcina era evidentă (embrionul era "închipuit"). În cazul sarcinii evidente, făptaşul era vinovat nu de o simplă, ci de o "mare neglijenţă", şi încă de una conştientă. De aceea se rânduieşte osândirea la moarte spre pedepsirea lui. (Se înţelege că pedeapsa se aplica de judecătorie). Însă al doilea text are ca subiect însăşi *lucrarea avortării*. Şi aici avem *ucidere de voie*, ucidere "intenţionată", cu scop, ucidere *premeditată*. Dar în cazul acesta, care este folosul, care este motivul practic de a face distincţie între embrionul "închipuit" şi cel "neînchipuit"? În cazul acesta este de prisos şi nefolositoare o astfel de distincţie! "Iar cu privire la "format" şi "neformat" nu este lămurire la noi", – spune Canonul. Cu alte cuvinte, această lămurire, foarte folositoare şi absolut necesară pentru subiectul lui Moise, este nefolositoare pentru noi, nu are nici o legătură cu subiectul nostru special, spune Canonul, deoarece aici ne este *cunoscută intenţia omorârii embrionului*. De aceea şi fără investigaţii şi cercetări sucite sau curioase şi amănunţite, ne pronunţăm, spune Canonul că "aceea ce strică fătul prin meşteşugire, *suferă pedeapsa uciderii*". Subiectele sunt diferite, diferită este şi înfruntarea lor. Ieşirea abordează avorturile ca *un caz accidental*, pricinuit din neglijenţă şi din lipsă de precauţii şi de aceea aşază măsuri şi criterii pentru stabilirea gradului de vinovăţie a făptaşului. Însă Canoanele Bisericii (vezi încă şi Canoanele 8 al Marelui Vasile şi 91 al Sinodului VI ecumenic) abordează avortul ca pe un caz de faptă voită şi intenţionată, şi de aceea dintr-o "trăsătură de condei" fixează ca pedeapsă pentru făptaşi şi complici, pedeapsa cuvenită uciderii. Într-adevăr, amândouă prescripţiile se armonizează perfect şi nu rămâne nici urmă de contradicţie între ele.

SFÂRŞIT

ŞI ÎMPĂRATULUI VEACURILOR, DUMNEZEULUI CELUI VEŞNIC, NEVĂZUT, NEAPROPIAT ŞI ÎNŢELEPT SE CUVINE CINSTE ŞI SLAVĂ ÎN VECII VECILOR. AMIN.

În loc de postfață

Oare ce am mai putea spune noi, sărmanii, evlavioșilor noștri cititori, despre acest mare și minunat părinte, adevărat luminător și laudă a întregii Ortodoxii contemporane, care prea cu dreptate a putut spune despre sine – în plinătatea adevărului și spre lauda lui Dumnezeu, Care dă har peste har vaselor alegerii Sale, – aceste uimitoare cuvinte: "Inima mea are numai intrări. Ieșiri nu are. Cine intră înlăuntru, rămâne acolo. Orice ar face, eu îl iubesc la fel precum l-am iubit când a intrat pentru prima oară în inima mea. Mă rog pentru el și pentru mântuirea sa".

Această a doua carte a Fericitului Epifanie, care urmează smeritelor și multgustatelor sale "Crâmpeie de viață", demult epuizate de iubitorii scrierilor duhovnicești, credem că întărește tuturor și mai mult convingerea – dacă vor mai fi fost vreunii care să aibă fie și numai vreun mic dubiu în această privință – că Starețul Sfintei Mânăstiri a "Celei pline de har" este, prin excelență, povățuitorul celor care își doresc o îmbisericire cât mai corectă, deoarece pertinența sfaturilor și recomandărilor ce ni le face, chiar și atunci când se pronunță în cele mai spinoase și mai delicate probleme ale ecleziologiei contemporane, este fără egal.

Efectiv, nu știi ce să alegi și ce să admiri mai mult: cereasca dreaptă socoteală cu care cumpănește acrivia și pogorământul, incisivitatea sa stilistică și ermeneutică în abordarea unor subiecte pe care nimeni altul înaintea Prea Cuvioșiei Sale nu a îndrăznit să le atace, sau nu a reușit să le rezolve în toată complexitatea și amplitudinea lor, obiectivitatea sau curajul – din care nu lipsesc luminate accente proorocești, apostolești sau patristice – prin care ne îndeamnă neîncetat să ne hotărâm totuși, în cele din urmă, să luăm taurul de coarne și, privindu-ne în oglinda propriei conștiințe cu o sinceră și râvnitoare dorință de a ne recunoaște întârzierea, să nu mai amânăm de acum nici cu o clipă punerea începutului celui bun.

Dar ajung acestea, căci precum spune cântarea, "mai bine este nouă să iubim tăcerea", și să cerem marelui teolog, smerit iubitorului părintelui bisericesc și bineprimitului rugător, care știm cu neîndoire că este Fericitul Epifanie, să mijlocească spre a ni se dărui și nouă, celor prea săraci, de la "Părintele luminilor", întrarmare cu putere dintru înălțime și lumina adevăratei cunoștințe dumnezeiești.

1 octombrie 2001
La praznicul Acoperământului
Prea Sfintei Stăpânei noastre,
de Dumnezeu Născătoarei
și pururea Fecioarei Maria

Editorii